

# İLİM YAYMA VAKFI BÜLTENİ

SAYI 6 • ARALIK 2012



**Süleymaniye  
Kütüphanesi**



**Madenler  
Kolejimizi Açtık.**



**Balkanlar  
Diyarında**



**Bakan Davutoğlu  
İSZÜ Standındaydı.**

## Başkan'dan



Değerli İlim ve Hizmet Dostları,

Vatanına ve milletine faydalı, iyi ve nitelikli "insan" yetiştirmek, her türlü ilmi çalışmayı ve yetenekli gençleri desteklemek, yurt sathı ve yurt dışında ilmi faaliyetleri yaygınlaştırmak gayesiyle kurulan vakfımız hizmet yolculuğuna devam ediyor.

40 yıldan bu yana azim, fütüvvet ve vefa duygularıyla binlerce öğrencinin yetişmesine öncülük etmenin, yeni ilim yuvaları, okul ve yurt binalarını hizmete açmanın, sempozyum ve neşriyatlarla ilmin hizmetinde koşmanın bahtiyarlığını siz değerli ilim ve hayır dostlarıyla birlikte yaşıyoruz.

Anaokulundan üniversiteye kadar eğitimin her aşamasında gayret ve hizmet gösteren Vakfımız, yalnızca öğrencilerin değil ilimle kuşanmak isteyen akademisyenlerin de yolunu açıyor.

Vakıf bünyesinde 5 yıl önce kurulan Kur'an ve Tefsir Akademisi, Ürdün Üniversitesi İslam Kültür Merkezi ile birlikte, 6-11 Kasım 2012 tarihinde, Amman'da "Tarih Boyunca Mushaf-ı Şerif" konulu bir sergi düzenledi.

Akademi, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Osmanlı Modernleşmesinde Kur'an ve Tefsir Çalışmaları" adlı sempozyumla 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın ilk yarısına tekabül eden söz konusu dönemi mercek altına alarak ilim dünyasının istifadesine sundu.

Vakfımız kurumlarından Özel İrfan Eğitim Kurumları'nın, 800 öğrenci kapasiteli Ümraniye Madenler İrfan İlkokulu ve Ortaokulunu hizmet halkasına eklemesi, gençlerimizin bilim ve manevi birikimlerle donanması adına bizi ümitlendirdi ve şevklendirdi.

Vakıf dergimizin bu sayısında, bilimin ve teknolojinin tüm imkânlarını kullanarak, topluma yön veren kaliteli ilim adamlarını toplumumuza ve insanlığa kazandırma vizyonuna uygun olarak hayata geçirdiğimiz güzide hizmet ve çalışmalarımızdan bir demet bulacaksınız.

Her biri birbirinden kıymetli olan bu hizmetlerin gönül aynanızı aydınlatması, hizmet aşkınızı artırması duasıyla hayır ve hizmetlerinizin daim olmasını dilerim.

**Yücel ÇELİKBILEK**

Mütevelli Heyet Başkanı



## Bu Sayımızda

03

Merhaba Vefa

06

Süleymaniye Kütüphanesi

10

Balkanlar Gezisi

12

Emin Saraç Hoca ile Mülakat - 2

17

Irfan Eğitim Kurumları

20

Istanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

24

Kur'an ve Tefsir Akademisi

28

Öğrenim Yöntemleri

33

Vâkıf

57

Vefa İlim ve Kültür Derneği; VEFADER

59

Yurt Faaliyetleri

64

Suriye Yardım Kampanyası

ILIM YAYMA VAKFI BÜLTENİ

Sayı: 6 ■ Aralık 2012

ILIM YAYMA VAKFI ADINA SAHİBİ

Yücel ÇELİKBİLEK

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Ömer AYDIN

EDITÖRLER

Osman ACUN

Mikail UĞUŞ

YAYIN KURULU

Engin YILMAZ

Nurullah BAYHAN

Doç. Dr. Bilal GÖKKIR

Doç. Dr. Necmettin GÖKKIR

Yrd. Doç. Dr. Abdullah TIRABZON

Abidin SÖNMEZ

KATKIDA BULUNANLAR

Emrah DOKUZLU

YAPIM

Tasvir Tanıtım

(0212) 211 11 25

SANAT YÖNETMENİ

Adem DOĞAN

BASKI

EKİM OFSET

YAZIŞMA ADRESİ

Vefa, Cemal Yener Tosyalı Cd.

Akıfpaşa Sk. No: 6

34134 Fatih - İstanbul

Tel: 0212 511 22 90

Faks: 0212 511 22 91

[www.iyv.org.tr](http://www.iyv.org.tr)

6 ayda bir yayınlanır.

Kaynak gösterilerek

iktibas yapılabilir.

ÜCRETSİZDİR

YAYINLANAN YAZILARIN

SORUMLULUĞU

YAZARINA AITTİR.



## ► Merhaba Vefa

**V**efâ semti batıda Bozdoğan Su Kemerini doğuda Süleymaniye, Unkapanı; kuzeyde Zeyrek, İMÇ blokları ile Beyazıt, Vezneciler ve Şehzadebaşı semtleri arasında yer alan tarihi bir bölgedir. Semt adını Fatih Sultan Mehmed'in Zeyniyye tarikatı şeyhi Konyalı Ebu'l-Vefâ (Ebu Vefâ) için burada yaptırdığı külliye almıştır. Vefâ Külliyesi İstanbul'un en eski külliyelerinden biri olup cami, tekke, medrese, hamam, kütüphane, çeşme, hazire ve türbeden meydana gelmekteydi. İstanbul'da türünün nadide örnekleri olan Zeyniyye mezar taşları da buradaki hazirede ve Büyük Vefâ haziresinde bulunmaktadır. Külliye'nin hamam, medrese ve kütüphane birimleri günümüze ulaşmamıştır. Tekkeden geriye çilehane yapısı kalmıştır. İstanbul'daki en eski ve yapısal bakımdan en orijinal çilehanelerden biridir.

**Vefâ Tekkesi 18. yüzyılda yazılmış bir beyitte şu ifadelerle anılmaktadır:**

"Tekye-i Şeyh Vefâ'ya gelin, erbâb-ı fenâ  
Zikr-i Hak ile verir âyine-i kalbe cilâ"

Vefâ semti Fâtih döneminde İslamlaştırılmış ve dönüştürülmüş bir medeniyet yâdigâridir.

Bölgede tesis edilmiş birçok eserde bu döneme ait izleri, isimleri, yapıları ve anlayışı görmekteyiz. Bölgenin İslamlaşması için Fetih'ten sonra İstanbul'a Müslüman nüfusu iskan politikası gereği Tireliler yerleştirilmişti. Vefâ, eski İstanbul'un meydanlarıyla ünlü birkaç semtinden biriydi. Nitekim Evliya Çelebi, Vefa meydanını önemli meydanlar arasında zikreder. Bölgeye yakın bir yerde yangın zuhur ettiğinde ya da deprem olduğunda insanlar canlarını ve mallarını korumak için bu meydana toplanırlardı.

Vefa semti tarihi eserler bakımından oldukça zengin bir semttir. Bunların birçoğu günümüze ulaşmış olup ne yazık ki birçoğu da yangın, deprem ve imar faaliyetleri yüzünden günümüze ulaşamamıştır. Günümüze ulaşamayan bu eserler hakkında tarih kaynaklarından bilgi sahibi olduğumuz gibi eski fotoğraflarda da yok olmadan önceki hallerini görebilmekteyiz. Özellikle 1894 depremi ve 1918 büyük Vefa Yangını bir devrin kapanıp yeni bir devrin başladığı bir dönüm noktası olmuştur. Eski Vefâ'nın yerini yeni Vefâ almıştır.







Cumhuriyet döneminde Vefâ semtinin adı âdetâ markalaşmıştır: Vefa bozası, Vefa Leblebici, Vefâ Lisesi, Vefâ Spor Kulübü, Vefâ Börekçisi ve Vefa Egsozcusu gibi.

Vefa semti, vakıf kurumlarının bolluğu açısından oldukça zengin bir yerdir. Eski vakıf eserlerinin yanı sıra günümüzde de birçok vakıf burada faaliyet göstermektedir. Bunların başında İlim Yayma Vakfı ve Bilim Sanat Vakfı gelmektedir. 2009'da Bir Semte Vefa adlı sempozyum kitabını yayımlayan Bilim Sanat Vakfı, bir semte olan vefa borcunun nasıl ödendiğini göstermiştir.

#### Vefâ'daki başlıca tarihi eserler şunlardır:

- 1- Cami ve Mescidler: Şeyh Ebu'l-Vefâ Camii, Molla Hüsrev Camii, Molla Şemseddin Gûrani Camii (Kilise Camii), Mimar Mehmed Ağa Mescidi ve Sarı Beyazıt Camii.
- 2- Medreseler: Ekmekçizâde Ahmed Paşa Medresesi, Hüsrev Kethüda Darulkurrası.
- 3- Kütüphaneler: Şehit Ali Paşa Kütüphanesi, Atıf Efendi Kütüphanesi,
- 4- Türbeler: Şeyh Ebu'l-Vefâ ve Ekmekçizâde Ahmed Paşa türbeleri,
- 5- Hazireler: Vefa Camii haziresi, Ekmekçizâde Ahmed Paşa Medresesi haziresi, Molla Hüsrev Camii haziresi, Sarı Beyazıt Camii haziresi, Rehabula Kadın haziresi ve Kilise Camii yanındaki büyük hazire.
- 6- Sebiller: Rehabula Kadın Sebili, Ekmekçizâde Ahmed

Paşa Sebili, Recai Mehmed Efendi Sebili ve Kilise Camii Sebili.

- 7- Çeşmeler: Vefa Meydan Çeşmesi, Recai Mehmed Efendi Çeşmesi, Molla Hüsrev Camii Çeşmesi, Cüce Çeşmesi.
- 8- Sıbyan Mektebi: Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi. Arpa Emni Sıbyan Mektebi, Şeyhül İslam İshak Efendi Sıbyan Mektebi
- 9- Liseler: Vefa Lisesi.
- 10- Konaklar: Kayserili Ahmed Paşa Konağı, Mütercim Rüşdü Paşa Konağı.

**Vefâ'da bir zamanlar tesis edilmiş olup günümüze ulaşmayan yapıların başlıcaları ise şu şekilde sıralanabilir:**

- 1- Vefâ Medresesi ve Tekkesi.
- 2- Vefâ Hamamı.
- 3- Kovacılar Hamamı (Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebinin karşısındaydı. Bu hamamlara giden kadınlara yıkandıktan sonra belki canları ister diye ve mevsim de kış ise boza ikram edilirdi.
- 4- Yahya Güzel Camii (Bugünkü İMÇ (İstanbul Manifaturacılar Çarşısı) yerindeydi).
- 5- Revani Çelebi Camii (Bugün yerinde Hıfızlıhha Müdürlüğü var. Eski Sağlık Daire başkanlığı).
- 6- Voynuk Şucaaddin Camii.
- 7- Şair Necati Sıbyan Mektebi.



### İlim ve kültür semti

Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde burada tekke, medrese, sıbyan mektebi, idadi (lise) gibi birçok eğitim-öğretim müesseseleri kurulmuştur.

İstanbul Üniversitesi'ne yakın oluşu, birçok lisenin ve öğrenci yurdunun da burada olması buradaki yapılaşmayı da şekillendirmiştir.

İstanbul'da İlk İmam-Hatip okulu Vefa'da açılmıştır.

### Kütüphaneler Semti

Fatih döneminde Vefa külliyesi bünyesinde bir kütüphane tesis edilmiş ancak günümüze ulaşmamıştır. 18. yüzyılda inşa edilen Şehit Ali Paşa Kütüphanesi ile Atif Efendi Kütüphanesi bu alanda semtin en önemli tarihi eserleridir. İbni Haldun'un Mukaddime adlı yazma eseri burada bulunmaktadır. Rahmetli M. Zeki Pakalın kitaplarını Atif Efendi kütüphanesine bağışlamıştır. Günümüzde ise Bilim Sanat Vakfı Kütüphanesi ve İlim Yayma Vakfı'na bağlı olarak Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi restore edilerek kütüphane olarak hizmete açılmıştır.

### Mimarlar Semti

Mimar Sinan'ın Çıraklık eseri (Şehzâdebaşı Külliyesi) ile Kalfalık eseri (Süleymaniye Külliyesi) arasında yer alan ve bu iki semt arasındaki en kestirme yolun geçtiği bölge olan Vefâ aynı zamanda bir mimarlar semtidir. Vefâ'da Roma, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinin ünlü mimarlarının adlarına ve eserlerine çokça rastlamaktayız.

Sultanahmed Külliyesi'nin mimarı Sedefkar Mehmed Ağa kendi adıyla anılan bir mescid yaparak bu semtte adını yaşatmaya devam eden ünlü mimarlardandır. 17. yüzyılın büyük mimarlarından Kasım Ağa'nın evi semtin yakınında Kalenderhâne Cami yanındaydı. Rum Mimar Ah. Aleksiyadis de Vefâ'da inşa ettiği kargir bir yapının caddeye bakan tarafındaki mermer plakada adını yaşatan mimarlardandır.

### Minareler Semti

Vefâ'da bulunan camilerin minareleri oldukça orijinal ve dikkat çekicidir. Kilise Camii'nin yivli minaresi sanki yapıyla aynı dönemde yapılmış gibi organik bir bütünlük ve tenasüp arz etmektedir. Şehzade Parkı'ndaki Burmalı Minare Mescidi'nin türünün İstanbul'daki nadide bir numunesi olan minaresi ise Kilise Camii'nin minaresini selamlamaktadır âdeta, bir biz kaldık dercesine. Molla Hüsrev Camii'nin minaresi belki de İstanbul'daki en eski ve orijinal minarelerden biridir. Mimar Mehmed Ağa Camii'nin mütevâzi minaresi ise Vefâ meydanından gelip geçen ve onu selamlayanların selâmını almaktadır hep.

### Sebiller ve Çeşmeler

Kilise Camii Sebili, Ekmekçizade Ahmed Paşa Sebili, Rehabula Kadın Sebili ve Recai Mehmed Emin Efendi Sebili. Vefâ Meydan Çeşmesi, Vefa Külliyesi Çeşmesi,

### Konaklar Semti

İlmiye, mülkiye ve askeriyeden bir çok önemli devlet adamı bu semtte ikâmet etmişlerdir. Kayserili Ahmed Paşa Konağı, Mütercim Rüştü Paşa Konağı, Nuri Paşa Konağı, Pertev Paşa Konağı, Ahmed Muhtar Paşa Konağı, Reşid Akif Paşa Konağı, Halid Bey'in Konağı (Halid Bey meşhur yazarlarımızdan Refik Halid Karay'ın babasıdır). Bu konakta hususi bir hamam da bulunmaktaydı. Mustafa Zihni Paşa Konağı da Vefâ semtindeydi. Rivayete göre Mustafa Zihni Paşa misafirlerine bu konakta "anberbu" pilavı ikram etmeyi pek sever ve misafirler de bu pilava bayılırlardı. Ahmed Cevdet Paşa da bir dönem Vefâ da kiralamış olduğu bir konakta ikamet etmiştir. Rivayete göre eski ekonomi bakanlarımızdan Kemal Derviş'in dedesinin yaşadığı ev de hemen Kayserili Ahmed Paşa sokağının köşesinde yer almaktadır.

### Şiirin ve Latifelerin Semti

17. yüzyıl divan edebiyatı şairi Kâmi Efendi İstanbul mahallelerini tasvir eden bir şiirinde semti şu ifadelerle anlatır:

"Aşıkpaşa arar semt-i Vefâ'yı

Bulamaz terkeder dâr-ı fenâyı"

Şair, şiirinin başka bir beyitinde ise semtin de içinde yer aldığı Molla Hüsrev Mahallesi'ni ve Molla Hüsrev'i şu şekilde anar:

"Okuyup Hocapaşa'da olsa Kestel

Olamaz Mollahüsrev gibi ekmel".

Derviş Mustafa Efendi 1782 senesinde meydana gelen yangınları anlatırken nükteli bir ifadeyle: "Ahbâb-ı nükte pervere dâim budur sözüm Sevmem vefâsı olmayanı görmesin gözüm" Hükmünün aksine Zeyrek Fırını civârından, Yağhane ve Hasan Paşa Çeşmesi tarafından Vefâ'ya ulaşan yangının "vefâlı vefâsız demeyib Vefâ Ahırını ve Meydanını" yakarak diğer bölgelere yayıldığını yazmaktadır.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında merhum Mehmed Akif Ersoy ile Ali Şevki Bey (Milli şairimizin Köse İmam şiirini ithaf ettiği kişi) sohbet ederlerken Şevki Bey şairimize Vefa Yokuşu'ndan bahseder. Bunun üzerine iç geçiren Mehmed Âkif sitemkâr bir ifadeyle şu karşılığı verir: "Bırak Ali Şevki, bugünkü nesil o yokuşu çoktan dümdüz etti".

Sonuç olarak, İstanbul Vefâ'sız düşünülemez. İstanbul'a Vefâ gerek, Vefâ'sız İstanbul neme gerek!





► **Süleymaniye Kütüphanesi****Öncelikle sizi tanıyabilir miyiz, Süleymaniye müdürlüğüyle sonuçlanan süreç hakkında bilgi verebilir misiniz?**

İsmim Emir Eş. Şu anda yaklaşık iki sene önce kurulmuş olan Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nda İstanbul bölge müdürü olarak çalışmaktayım. Öğretmenlikten geldim, fakat 1997'den bu yana -16 yıl bitti 17. yılın içindeyim- önce Süleymaniye Kütüphanesi'nde müdür yardımcısı olarak sonra kütüphane müdürü olarak şimdi de bölge müdürü olarak hizmet veriyorum. Süreç hakkında bilgi verecek olursak 2008'de başbakanlık müsteşarı Sayın Efkan ALA Bey kütüphanemizi ziyaret ettiler. Ben kendilerine bir brifing verdim Süleymaniye

tarihi kayıt defterlerinin vs. filan restore edilmesi hususunda bize müracaat ediyorlar. Biz bunların hiçbirine olumlu cevap verme imkanına sahip olamıyoruz. Çünkü personel sayımız fevkalade sınırlıydı. Bu ters orantıyı ben Sayın Efkan Ala Beyefendiye arz ettiğimde tabii kendisi problemi anladığını ve yerinde bulunduğunu ifadeyle bize bir yasa tasarısı taslağı hazırlamamızı rica etti. Biz bu hazırlığımızı arkadaşlarımızla oturduk yaptık, acaba onlar mı isterler yoksa biz mi göndereceğiz, bu durum konuşmada belirtilmemişti, bu konuda bir boşluk vardı. On gün sonra sordular kendileri ne yaptınız diye, baktık işin üzerindeler, işin peşindeler biz de hemen çalışmayı gönderdik sonra Kanunlar Kararnameler Genel Müdürü olan arkadaşımız geldi, uzunca mütalaada



Kütüphanesi'nin kuruluş imkanlarıyla kütüphaneden beklentilerin ters orantı oluşturduğunu söyledim. Hakikaten öyleydi; herkes kütüphanemiz gözümüz, kulağımız, canımız, cananımız diyor fakat Süleymaniye Kütüphanesi'nin sıradan herhangi bir kütüphaneden öte farkı yok gerek ödenek imkanları gerek yetkileri gerek personel durumu itibarıyla. Bu münasebetle biz bu ters orantıyı söyledik. Yani bu ters orantıda şu da var. Mesela Cumhurbaşkanlığı kitaplarını bize gönderiyor, Harp Akademileri bize soruyor, Genelkurmay Başkanlığı, Vakıflar, Devlet Demir Yolları, Nüfus İdaresi... Kitaplarının veya ellerindeki

bulunduk, tartıştık ve netice itibarıyla meclise kanun teklifi olarak verildi. Uzun bir süreç olduğunu söyleyemeyiz geçirdiğimiz sürecin. Türkiye'de bir kanunun genellikle uzun yıllarda ancak çıkabildiğini düşünecek olursak iki yıllık bir sürede bu kanunun çıkmış olması gerek şahıs bazında sayın Başbakanın ve sayın Müsteşarımızın yakın ilgisi ve hükümet olarak da konuya yoğunlaşmış olmaları konunun önemini yeterince kavrandığını ifade etmesi açısından bizim için tatmin edici bir durumdur. Derken 2010 yılının son günlerinde 30.12.2010 tarihinde resmi gazetede Türkiye Yazma Eserler Kurumu



Başkanlığı adı altında bir başkanlığın kurulduğunu ifade eden 6093 sayılı kanun metni yayınlandı, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı özel bütçeli, döner sermayeli ve İstanbul merkezli bir kuruluştur. Bu kuruluşta şu ana kadar Türkiye'de Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyet gösteren yazma eser kütüphaneleri oradan ayrılarak Türkiye Yazma Eserler Kurumu'na devredilme sürecine girildi, bu süreç tabii hala sürüyor, uzunca bir süreç olacağı benziyor. İşte bu kuruluşta teşkilat yapısında çatıda bir başkan 5 daire başkanı ve taşrada da üç tane bölge müdürü söz konusu. Bu üç bölge müdürlüğünün organizasyonunda 17 tane yazma eser kütüphanesi ve 4 tane de memurluk olmak üzere kütüphaneler organize olmuş durumdadır. İstanbul Bölge Müdürlüğü'nde 7 tane kütüphane yazma eser kütüphanesi bölge olunca Edirne, Balıkesir, Bursa ve İstanbul'daki yazma eser kütüphanelerini kastederek söylüyor. Ankara bölgesinde 6 tane Konya bölgesinde 4 tane olmak üzere toplam 17 kütüphane müdürlüğü söz konusu. Şu aşamada tabii teşkilatlanma çalışmaları yürütülüyor.

#### **Yazma eser alanında Türkiye'nin dünya ülkeleri arasındaki yeri ve Türkiye'de ise Süleymaniye'nin yeri hakkında bilgi verebilir misiniz?**

Kastım o olmasa bile şöyle bir örnek vererek girmek istiyorum konuya. Kötü komşu adamı ev sahibi yaparmış. Türkiye'deki, özellikle cumhuriyetin ilk yıllarındaki, Osmanlı'nın son dönemlerindeki birtakım siyasi çalkantılar, tevhid-i tedrisat kanunu, harf devrimi, tekke ve zaviyelerin kapatılması gibi olaylar Türkiye'yi yazma eserler konusunda dünyada iddialı bir konuma taşımıştır. İnsanlar çeşitli nedenlerle ellerindeki yazma eserleri çıkartmak zorunda kalınca ben tek eserden bahsetmiyorum, koleksiyonlar vs. bunlar tabii devlet envanterine kazandırılmış oldu bir şekilde. İstanbul'un nüfusu bundan 100 sene önce 1 milyon civarındaydı. O kadar belki yoktu bile. 1 milyon civarındaki İstanbul'da irili ufaklı 200 civarında yazma eser kütüphanesi vardı. Bunu nerden biliyoruz? Bunun 140 tanesi hatta 144 tanesi şu anda bizim elimizde, burada yani Süleymaniye Kütüphanesi dediğimiz kütüphane 144 koleksiyondan oluşuyor. Geriye kalan 60 civarındaki kütüphaneler de ya müzelerde ya

vakıflarda ya üniversitelerde organize olmuş kütüphanelerdir. Dolayısıyla Türkiye'deki yazma eser yoğunluğunun dünya ülkeleri arasında çok iyi durumda olması aslında cumhuriyetin ilk yıllarındaki bazı yanlış politikalarını bu eserlerin devletin envanterine kazandırılması sürecini başlatması sebebiyledir. Süleymaniye Kütüphanesi'nin Türkiye'deki diğer yazma eser kütüphaneleri arasındaki yeri kıyas kabul etmez. Diğerlerinin hepsini toplarsanız bir veya iki Süleymaniye Kütüphanesi edebilir. Dünyada yazma eserlerin topluca bulunduğu belli başlı merkezler vardır. Hindistan'da Bombay'da, İran'da Tahran ve Kum'da, Mısır'da İskenderiye'de. Suriye'de ve Suudi Arabistan'da da az sayıda diyebileceğimiz yazma eser koleksiyonları var. Bunlar bizim coğrafyamızda yazılmış ve bizim coğrafyamızda kalmış kitaplardır. Bu arada yani Kuzey Afrika'dan, Mısır'dan başka yerlerde de Tunus'ta Fas'ta çeşitli yazma eserler kütüphanelerinin olduğunu da ifade etmiş olalım. Bağdat'ta da nitekim aynı şekilde var. Şimdi bunlar bizim eserlerimiz ve bizim kütüphanelerimiz. Bir de Batıda Paris'te Bibliotique Nationale gibi, İngiltere'deki British Library gibi, İspanyadaki Kurtuba gibi, Roma'daki Vatikan Kütüphanesi gibi ya da Avusturya'daki, Berlin'deki Hollanda'daki birtakım yazma eserler kütüphaneleri... Moskova. Moskova'yı biraz bu kategoriden farklı tutmamız gerekecek. Avrupa'daki diğer yazma eser kütüphaneleri çoğunluğu İslam yazmaları olduğunu biliyoruz kesinlikle. Gerek satın alma gerek bağış gerek kaçırma ya da diplomatik yollarla toplama koleksiyonlardır bunlar. Yani o coğrafyaların kitapları değildir bizimdir. Moskova'daki yazma eser kütüphaneleri ise özellikle 1917-18 de Bolşevik İhtilali olduktan sonra Sovyetler Birliği'nin kapsama alanına giren Müslüman nüfusun elinden zoraki alınmış ve toplanmış çok sayıda eseri ihtiva etmesi açısından ayrı bir kategoriye ve daha çok doğu kütüphaneleri veya İslam yazma eser kütüphaneleri kategorisine girer bu. Dolayısıyla Süleymaniye kütüphanesinin diğer kütüphaneler arasındaki yerinin çok ayrı ve çok farklı olduğunu bu sözlerle ifade etmiş olalım.





**Kütüphanenin tarihi ve Osmanlıdan günümüze kadar geçirdiği değişim hakkında bilgi verebilir misiniz? Bu değişime paralel olarak araştırmacı ve okuyucu profilinde bir değişim olmuş mu veya nasıl bir değişim görülmüş?**

Süleymaniye Kütüphanesi aslında Süleymaniye Camii ile yaşıttır. Her ne kadar kütüphane olarak caminin inşaatıyla birlikte kurulmayıp daha sonra kurulmuşsa da Kanuni Sultan Süleyman'ın vakfiyesini incelediğimiz zaman görürüz ki "kütüphanenin canib-i garbisindeki tıp medresesine kütüb-i tıbbiyeler koyalar" diye vakfiyede kaydı var. Yani teorik olarak kütüphanenin ayrıca "caminin derununa kütüb-i fikihiye ve tefasir-i şerifeler koyalar" şeklinde birtakım ifadeler kütüphanenin kuruluşunu teorik olarak 1557'ye kadar yani vakfiyenin yazıldığı ve külliye'nin yapıldığı tarihe kadar taşır. Hatta o yıllarda İsmail Erünsal hocanın yakaladığı bizim henüz görmediğimiz -tabii Erünsal hoca kütüphanecilik tarihinde Türkiye'de önemli bir isimdir- onun gördüğü 1557'ye tekabül eden tarihte hafız-ı kütüp atanmış buralara. Demek ki başlangıçta ciddi adımlar atılmış ve böyle bir ön çalışma yapılmış. 1557'den 1918'e kadar yaklaşık 370 yıl Süleymaniye Kütüphanesi daha doğrusu medresesi Osmanlı'nın ilim hayatındaki önemli yerini ifa etmiştir, devrin en modern ve en ileri seviyede eğitimin görüldüğü mekan olarak. 1918'de 1. Dünya savaşında Osmanlı Devleti'nin yenik düşmesi üzerine 1918'de devletin yıkılması sürecinde İstanbul'un biraz önce söylediğim çeşitli yerlerindeki yani cami, mescit, türbe, Mevlevihane, muallimhane, vakıf, medrese gibi yerlerdeki kütüphaneler işgal ordularının İstanbul'a girmesi üzerine risk alanı oluşturduğu için bu medreselerde de talebe kalmadığı için taş bina, sağlam bina, dışarıya karşı ateşe karşı dayanıklı ve korunaklı bina diye İstanbul'un çeşitli yerlerindeki kütüphaneler buraya adeta kaçırılmış diyelim. Tabi biraz önce işaret ettiğim tevhid-i tedrisat kanunu tekke ve zaviyelerin kapatılması ve harf inkılâbını da zikredersek bu süreci hızlandırın iç dinamikler olmuş ve böylece medreseden kütüphaneye geçiş süreci 1918'de başlamış. Ancak 1918'den 1950'ye kadar kütüphanenin çok ciddi bir okuyucu hizmeti verdiğini kimse söyleyemez. Fakat bu arada boş durulduğunu iddia etmiyorum. Özellikle İstanbul'un çeşitli yerlerinde birçok kütüphanenin, oluşturulan bir ilim heyeti aracılığıyla tasnifinin yapılması faaliyeti 1950'lere kadar sürmüştür. İlk okuyucu hizmeti, genel anlamda okuyucu hizmeti ellili yıllarda başlar. Mikrofilm servisi, restorasyon servisi gibi servislerle birlikte o anlamda hizmet. Dolayısıyla 1557'den 1918'e kadar bir medrese süreci vardır, 18'den 1950'ye kadar İstanbul'daki çeşitli kütüphanelerin toplanma süreci başlıyor. 50'den hatta 55-56'dan sonra kütüphanenin kütüphane gibi hizmet vermeye başlama sürecini görüyoruz. Daha sonra ise bugüne kadar bu süreç böyle geldi. Ancak Süleymaniye Kütüphanesinin tüm önemine rağmen gerekli statik değerlendirmeler olmadığı için görevini yapamadığı dolayısıyla 2010'a kadar, 1957'den 2010'a kadar da üçüncü aşama yani medrese-toplanma-kütüphane- 2010'da da başkanlık dönemi, 2010'un son günleri olduğu için 2011 diyelim biz buna başkanlık süreci başlamış oldu. Bu değişim sürecini bu şekilde ifade etmiş olalım.

Buna paralel olarak araştırmacı ve okuyucu profilinde de hakikaten değişim olmuş. Mesela 1940'lı yıllarda çok az sayıda okuyucu buraya geliyor, bir yanda tasnif heyeti

çalışmaları sürüyor bir yandan da zaten Osmanlı insanı bunlar bu bilim adamları aradıkları kitapları buluyorlar, kaba bir yöntemle buluyorlar ve onlar üzerinde bir takım okuma faaliyeti yapıyorlar. 50'li yıllardan sonra o özellikle Bulgaristan'dan ve Kırmıdan gelen hocaları hayırla ve hayranlıkla yâd ediyoruz. Büyük hocalarmış Allah rahmet eylesin, çok önemli bir boşluğu doldurmuşlar. 1950'li yıllarda mikrofilm servisi kurulduktan sonra okuyucunun buraya gelmesi suretiyle hizmet alması veya hizmet sunulması süreci bir başka boyut kazanmış. Mikrofilm sunuluyor, vatandaş mikrofilmi fotoğrafa dönüştürerek ya da mikrofilm okuma cihazlarında okumak suretiyle araştırmalarını kütüphane dışında da sürdürebiliyor. Dolayısıyla kütüphaneye gelerek bizzat yararlananların bulunduğu belli başlı merkezler vardır. Hindistan'da Bombay'da, İran'da Tahran ve Kum'da, Mısır'da



İskenderiye'de. Suriye'de ve Suudi Arabistan'da da az sayıda diyebileceğimiz yazma eser koleksiyonları var. Bunlar bizim coğrafyamızda yazılmış ve bizim coğrafyamızda kalmış kitaplardır. Bu arada yani Kuzey Afrika'dan, Mısır'dan başka yerlerde de Tunus'ta Fas'ta çeşitli yazma eserler kütüphanelerinin olduğunu da ifade etmiş olalım. Bağdat'ta da nitekim aynı şekilde var. Şimdi bunlar bizim eserlerimiz ve bizim kütüphanelerimiz. Bir de Batıda Paris'te Bibliotic National gibi, İngiltere'deki British Library gibi, İspanyadaki Kurtuba gibi, Roma'daki Vatikan Kütüphanesi gibi ya da Avusturya'daki, Berlin'deki Hollanda'daki birtakım yazma eserler kütüphaneleri... Moskova. Moskova'yı biraz bu kategoriden farklı tutmamız gerekiyor. Avrupa'daki diğer yazma eser kütüphaneleri çoğunluğu İslam yazmaları olduğunu biliyoruz kesinlikle. Gerek satın alma gerek bağış gerek kaçırma ya da diplomatik yollarla toplama koleksiyonlardır bunlar. Yani o coğrafyaların kitapları değildir bizimdir. Moskova'daki yazma eser kütüphaneleri ise özellikle 1917-18 de Bolşevik İhtilali olduktan sonra Sovyetler Birliği'nin kapsama alanına giren Müslüman nüfusun elinden zoraki alınmış ve toplanmış çok sayıda eseri ihtiva etmesi açısından ayrı bir kategoriye ve daha çok doğu kütüphaneleri veya İslam yazma eser kütüphaneleri kategorisine girer bu. Dolayısıyla Süleymaniye kütüphanesinin diğer kütüphaneler arasındaki yerinin çok ayrı ve çok farklı olduğunu bu sözlerle ifade etmiş olalım.

**Kütüphanenin bu zamana kadar karşılaştığı sorunlar nelerdir? Harf inkılâbı ve son iki darbe kütüphaneyi nasıl etkiledi?**

Şimdi arz edeceğim konu tamamen bu gün de aşılmış



değil ama bunu çok açık kalplilikle itiraf edeyim. Türkiye’de üniversitelerde bugüne kadar düşünce, araştırmanın ve yazmanın önünde çok ciddi problemler vardı. Araştırmanın ne maddi ne manevi hiçbir getirisi yoktu. Son yıllarda Türkiye’de oldukça çok sayıda yeni kurulan üniversiteler ve ayrıca araştırma konusunda gerek teşvik gerek psikolojik destek konusunda çok ciddi çalışmalar yapıldığını itiraf edelim. Bu henüz problemi aşmamıza yetecek düzeyde değil. Sosyal olaylar süreçle sonuç verir yani akşamdan sabaha sonuç alamazsınız sosyal olgulardan. Dolayısıyla hükümetin yaptığı çalışmalar çitayı biraz daha yükseltmek şartıyla ancak uzun yıllar sonra meyve verecektir. Şu aşamada yeterli bir seviyede olduğumuzu söyleyemsek de dünden daha iyi olduğumuzu söyleyebiliriz. Dolayısıyla kütüphanenin bu zamana kadar karşılaştığı en önemli sorun; dünyada pazarlık masasında olmanın yolunun buradan geçtiğini kavrayamamak veya kabullenememektir. Bunu kim sorarsa sorsun ben söyleyebilirim. Bu gözler şu sözü söyleyen bir Kütüphaneler Yayınlar Genel Müdürünü gördü ve bu kulaklar onun şu nakledeceğim sözünü duydu. Bizim eski müdürümüz Nevzat Kaya ile birlikte Kütüphaneler Yayınlar Genel Müdürü, Ragıp Paşa Kütüphanesine gittiği zaman demişti ki, bir bayan genel müdür: “ne olacak bunlara, alın hepsini SEKA’ya götürün.” Yani Ragıp Paşa kütüphanesindeki yazmaların SEKA’ya götürülmesini söyleyen Kütüphaneler Yayınlar Genel Müdürünün bulunduğu bir ülkede, kütüphanelerin sorunlarını konuşmanın hiçbir esprisinin olmadığını düşünüyorum. Bugün elhamdülillah bunlardan önemli derecede kurtulduğumuzu söylesek bile henüz sonuçlarını yeterince aldığımızı da söyleyemeyiz.

Harf inkılabı ve son iki darbe nasıl etkiledi? Bu tabii çok önemli. Harf inkılabının arka planını okuduğunuz zaman bir şey görürsünüz o gördüğüm şeyi ben İsmet İnönü’ye söyletirim. İnönü’nün anılarını okumuştum yıllar önce diyor ki; “ben harf inkılabının öyle okuma-yazma kolaylığı ile izah edilmesinin karşısındayım, siz laik bir devrim yapacaksınız ama bunu İslam harfleriyle anlatacaksınız olmaz öyle şey” gayet net. Yoksa diyor İsmet İnönü; bir insan en kolay dilde en kolay alfabede bir çocuğun annesinin dizinin dibinde öğrendiği alfabadir diyor. Çok doğru, yerden göğe kadar haklı. Biz bu devrimleri onun için yaptık diyor, bu çok önemli ve arkaya atılmaması gereken bir husus.

Son iki darbe sadece kütüphaneyi değil, Türkiye’deki bütün ilmi ve kültürel faaliyetleri de baltalamıştır. Ama askeri darbelerden daha çok kafalardaki travmalar ve darbeler hasar bırakmıştır. Askeri darbelerin tesiri birkaç sene sonra geçebiliyor. Kafalardaki ve gönüllerdeki darbelerin tesirlerini söylemek çok kolay değil. Bu anlamda daha epey yol almamız gerektiğini düşünüyorum.

### **Yazma eser kabul ederken nasıl bir yol izliyorsunuz ve kütüphaneye yazma eser kazandırmak için ne gibi çalışmalar yapıyorsunuz?**

Öncelikle sorunun ikinci kısmından başlayalım. Kütüphaneye yazma eser kazandırmak için az önce söylediğim teşkilatlanmadaki yeri Yazma ve Nadir Eserler Daire Başkanlığı’nda Eser Sağlama Kurulu adına yapılan faaliyetler kapsamında değerlendirilmeli. Bunlar gerek kendileri teklif getiren veya görüşülen koleksiyonerler,

sahaflar ve ellerinde çok sayıda yazma eser bulduran vatandaşlarla birebir görüşmeler sonucunda elde ediliyor. Bazıları bağışlıyorlar, bazıları devrediyorlar, bazıları satış yapıyorlar. Şimdi bunlar ciddi anlamda hakkettiği ücret verilerek yapılıyor. Yazma eserlere evinde sahip olmak ilk bakışta cazip gibi gelse bile bu eserlerin sıcağın, soğuktan, nemden, kuruluştan, güneşten ve diğer dış etkenlerden tozdan, küften, böceklerden korunması evlerde imkansızdır. Ancak yazma eser kütüphanelerinde, teknik destek verilen sistemlerin bulunduğu kütüphanelerde bunlar korunabilir. Onun için vatandaşları bunları siz bize satar veya devrederseniz biz eserlerinizi uzun yıllar gelecek nesillere devri konusunda faaliyet göstereceğimizi ikna etmek suretiyle ifade etmeye çalışıyoruz.

Yazma eseri kabul ederken ise yazma eser önce kabaca da olsa maddi bir temizlikten geçer. Çünkü yazma eserin içerisinde o güne kadar bulunduğu ortamdan kapıldığı böcek, haşarat, nem, kimyasal yanma, oksitlenme gibi etkiler yanına konulacağı diğer eserleri de olumsuz etkileyeceği cihetiyle bazıları fırçalarla temizlenmek suretiyle bazıları saf alkol kullanılmak suretiyle dezenfekte ediliyor ve arındırıldıktan sonra hizmete açılıyor, dijitalize ediliyor.

### **Kütüphanedeki eserlerin muhafazası ve bakımı nasıl oluyor?**

Bunlar bizim halk arasında kitap hastanesi dediğimiz bugün de şifahane dediğimiz bir daire başkanlığı, Kitap Şifahanesi ve Arşiv Dairesi başkanlığı kapsamında kitapların konservasyonu, restorasyonu yapılıyor. Bu konservasyon ve restorasyon sırasında ihtiyaç duyulan malzeme üretimi ve dijital arşivleme gibi faaliyetlerin sürdürülmesi gerçekleşiyor.

### **İnternet ortamından eserlere ulaşım mümkün mü ve bir kütüphaneci olarak internete nasıl bakıyorsunuz?**

İnternet ortamından kitapların künye bilgilerine isteyen okuyucu ulaşabiliyor. Ancak kitabın bizzat kendi görüntüsüne ulaşması şu anda elektronik ortamdaki güvenliğin zayıf olması nedeniyle mümkün değil. İleride belki bu aşılabılır bu projelendirilebilir. Çünkü dünyanın bu anlamda en iyi korunan bankaları veya askeri surları hackerler tarafından kolayca elde edilebiliyor. Elimizdeki milyonlarca belgenin kitap görüntüsünün bir anda işte dünyanın farklı ülkelerinde farklı kişilerin eline geçtiğini düşünün bu bize çok büyük bir sıkıntı verir. Bu durumun yaşanmasını istemiyoruz.

### **Bugünkü sıkıntılar ve eksiklikler nelerdir, gerçekleştirmek istediğiniz projelerden bahsedebilir misiniz?**

Bununla ilgili en önemli sorumuz bir buçuk yıldan beridir kuruluş çalışmalarının yürütüldüğü Türkiye Yazma Eserler Kurumu’nda doğum sancıları yaşıyoruz. Bu doğaldır, bunun şikayet unsuru olarak algılanmayacağını biliyorum. Yani ilk oluşumların bu anlamda sancuları ve sıkıntıları vardır. Bu sancı ve sıkıntıları aştıktan sonra kütüphanelerimiz ve sahip olduğumuz malzeme ve materyalin geleceği hakkında ve ifa edeceği hizmet anlamında çok ümitvar baktığımızı söylemek istiyorum. Böyle bir oluşumun ilk adımının bizzat şahsım tarafından Başbakanlık müsteşarı Efkân Ala Bey’le paylaşılmış olmasından dolayı da hem Allah’a şükrediyorum hem de mutluluğumu ifade etmek istiyorum.



## ▶ Balkan Diyarında

Manastır Şebri  
(Bitola)

**B**alkanlar; 6 arkadaş yola çıkmak için belki de en olmayacak zamanı seçmiştik. Balkanlarda kardan dolayı olağanüstü hal vardı ancak bilet ve okuldan arta kalan zamanları bu ana denk getirebilmiştik, genciz dayanırız diyerek kendimizi avatarak yola koyulduk. Aslında varış yerimiz Kosova'nın başkenti Piştineydi fakat kar yağışından dolayı kendimizi Makedonya'nın başkenti Üsküp'te bulduk. Vardır bunda da bir hayır diyerek Üsküp'teki dostlarla iletişime geçtik. Üsküp'te, Makedonya'da yaşayan Türklerin kaldığı bir öğrenci yurduna vardık. Ensar yurdunda çok iyi bir şekilde karşılandık ve soğuk havanın yerini yeni tanışılan dostların sıcaklığı kaplamıştı. Yemekler yendi, namazlar kılındı ve arkadaşlarla geriye kalan 15 günde neler yapacağımızın istişaresini yaparken yurtda kalan kardeşler yanımıza gelmek için izin istediler bizlerde "estağfurullah buyurun" diyerek onları davet ettik. Kardeşlerin içeriye girmesi, bizlere bakışı ve bizimle konuşmak için sordukları sorulara bakınca Balkanları daha iyi kavramaya başladım, bizler yurtdışında değil öksüz ve yetim kalmış bir Müslüman vatandaydık.

Gece yarısına kadar Balkanlar hakkında ve özellikle Makedonya hakkında Ensar yurdunda kalan kardeşlerle muhabbete devam ettik. Üsküp'ü gezmeye koyulduk, Müslümanların yoğunlukta yaşadığı Eski Çarşı civarı Osmanlı'dan bir tarihin izlerini bütünüyle taşıyordu. Üsküp şehrini ikiye ayıran Vardar nehrinin karşı kıyısı ise genellikle Makedonların yaşadığı bir bölge ve Roma imparatorluğunda bir şehre girmişsiniz izlenimini veriyor, girişte bizi büyük bir İskender heykeli karşıladı. Namına uygun olarak yapmış olmaları gerek ki, büyüklüğü konusunda gördüğüm en büyük heykellerden biriydi. Derken araba kiralayıp Makedonya'nın diğer şehirlerini gezmek için yola koyulduk. İlk durağımız Tetova oldu, günü birlik gerçekleşen Tetova turumuzda

karla cebelleştikten sonra tekrar yola çıktık. Ohri şehrine ulaştık. Ohri'de, ismini aldığı ya da verdiği, gölün kenarına kurulmuş güzel bir şehir, camiler ve kiliseler karşılıklı. Tahmin edildiği gibi camilerin ve tarihi eserlerin büyük bölümü Osmanlı eseri. Burada tanıştığımız Halveti tarikatı şeyhlerinde Osman Efendi bizi Tekke'de misafir etti. Hayatımda unutamayacağım bir misafirlikti, çünkü hem uyarılmıştık hem de Balkanları daha iyi anlamaya devam ediyorduk. "Şeyh Osman Efendi bizlere; "Türkiye'de İslam'ı artık daha rahat yaşadığımızı ve İslam'ın tekrar yükselmesi için çaba sarf etmemiz gerektiğini söyledi, çünkü Balkanlar Türkiye'nin kaderi ne olursa aynı kaderi yaşıyor, ben bazen Türkiye'ye geldiğimde gençlerin boş işlerle uğraştığını görüyorum ve bu beni üzüyor, Ohri'de Müslümanların oranı 60 yıl önce %90 civarındayken bugün %10'lar civarında, aklınızı başınıza alın ve gayret edin" dedi.

Ohri'de bir gün kaldıktan sonra tekrar yola koyulduk. Resne duraklarımızdan bir tanesiydi. Küçük bir şehir olan Resne'nin özelliği, İttihat ve Terakki'nin önde gelen isimlerinden biri olan Resneli Niyazi Bey'in memleketi olması. Resne'den yola devam ettikten sonra Manastır'a ulaştık, Makedonların dilinde Bitola olan bu şehir Osmanlı'nın Balkanlar'daki en önemli merkezlerinden biriydi. Balkan tarihini okurken en çok üzüldüğüm kaybedişlerden birisi Manastır'ın elden çıkmasıydı. Güzel bir yer olan Manastır'da Osmanlı izlerine rastlamak Balkanlar'da her şehirde mümkün. Osmanlı'nın son dönemlerdeki en önemli askeri okullardan olan Manastır Askeri İdadisi burada bugün müze görevi görüyor. Şehirde cami bulmak kolay ancak, açık cami bulmak zor. Namaz vakitlerinde açılıyormuş ancak bazıları namaz vakitlerinde de açılmıyor. Bunu demişken bir parantez açmak gerekiyor, Başbakanlığa bağlı TİKA Balkanlarda çok güzel çalışmalar yapıyor. Eski Osmanlı eserlerini tespit edip, elden geçiriyorlar. Yani Türkiye mirasına sahip çıkıyor.



Osmanlı'dan Kalan Bir Tarihi Eser, İşkodra



Manastır'dan hareket ettik ve akşam saatlerinde İştîp'e ulaştık. İştîp bir Türk şehri iken günümüzde 48 bin nüfusun 2 bini kadar Türk. İştîp aynı zamanda hocaların hocası olan Sabahattin Zaim'in de doğduğu memleket. Burada onu anmadan geçmek olmazdı. Geceyi İştîp'te geçirdikten sonra ertesi sabah tekrar Üsküp'e varmak için yola koyulduk.

Üsküp'ten otobüs biletlerimizi aldık ve Kosova Prizren'e doğru yola çıktık. Mesafe kısa olmasına rağmen sınır kapısı, pasaport ve kar derken uzun sayılabilecek bir yolculuğun ardından akşam vakitlerinde Prizren'e vardık. İtiraf etmeliyim ki Balkanlar'da en çok beğendiğim yer Prizren'di. Şehir baştan aşağı bir Osmanlı - Müslüman şehri. Sayısız camileri, çarşıları, esnafı, insanları bunu size hemen gösteriyor. Prizren'de güzel dostluklar ve güzel anılar oldu. Tekkeler burada hala faal durumda ve biz de Halveti Tekkesi'ni ziyaret ettik. Halveti tekkesinde içtiğim çayın ve kahvenin tadını ne önce ne de sonra hiçbir yerde bulamadım, gönül ateşinde pişirmek dedikleri sanırım böyle bir şey. Şeyh Abidin Efendi tekkenin şeyhi ve bizde onun her hafta gerçekleşen sohbetine katıldık, öncelikle bizi



*Askeri İdadî, Manastır*

en başköşeye oturtular ve bizimle tanıştılar. Bizim oralara kadar gidip onları ziyaret etmemizden dolayı mutlu oldular. Çünkü Anadolu'dan ve bilhassa İstanbul'dan gelen insanlar, onlar için ayrı bir öneme sahip. Öyle ki Ohri'de Türk çay ocağında çektiğimiz fotoğraf dükkân sahibi tarafından dükkânın duvarına asılmış ve hala orada durmakta. Halveti Tekkesi'nde tespit ettiğim bir ayrıntı vardı; insanların çoğu Türkçe bilmemelerine rağmen (Arnavutça konuşuyorlar) ilahileri Türkçe okuyorlardı. Prizren'i yürüyerek 2 gün dolaştık, 2 gün boyunca farklı insanlar, mekânlar tanıma fırsatı bulduk.

Prizren'den sonraki durağımız Arnavutluk'un İstanbul'u olarak adlandırılan İşkodra şehri idi. İşkodra'ya vardığımızda bizi yağmur karşıladı, hemen kalacağımız yere geçtik. İşkodra Osmanlı'nın Balkanlardaki en güzel şehirlerden biriymiş, zamanında seyyahlar bu şehri mutlaka ziyaret ederlermiş. Komünizm döneminde diktatör Enver Hoca tüm ibadethaneleri yıktırması, İşkodra'da sadece Kurşunlu camii günümüze kadar kalmış onun durumu da içler acısı desek, yeridir. Balkanlarda en son kaybettiğimiz toprak parçası İşkodra. İşkodra gezimiz bittikten sonra niyetimiz Karadağ üzerinden Hırvatistan oradan da Bosna'ya ulaşmaktı ancak kar engel oldu bize ve geri dönmek zorunda kaldık. Tekrar Prizren'e geçtik. Bu defa şahsi bir araçla



*Sultan Murad Hüdevendigar'ın Türbesi, Prishtine*

Kosova sınırından geçtiğimiz için gümrük polisiyle konuşma fırsatımız oldu, bu konuşmayı Türkçe gerçekleştirdik. Prizren'e dönünce eski çarşıda bulunan çeşmeden içtiğim su geldi aklıma, bu suyu içtiğimde oradakiler bana tekrar geleceksin buraya dediklerinde pek itibar etmemiştim. Prizren'e dönmek bir bakıma güzel oldu, Balkanlarda bir şehri idrak etmiştik ve bu şehir bozulmayan yapısıyla Balkanların en güzel ve Müslüman şehirlerinden biriydi. Yakova şehrini ziyaret ettik. Burası Sırplarla yapılan savaşlarda önemli merkezlerden biriymiş ve yerleşim yerlerindeki tarihi dokusu, camileri ve medresesiyle görülmesi gereken yerlerden bir tanesi.

Prizren'den sonraki durağımız Kosova'nın başkenti Prishtine oldu. Prishtine şehir merkezi devlet binaları ve tarihi yapılar iç içe geçmiş durumda. Buradaki birçok Osmanlı eseri TİKA tarafından restorasyonu tamamlanmış veya devam ediyordu. Avrupa'nın en büyük kiliselerinden biri buraya inşa ediliyor. Aynı durum Kosova Yakova'da da vardı. Kosova devletinden tüm masrafları kendilerine ait olmak üzere bir cami yaptırmak için Türkiye devleti kilisenin karşısında bulunan boş arsaya istemiş. Prishtine'de Sultan Murad Hüdevendigar'ın türbesini ziyaret etmeye giderken yol kenarında gözümü bir anıt ilişti yanımızdaki Kosovalı arkadaşlara sorduk ne olduğunu, bu anıt ziyaret etmeye gittiğimiz Sultan Murad'ı savaş meydanında şehid eden Sırp Milos Obilic'in anıtı olduğunu öğrendik. Sultan Murad türbesini ve müzesini ziyaret ettikten sonra Türkiye'ye dönmek üzere zihnimizde güzel hatıralar, mekânlar, insanlar ve birçok güzellikle birlikte yola çıktık.



*Obri*



# ► Emin Saraç Hocaefendi İle İlmî Yakîn Geçmişe Dair

## Mülakatın birinci bölümü 5. sayımızda

**Ebubekir Sifil:** Hocam o zaman kaç yaşlarındaydınız?

**Emin Saraç:** [Emin hoca, tebessüm ediyor] Yaşımı tesbit etmeye çalışıyoruz. Hâlbuki altmışından sonra yaş meselesi pek konuşulmaz. Bu hususta hem İmam Mâlik'in, hem de İmam Şâfiî'nin tavsiyesi vardır.

**Ebubekir Sifil:** Yani siz o zaman talebe miydiniz?

**Emin Saraç:** Evet, Külliyyetü'ş-Şeria'daydım. Buradan gidince Ezher'de bizi imtihan ettiler. Lise kısmına kaydettiler. Herkesi lisan öğrenme kısmına alırlarken bizi lise kısmına aldılar. Lise kısmından sonra Külliyyetü'ş-Şeria'ya imtihanla kabul edildik. Bir ikinci vaktiydi. İmtihani kazandığımı işitmez tramvaya binerek Mısır'ı Cedide'ye gittim. Zahid Efendi'nin kapısını çaldım. "Külliyyetü'ş-Şeria imtihanını kazandım" dedim. "Çok güzel. Mübarek olsun... "Memleketimizde şer'î mahkeme mi var ki bu fakülteye kaydoldun?" derler, sakın onlara kulak asma. Sen bu mübarek ilimlere kendini vakfedersen sonunda velev ki bir kimsenin sualine isabetli cevap versen, bu yaptığın tahsilin mükâfatını alacaksın. eş-Şeria fakültesini tercih etmekle çok isabet etmişsin" dedi. O zaman arkadaşların cümlesi Usûluddîn fakültesini tercih ediyordu. "Usûluddîn'i seçersek bunu ilahiyat olarak tercüme ederler. O zaman da memleketimizde makbul olur" diyorlardı. O zaman halk partililer insanları aldatmak için Ankara'da ilahiyat fakültesi açmışlardı. Hâsılı kelim Zahid Efendi hocamızı eş-Şeria fakültesini tercih ettiğim için beni tebrik ve takdir etti. Zahid Efendi haddim olmayan bir tasvipte bulunarak kendi teklifiyle bana icazet verdi.. et-Tahriru'l-veciz fi mâ yebteğihî'l-müsteciz' i elime verdi ve "Benim elimde başka nüsha kalmadı, sen bunu elinle yaz, aslını bana geri getir" dedi. Ben yazdım götürdüm... Sonuna kendisi birkaç satır ilave etti. Benden sonra kimseye de icazet vermedi. Zaten kısa bir süre sonra vefat etti.

**Ebubekir Sifil:** Zahid Efendi'den sonra 1954'te Mustafa Sabri Efendi vefat etti. Bu tarihten sonra siz Mısır'da kaldınız mı?

**Emin Saraç:** Tabi... 1958'de memlekete döndük.

**Ebubekir Sifil:** Zahid Efendi'den sonra Mustafa Sabri Efendi'yle irtibatınız devam etti mi?

**Emin Saraç:** Evet, Perşembe günleri Ali Yakup Efendi (Cenkçiler) ile giderdik. İkindiden sonra çıkardık... Akşam namazını orada kılardık. Bazen beni imamlığa geçirirdi. Ne zor gelirdi Şeyhülislam'ın önüne geçmek. Hatırlıyorum bir gün Şeyhülislam Efendi'nin evine giriyorduk. Evi bizimkiler kadar tefrişatlı değildi. "Şurada iki tane seccade var. Birisi halıdır, diğeri hasır. Hasır olanı öne, halı olanı arkaya ser. Namazı da sen kıldıracaksın" dedi. Ben seccadeleri dik sermişim. O seccadeleri yan serdi ve "toprak cinsinden bir yere secde etmek evladır, değil mi?" dedi.

Şeyhülislam Efendi, konuşurken birçok şair beyti zikrederdi. Edip ve şair olması hasebiyle böyle bir hususiyeti vardı. Bir defasında bir beyit okumaya başladı, ama devamını getiremedi. "Aman boşver. Birçok mahfuzatım var. Mühim değil. Allah'a şükürler olsun her gün sabah namazından sonra bir cüz Kur'an'ımı okuyabiliyorum ya" dedi. Bazen bir ayet-i kerimeyi okurken sesi titrer, gözleri dolardı. Ayet-i kerimeleri öyle bir aşk ile okuyordu ki bir acayip hal kaplardı kendisini. Başkasına okuttuğunda da ağlardı. Bir defasında Abdurrahman Efendi (Gürses) geldi. Bir müddet kaldı. Abdurrahman Efendi'yi görünce, "Ne güzel! Bize Kur'an okuyacaksınız" dedi. Abdurrahman Efendi o güzel sesiyle en az üç sayfa okurdu. Şeyhülislam Efendi de kemal-i aşk ile dinlerdi.

**Ebubekir Sifil:** Zahid Efendi ve Mustafa Sabri Efendi vefat ettikten sonra siz 1958'e kadar orada kaldınız. Mısır ulemasının ve meşayihinin onların arkasından yazdıkları intiba ve hatıraları hatırlıyor musunuz?

اللهم الرحمن الرحيم

بسم نفعيد



**Emin Saraç:** O diyarın şöhretli âlimlerinden Muhammed Ebu Zehra hoca, Makalâtü'l-Kevseri'de de gördüğünüz üzere Zahid Efendi'nin arkasından sayfalarca yazı yazmış ve kendisinden "el-İmâm" diye bahsetmiştir.

Yine, Muhammed Yusuf Musa hocanın Zahid Efendi'nin ardından yazdıklarını Ali Yakup Efendi'ye okuduğumda Ali Yakup Efendi "Muhammed Yusuf Musa, Ezher'i'dir. Biraz konuşmayı sever. Bazen ileri geri konuşur. Zahid Efendi'nin de bulunduğu bir mecliste yine böyle konuşuyordu. Zahid Efendi ona Mısır lehçesiyle öyle bir cevap verdi ki Muhammed Yusuf Musa susup kaldı" dedi. Bu arada Zahid Efendi Mısır lehçesini çok iyi konuşurdu. Mustafa Sabri Efendi bile onun bu özelliğine şaşardı. Muhammed Yusuf Musa, Zahid Efendi'nin vefatından 3 ya da 4 sene sonra çıkarttığı kitabında Zahid Efendi'yi öyle metheder ki o kadar olur.

Bir gün birisi makalesinde "hayır cemiyetlerine zekât verilebilir" yazmış. Muhammed Abdulvehhâb el-Buhayrî hocamıza bu makaleden bahsettiler. Hoca, "Makalât'ı getirin. Orada "fi Sebîlillâh" bahsini okuyun" dedi. Makaleyi sonuna kadar dinledikten sonra dedi ki: "Bu makaleyi yazabilmek için en az otuz kitabı hazmederek okumak lazım... el-Kevseri'nin sözü hüccettir. Diğer yazının muhtevası ise bir şey ifade etmez."

Usûluddîn fakültesi hocalarından Abdurrezzâk Efendi... İşâratü'l-Merâm mukaddimesini yazan zattan bahsediyorum. Bu zatın kızının nişanı olacaktı. Nişanlanacak kişi bizim ahabımızdı. Merasime bizi de davet etmişlerdi. O zaman Abdunnasır, Osmanlı aleyhine beyanatlar veriyor, "Tarbuş Osmanlı müstemlekesinin alametidir" diyordu. Bu yüzden ben hiç fesimi çıkarmıyordum. Merasim mekânına girdiğimizde bize ayrı bir iltifat gösterdiler, buyur ettiler ve bir yere oturtular. Abdurrezzâk Efendi Usûluddîn fakültesinin meşhur hocalarından... "Bunlar Türkiyeli talebelerdir" diyerek bizi hazîrûna tanıttı. Dedi ki: "Biz talebeyken Devlet-i Hilafet-i İslamiyye-i Osmaniye bitmiş, yıkılmış, bir başıboşluk hâkim olmuş, önüne gelen din iman namına konuşuyordu. Gazetelerde yazıp çiziyorlar. Artık İslâm'ın kusurlarını aramaktan başka bir derterli kalmamıştı. Hocalarımız ders okutmaya alışmışlar, gazetecilik bilmiyorlardı. Bize lazım gelen ikazları yapıyorlardı ama gazetelerde yazılanlar daha çok dikkatimizi çekiyordu. İşte böyle bir zamanda Akdeniz'in ufuklarında iki donanma görüldü. Bunlardan birisi Mustafa Sabri Efendi, diğeri ise Zahid Efendi'dir. Birisi akliyyât sahasında hüccet, diğeri ise nakliyyât sahasında zirvedir. Bu iki donanma Mısır'a demir attı ve İslâm'la ilgili yazılıp çizilen menfi yazı ve makaleleri/iddiaları bertaraf ettiler. Onların Mısır'a gelişi bizim için büyük bir rahmet oldu."

**Ebubekir Sifil:** Mustafa Sabri Efendi merhumun Muhammed Abduh'la başı pek hoş değil. Yazılarında onun adını andığında "rahimehullah" demiyor. Fakat Zahid Efendi Makalât'ta bir yerde diyor ki: "onun hayatı dönem dönemdir."

**Emin Saraç:** Evet, yalnızca bir yerde söylüyor. Osmanlı devletine dair bir sözle ilgili olarak söylüyor. Yoksa sevmeydi onu... Hoca bile saymazdı. Bir gün Mustafa Sabri Efendi merhuma: "Muhammed Abduh'dan "el-Üstâz, el-İmâm" diye bahsediyorsunuz" dedim. "Rahimehullah diyor muyum? Ben ona ne zamandan beri rahmet okumuyorum, biliyor musun? Anlatayım sana... Bizim Osmanlı devleti büyük bir coğrafyaya hükmediyordu. Hicaz'a, San'a'ya, Fustat'a kadılar gönderiyordu. Mısır kadılarından biri de Yahya Efendi'dir.



Kendisi Fatih dersiamlarındandır. Hırka-i Şerifte oturmuş. Osmanlı devleti yıkılınca Yahya Efendi çok müteessir olmuş. Osmanlı devletinin yerine gelen devlet irtidâdı vasıftadır. "Ben şimdi memleketeye dönüp derdime dert katmayayım" demiş ve orada kalmış. Onunla çok oturup kalkardık. Bir gün dedi ki: "Ben Muhammed Abduh'la sık sık görüşürdüm. Muhammed Abduh Türkçeyi de çok iyi bilirdi. Bir gün yine otururken vahiy meselesini müzakere ediyorduk. Muhammed Abduh vahiy meselesinde bir takım felsefi izahlar yapmaya başladı... Bizim bildiğimiz vahiy tariflerini tamamiyle reddediyordu. Ben söylediklerini reddettim... İzah ettim... Ama o görüşlerinde ısrarlıydı. İsrarında devam edeceğini anlayınca sükût ettim. Ondan sonra Muhammed Abduh'la görüşmek istemedim. Kendisi bana gelmeye devam etti ama ben onun mecalisine gitmek istemedim." Yahya Efendi çok muttakî, salih, âdil ve âlim bir kimse idi. Onun gönlünden çıkarttığı bir kimseyle ilgili ben başka bir şey söylemem. Yahya Efendi benim için hüccettir."

Velhâsıl, Muhammed Abduh'un son anını bilmiyoruz, lakin "Mısır'daki melâhide (mülhitler) hep onun cübbesinin altında toplanmıştır" derlerdi. Nitekim bir defasında Şübbânü'l-Müslimîn cemiyetinde birisi konferans veriyordu.

Cemaleddin Efgâni ve Muhammed Abduh'u medh u sena etmeye başladı. Çok cemiyetçi insanlar oldukları için mason cemiyetine bile katıldıklarını sityaşle anlatıyordu. Konferans sonrasında konuşmacının yanına gittim ve bizim memleketinde masonlara, "en büyük kâfirler" denir dedim. "Sizin cumhurbaşkanınız mason değil mi?" dedi.

Emin adında birisi vardır. Tahriru'l-Mer'e adında bir kitabı var. Ama bu kitabı kendisi yazmamış, Muhammed Abduh yazıp onun adına bastırılmış. Mısırdayken gazeteleri takip ederdim. Ayrıca Mecelletü'l-Ezher, es-Sekâfe, er-Risâle ve el-Müslimün dergilerine abone olmuştum. Bunların bazı nüshaları hala kütüphanemde vardır. el-Mısırî gazetesinde kâmilen bir sayfada yayımlanmış bir röportajda yaşlı bir insanla konuşmuşlar. Tahriru'l-Mer'e kitabından bahsediyor. "Biz Muhammed Abduh'un cemaatinden idik. O eseri Şeyh Muhammed Abduh yazdı. Ama dedikoduların önüne geçmek için Kâsim Emin'e vererek kitabı onun nesretmesini istedi. Yoksa o kitapta Kasım Emin'e ait bir kelime bile yoktur" diyor.

**Ebubekir Sifil:** Zahid Efendi'nin makale yazdığı derginin sayıları da var mı sizde?

**Emin Saraç:** Hepsi yok ama bir kısmı var. Daha ziyade er-Risâle'de yazıyordu. Hükmü muhalefeti faslı'd-din anı'd-devle başlıklı makalesini Suriye'den gelen bir talep üzerine yazmıştı. Hüsâmüddin Kudsi isimli bir zat vardı. Allah kendisine rahmet etsin. Bana dedi ki: "Makaleleri kitap olarak yayımlayacağız. Ama git Zahid Efendi'ye sor; hangi makaleyi en başa koyalım?" Zahid Efendi Mısır-ı Cedide'ye yakın bir yer olan Abbâsiye'de otururdu. Kendisini ziyaret ettim ve kitabın hangi makaleyle başlayacağını sordum. "Mesâhifu'l-Emsâr'ı en başa koysunlar" dedi.

**Ebubekir Sifil:** Makalât'ın basılacağından Zahid Efendi'nin haberi vardı değil mi?

**Emin Saraç:** Evet vardı. Fakat kitabın mukaddimesinden haberi yoktu. Çünkü kitap onun vefatından sonra çıktı. Muhammed Ebu Zehra bir giriş yazdı. Yusuf Bennûri hoca bir makale yazdı. Ayrıca Ahmed Hayri'miz vardı... Allah rahmet etsin... O da yazdı. Ahmed Hayri bey, Allah için, çok neşeli bir insandı.



**Ebubekir Sifil:** Zahid Efendi'nin Hind-Pakistan ulemasıyla da irtibatları vardı.

**Emin Saraç:** Evet, Hind-Pakistan hocaları devamlı surette Zahid Efendi'yle temas halindeydiler. Mektupları gelirdi. Ziyaretleri olurdu... Selam gönderirlerdi. Ebu'l-Hasan en-Nedvî hocanın ziyaretini çok iyi hatırlıyorum. 1951 senesiydi. Hatta Ezher'de ilk ziyaret ettiği oda benim odamdı. Ezher'de Türk talebeleri sormuş ve benim odamı göstermişler. Müzekkirâtü Sâih fi Şarkî'l-Arabî adlı kitabında iki yerde bu fakirin adını zikreder, es-sadîku'l-kadîm [kadim dost] diye bahseder. O zaman söylediği sözler gönlümdeki tesirini hala sürdürmektedir. O vakit 37 yaşındaydı en-Nedvî hoca. Ondan sonra vefat edinceye kadar alakamız ve rabıtamız inkıtaat uğramadan devam etti. Mektuplaşmalar ve ziyaretler devam etti. En nihayet biz kendisini memleketi Leknev'de ziyaret ettik. O karmakarışık ülkede 24 ayar altın safiyetini hiç bozmadan devam ettirmiş bir zattı. İslam zevkini ve izzetini yaşayan bir topluluktur en-Nedvîler. Nedvetü'l-Ulema'nın başındaki kimseler maaş almadan vazifelerini yaparlar. En ileri kimselerinin evlerine gittik; her biri bir tevazu abidesiydi.

Ebu'l-Hasan en-Nedvî hocanın mekânı genişçe bir oda... Zemininde çok basit bir sergi var... Öyle halî falan aklınıza gelmesin. O odada bir minder üzerinde oturuyordu. İşte 1 milyarlık Hindistan'ın devlet başkanı kendisini ziyarete geldiğinde onu o odada kabul edermiş. Allah rahmet etsin. Büyük bir şahsiyetti.

**Ebubekir Sifil:** Hocam, bu bahsin sonunda Abdulfettah Ebu Guddu hocamızla ilgili de bir şeyler dinlemek isteriz.

**Emin Saraç:** Zahid Efendi hocamızın Abdulfettah Efendi'yi çok sevdiğine bu kulaklar ve gözler şahit olmuştur. Biz Mısır'a gittiğimizde o dönmüştü, fakat Zahid Efendi'nin meclisindeki varlığını, tazeliğini o denli muhafaza ederdi ki Zahid Efendi sık sık ondan bahsederdi. Abdulfettah Efendi'nin adresini verdi ve bana "umanım bir gün görüşürsünüz" dedi. Nihayet Zahid Efendi'nin bu temennisi 1964 yılında kara yoluyla hacca giderken yol üzerinde gerçekleşti. Mahmud Efendi (Bayram) ve Salih Efendi'yle birlikteydik. Bâbu'l-Hevâ sininından geçtik. Orada arabasıyla duran bir delikanlıdan bizi bir otele götürmesini istedik. Ancak o genç bizi otel yerine evine götürdü. Ninesi Türkümüş. Kapıdan geçer geçmez: "Nineciğim bak sana Türk hacıların getirdim" dedi. Hemen bir sofrayı kurdular. Yemek esnasında ben o gence: "burada Abdulfettah Ebu Guddu adında bir hoca var. Tanır mısın?" dedim. "Tanırım" dedi. "Bizi ona götürür müsün?" dedim. Nihayet akşam namazını müteakip Abdulfettah Ebu Guddu hocanın evinin kapısını çaldık. Kapı açıldı. İçerde sol tarafta itina ile dizilmiş devasa bir kitaplık dikkatimi çekti. Baktım Abdulfettah Efendi... O zaman sakalları şimsiyah. Bizi büyük bir iltifatla karşıladı. "Türkiyeliyiz, adım Emin Saraç" deyince "Safalar getirdiniz... Emin Saraç sen misin?" dedi. Abdullah Osman adında Humuslu bir zat vardı. Ebu Guddu hocaya benden bahsetmiş, "Zahid Efendi'nin has talebelerinden" demiş. İlk görüşmemiz böyleydi. Ondan sonra vefat edinceye kadar ahabplığımız devam etti. Zahid Efendi, Abdulfettah Ebu Guddu hocadan çok bahsederdi. "Sabırlı, gayretli ve müeddeb bir talebemizdi" derdi. Daha ziyade onun sîretinden bahsederdi.

Ebu Guddu hoca da Zahid Efendi'ye karşı çok vefakâr ve hürmetkâr idi. İlk İstanbul ziyaretinde bu camiye [Fatih Camii] girdik. Caminin içinde ben ona: "İşte Zahid Efendi hocamız burada okudu ve müderrislik yaptı" deyince elektrikle çarpılmış gibi oldu... Gözleri doldu ve ağlamaya başladı. Evet, öyle insanlardı işte... Ölüp gittiler ama muhabbet ve tesirleri hala yaşamakta. Çünkü onlar hakkında: "İman edip, salih amel işleyenler var ya, Rahmân (olan Allah) onları (gönüllere) sevdirecektir." [Meryem 96] ayeti tecelli etti.

Şimdi bir de zamanın "baş profesörlerine" bakın. Bir tanesinin dinlerarası diyalogla ilgili kitabını okumuşsunuzdur. Oradaki sözleri bir Müslüman nasıl söyleyebilir?! "De ki: Ey insanlar, şüphe yok ki ben, Allah tarafından sizin hepinize gönderilmiş olan peygamberim; o, öyle bir Allah'tır ki göklerin saltanat ve tasarrufu da onundur, yeryüzünün de." [Araf 158] ayetini

görmüyor mu bunlar? Demek ki göremiyorlar. Bir takım mefselet yuvalarında toplanarak konuşmalar yapıyorlar. Bu dinlerarası diyalog ne kadar ayıp bir şeydir. Neûzu billâh!.. Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh!

**Ebubekir Sifil:** Hocam İhsan Efendi'den biraz bahsetseniz...

**Emin Saraç:** İhsan Efendi, Yozgatlıdır. Annesi benim eniştemin babasının hemşiresiydi. Ben Mısır'a gitmeden önce İhsan Efendi'yle bu cihetten bir bağlantım olmuştur. Bende el yazısı mektubu vardır. Ciddi, efendi, şahsiyetli ve zeki bir insandı. Fakat Şeyh Bahît el-Mutî'den icazet aldıktan sonra Türkiye'deki hengâme meydana gelince bir daha Türkiye'ye dönmedi. Orada kalmayı ihtiyar etti. Orada Sultan Mahmud Medresesi'nin nazırlığını yaptı. Ayrıca Âbidîn sarayında da bir vazifesi vardı. Abdunnasır gelip sarayı altüst etti. O zaman Kral Faruk aleyhinde çokça konuşuluyordu. İhsan Efendi, "Biz içinde olmasaydık belki bu söylenenlere inanırdık. Bizim Sultan Abdulhamid'in hal'i zamanında duyduğumuz sözlerin benzerleri Kral Faruk hakkında söyleniyor. Hadiseler onların söylediği gibi değildir" demişti.

Copeland'ın yazdığı Lu'betü'l-Ümem adında bir kitap vardır. Orada Kral Faruk hakkında hüsn-i şehadet olabilecek ifadeler



bulursunuz. Çünkü o şahıs Amerikan dışişleri bakanlığında çalışan bir Ortadoğu mütehassısı. Yahudi devleti kurulduğunda İsrail'i tanıması için Kral Faruk'u ikna etmek gayesiyle onu göndermişler. Orada üç ay kalmış ama Faruk'u bir türlü ikna edememiş. Bunun üzerine çeşitli entrikalarla Abdunnasır'ı getirmişler.

İhsan Efendi'ye dönersek, gönlü kırık, muzdarip ve zarif bir şahsiyetti. İlimle meşgul olurdu; okumayı ve okutmayı çok severdi. Bizim odamıza da birçok defa gelmiştir. Ayrıca Mustafa Sabri Efendi ve Zahid Efendi kendisini çok severlerdi. İhsan Efendi, Ali Himmet Berkî'nin "Fatih'in Adliye Hayatı" adlı kitabını Arapçaya çevirmiştir. Kadınların kadılık vasfını alabileceğine dair Ali Himmet Berkî'nin bir kaydı var. İhsan Efendi bu kaydın mutlak olmadığını izah için oraya güzel bir haşiye koymuştu. İhsan Efendi bu haşiyesini Zahid Efendi'ye okumuş. Zahid Efendi, "İhsan Efendi mevzunun hakkını vermiş. Kendisini takdir ettim" dedi. İhsan Efendi Müftî'd-Diyârî'l-Misriyye Muhammed Bahît el-Mutî'de okumuş ve ondan icazet almış bir kimse. Kendisi anlatmıştı. "Bahît el-Mutî hocanın derslerini takip ediyordum. Hidâye okutuyordu. Bir gün bir de ne göreyim... Memleketimizin en muhterem hocası koltuğunda kitaplarla gelmiş bizimle beraber dersi dinliyor. Onu öyle yanımıza oturmuş görünce utandık." İşte Zahid Efendi hocamız böyle acayip bir ilim takipçisi idi. Muhammed Habibullah eş-Şinkî'nin evinde Muvatta okunurdu ve Zahid Efendi orada da hazır olurdu. Suriye'ye gittiğinde Şeyh Muhammed b. Ca'fer el-Kettânî'nin meclisine katılarak dersini dinlemiş ve kendisinden icazet almıştır.

**Ömer Faruk Tokat:** Hocam, Ali Yakub Efendi nasıl biriydi?

**Emin Saraç:** Ali Yakub Efendi çok mihnetler geçirmiş bir kimse olmasına rağmen olabildiğince neşeli bir zattı. Aslen Kosovalıdır. Hem Mustafa Sabri Efendi'nin hem de Zahid Efendi hocamızın gözdesi/güzidesi idi. Biz Mısır'a ilk gittiğimizde Zahid Efendi'nin yanına gittik. Bize annemizin kucağına düşmüşçesine iltifat ediyordu. "Burası bizim için yabancıdır,



karanlıktır. Ne yapacağımızı bilemiyoruz. Kimlerle görüşebiliriz bilmiyoruz" dediğimde Zahid Efendi hocamız, "sen şimdi buradan giderken İhsan Efendi'nin nezaret ettiği Sultan Mahmud Medresesi'ne uğra. Orada Ali Yakub isminde biri var. O sana ağabeylik yapar" dedi. Ali Yakup Efendi ayrıca Ali Ulvi beyin hocasıdır. Kendisine bütün dersleri o okutmuştur. Sultan Mahmud Medresesi'ne vardığımda akşam namazı sonrasındaydı. Ali Yakup Efendi odasından bir ampul uzatmış kapının önünde kitap okuyordu. Hatırlıyorum, Şekib Arslan'ın Hâdiru'l-Âlemi'l-İslamî adlı kitabıydı. Ali Yakup Efendi o zaman Fuâdu'l-Evvel Üniversitesi (şimdiki Kahire Üniversitesi)'nin kütüphanesinde şark dilleri bölümünde çalışıyordu. Kendisi 7 lisan bilirdi. Mustafa Sabri Efendi'nin Mevkıfu'l-Akl kitabının



müsvedesini temize çeken odur. Mustafa Sabri Efendi kitabın birinci cildinde Ali Yakup Efendi'den "veledî el-aziz (değerli evladım)" şeklinde bahsetmiştir.

**M. Fatih Kaya:** Ali Ulvi Kurucu hoca Mısır'dayken siz de orada mıydınız?

**Emin Saraç:** Hayır, biz gittiğimizde o Mısır'dan ayrılmıştı. Babası hastalanınca tahsilini yarıda bırakarak memleketine dönmüştü. Ezher'e başlamış fakat mezun olmadan ayrılmış. Bütün dersleri Ali Yakup Efendi'yle müzakere edermiş. Ali Ulvi Bey kendisi bana söylemişti: "Ben Ezher'den ziyade Ali Yakup Efendi'den istifade ettim" demişti.

**Ömer Faruk Tokat:** Ahmed Muhtar Büyükcınar hoca sizinle aynı dönemde miydi?

**Emin Saraç:** Evet aynı dönemdeydik. Bir noktada kendisiyle ihtilaf etmiştik. Ben "Mustafa Sabri Efendi ve Zahid Efendi velî insanlardır" demiştim. O ise benim bu sözüme karşı çıkmıştı. Yani takva ise takva, fedakârlıksa fedakârlık... Bir insan başka türlü nasıl velî olur? Evliya ifadesini onlara çok görmüştü.

**M. Fatih Kaya:** Hocam, daha önce Sabri Efendi'den şerhi-sadr tabirini nakletmişsiniz.

**Emin Saraç:** Evet... Mustafa Sabri Efendi hocamız bir münasebetle bana demişti ki: "Ben Türkiye'deyken bu fitneleri, Muhammed Abdüh ve benzeri kişilerin düşüncelerini fazla tanımazdım. Ama bu hicret bana bir şerh-i sadr ihşan etti. Allah Teâlâ bana birçok hakikati hicrette gösterdi ve anlamak ferasetini ihşan etti."

**M. Fatih Kaya:** Mustafa Sabri Efendi'nin Seyyid Kutub'a ilişkisi olmuş mu?

**Emin Saraç:** Tabii ki oldu. Mevkıfu'l-Akl kitabı ilk çıktığında Ali Yakup Efendi'ye "Al bu kitabı Seyyid Kutub'a götür. Bu kitabı herkes anlamaz fakat o anlar. O genç bir yazardır... Yazılarını takip ediyorum. O anlar" demiş.

**Ömer Faruk Tokat:** Hasan el-Bennâ ile mülakâ olmuşlukları var mı?

**Emin Saraç:** Ali Yakup Efendi anlatırdı. Hasan el-Benna merhum Ali Yakup Efendi'den zaman zaman kendisini Mustafa Sabri Efendi'ye götürmesini istemiş. Bu ziyaretlerin birinde Mustafa Sabri Efendi, Hasan el-Bennâ'ya "şu muhtevada bir kitap hazırladım" demiş ve kitabın bazı bahislerini kendisine

okumuş. Hasan el-Bennâ kendine has nezaket ve edebiyile, "bu kitabınıza "el-kavlu'l-fasl beynellezine yu'minüne bi'l-ğaybi ve'llezine lâ yu'minün" ismini versek münasip görür müsünüz?" demiş. Bunun üzerine Mustafa Sabri Efendi: "Ali Yakup Efendi yaz; bu kitap bu isimle neşredilecektir" demiş.

Biz maalesef Hasan el-Bennâ'ya yetişemedik. Biz 1950 senesinde Mısır'a gittik. O ise 1950'den evvel şehid edildi.

**M. Fatih Kaya:** Ord. Süheyl Ünver 1951 senesinde Mısır'a gitmiş. Mısırnâmesi var. Orada Mustafa Sabri Efendi ve Zahid Efendi ile görüştüğünü yazıyor. İkisinden de detayla bahsediyor. Hatta Mustafa Sabri Efendi'nin bir vesikalık fotoğrafını o Mısırnâme defterine koymuş.

**Emin Saraç:** Onun evrakı ve kitapları Süleymaniye Kütüphanesindedir. Hatta onun not defterinde Abdülmecid Efendi'nin bir sözünü okumuştum. "Milletimizin intibaha gelmesi nasıl mümkün olur?" sorusuna cevap olarak Abdülmecid Efendi der ki: "Metin akide ve güzel ahlak... Bu iki esas ile mücehhez olmadıkça intibah mümkün değildir."

**M. Fatih Kaya:** Bir de Fuat Sezgin'in Kahire'ye gelip Zahid Efendi ile görüşmek istediğini anlatmıştınız.

**Emin Saraç:** Birlikte Zahid Efendi'nin kapısına kadar gittik. Kapıyı açtı... Titriyordu. "Hastayım, görüşmeye mecalim yok" diyerek mazeret beyan etti. Fuat Sezgin oraya çok gelirdi. İslami Araştırmalar Enstitüsü'ndeki kitaplarla ilgili çalışmalar yapıyordu. O münasebetle geliyordu ve görüşüyorduk.

**Ebubekir Sifil:** Hocam sizi yorduk ama son olarak Ahmed Davudoğlu hoca hakkında da bir şeyler söyleyebilir misiniz?

**Emin Saraç:** Ahmed Davudoğlu hoca "hazâ hocaeftendi" denilecek bir zat idi. Memleketimizin son olarak tanıdığı fakih, halûk, hâlis ve firaset sahibi bir hocaeftendirdi. Çok hâlis bir insandı... Allah rahmet etsin. O da Zahid Efendi ve Mustafa Sabri Efendi hocalarımıza meftun idi.

**M. Fatih Kaya:** Ahmed Davudoğlu hocaya "Sahih-i Müslim tercüme ve şerhini" yazmayı siz mi teklif etmişsiniz?

**Emin Saraç:** Evet... Çünkü Mehmet Sofuoğlu, Buhari ve Müslim'i tercüme etmişti. Sönmez Neşriyat'ın yazıhanesinde oturuyorduk. Dedim ki: "Bu hadis kitaplarımızı mücerred tercüme etmek milletimizi idlâl eder. Bunları izzahlı ve şerhli neşretmek lazımdır. Bunu da ancak Davudoğlu hoca yapabilir. Zira kendisi Sübûl's-Selâm'ı tercüme etti. Bu sahada epey bir melekesi oldu."

Davudoğlu hoca, Ezher Şeriat Fakültesi mezunudur. Ben oraya gittiğimde fakültenin ileri gelen hocaeftendileri Ahmed Davudoğlu hocayı tanıyıp tanımadığını soruyorlardı. Yani Davudoğlu hoca orada iz bırakmıştı.

Nitekim İstanbul'a döndükten altı gün sonra İmam Hatip mektebine çağırıldık ve orada hoca olarak tayin edildik. Davudoğlu hocayla ilk defa burada karşılaştık. Kendisi beni öyle sıcak karşıladı ki sanki çoktan beri tanışan iki dost gibiydik.

Aramızdaki bu muhabbetten cesaret alarak Sönmez Neşriyat'a böyle bir teklifte bulundum. "O halde hocayla sen samimi olduğuna göre Sahih-i Müslim tercümesini hocaya kabul ettirebilirsen neşredelim" dediler. Bir gün sabah saat sekiz ya da dokuz sıralarında kalkıp evine gittik. Ben Davudoğlu hocaya bu teklifi açınca "Emin hoca, sen bizi Kaf dağında görüyorsun. O kadar büyük dağlara çıkabilecek gücümüz mü var ki?" dedi. "Allah size o kudreti ve melekeyi vermiş. Bakınız Efendim, Bulûğu'l-Merâm'ı ne güzel yaptınız. Büyük bir hizmet oldu" dedim. Düşündü... Düşündü... "Hadi bakalım tevekkeltü alallah deyip başlayalım bari" dedi. Kitap çıktığında bana, "Senin nüshan hazır. Gel al" dedi. Fakat ben kitabı gidip alıncaya kadar o, ahirete irtihal etti. Allah rahmet etsin. Hakikaten, dikkat ederseniz kitap hem beyan, hem de malumat bakımından gayet güzel oldu.

Bir de Fethu'l-Mulhim Şerhu Sahih-i Müslim kitabına o zaman Muhammed Takî el-Osmânî'nin ilavesi yoktu. İlim Yayma Cemiyeti'nin yurdunda kalan Pakistanlı bir talebeye dört ciltlik o kitabı getirtmiştim.

Velhasıl Davudoğlu hocamız sözleriyle amel; fetvasına temessük





edilebilecek hüccet bir insan olarak memleketimizdeki son neslin temsilcisiydi.

**M. Fatih Kaya:** Hocam bir de Abdurrahman Gürses hoca var.

**Emin Saraç:** Abdurrahman Gürses hoca, biz Kahire'den İstanbul'a döndüğümüz aylarda Bâyezid Camii'ne imam olarak tayin edildi. Kendisini o tarihten itibaren tanırım. Kayınpederimle derin dostlukları olması hasebiyle bizim eve sık sık gelirdi. Menemen hadisesi meselesinde Kelâmî dergâhına müntesip olması sebebiyle yargılanmış ve bir sene hüküm giymiştir. Hatta anlatırdı... Menemen mahkemesi yargılamasında o kadar daralmış ki: "Mahkeme vetresi yerine 30 sene mahkûmiyet verseler razıyım" derdi.

Onun lisanından duyduğum bir hadiseyi size anlatayım. Menemen hadisesi bir tertip, büyük bir komploydu. O gün cemiyet üzerinde müessir olan ulema ve meşayih tesirli hale getirmek için tertib edilmiş bir komploydu. Muhkeme bittikten sonra yargılanan kişileri muhtelif hapisanelere tevzi etmişler. Bunların arasında Abdurrahman Gürses hoca ile meşâyihant Dağistanlı Şerafeddin Efendi de vardı. Abdurrahman Gürses hocayla Şerafeddin Efendi'yi Manisa hapisanesine göndermişler. Tabi Şerafeddin Efendi muhterem bir hocafendiydi... Kendisine ufak bir odacık tahsis edilmiş. Hocafendinin bir semaveri varmış ve bu semaver devamlı olarak kaynarmış. Odaya gelen herkese çay ikram edilirmiş. Nihayet bir gün Şerafeddin Efendi hasta olmuş. Diğer mahkûmlar hocafendinin etrafında toplanmışlar. Onlara demiş ki: "Merak etmeyin Allah'ın izniyle ben bu hastalıktan ölmeyeceğim. Çünkü bana bildirildi; beş yüz defa Rasûlullah Efendimiz'i görmeden ölmeyeceğim. Henüz beş yüzü bulamadık." Ben bunu Abdurrahman Efendi'den defalarca dindim. İşte hâkim zihniyet onun gibi büyük insanların bedduasını almıştır. Abdurrahman Efendi, Menemen hadisesi dolayısıyla başına gelenleri öfkeyle hatırlar ve o zamanki ulemaya bu zulmü reva görenler için: "Bunlar Âî-i Firavni'dan eşdedir" derdi. Benim babam da çok kızardı bu zihniyete... Akidesi sağlam bir zattı... Allah rahmet etsin.

**Ömer Faruk Tokat:** Hocam son olarak bir de Ömer Nasuhi Efendi (Bilmen)'den bahsedebilir misiniz?

**Emin Saraç:** Ömer Nasuhi Efendi oldukça mütevazı ve sükût ehli bir zattı. Bir mecliste kendisine bir şey sorulmadıkça konuşmazdı.

Ömer Nasuhi Efendi'nin Ankara dönüşünde kayınpederim Yekta Efendi ile birlikte karşılamaya gittik. Oradaki sıkıntılı günlerinden biraz bahsetti. Eski hocalardan vazifeli olanların Diyanet teşkilatından uzaklaştırılması için Ömer Nasuhi Efendi'ye bir emir göndermişler. "Bu insanların yerine koyacak insanımız yok. Yetiştiremedik. Ben bunlardan müstağni olamam" diyerek bu emri tasdik etmemiş.

O zaman Dünya ismiyle bir akşam gazetesi çıkardı. Bir günkü manşeti hiç aklımdan çıkmaz. Büyük puntolarla yazmışlar: "Cemal Gürsel dedi ki: 'Milletimiz isterse Kur'an'ını da Türkçe okur'. Meğer o günlerde askerî yönetim Diyanet reisinden Kur'an'ın Türkçe okunması üzerine bir yazı istemiş. Ömer Nasuhi Efendi bu hadiseden bahsetti. "Bunlar her şeye el uzatmaya başladılar. Bildiklerini de bilmediklerini de söylüyorlar. Benden böyle bir yazı istediler. Ben de onlara, lazım olan cevabı muhtevî bir yazı yazdım. Söylediklerim hoşlarına

gitmedi. Böylece Diyanet riyasetinden ayrılma zamanımızın geldiğini anladım ve ayrıldım" dedi. Ben de "Aman efendim, lütfetseniz de o yazınızı istinsah etsem" dedim. "500 Hadis" adlı kitabımda ilgili izaha bakarsan orada bulursun. Birkaç satır takdim yazısı dışında oradaki izahı gönderdim" dedi.

Ömer Nasuhi Efendi aynı zamanda çok mahviyatkar insandı. Şöhreti ve övülmeyi sevmezdi. İstilhât-ı Fikhiyye Kâmûsu çıktığında Amerika'dan bir üniversite adamlarını göndermiş. Bu adamlar Ömer Nasuhi Efendi'ye: "Bizim üniversitemiz bu eseriniz dolayısıyla size doktora payesi verme kararı aldı" demişler. Ömer Nasuhi Efendi gayet ciddi ve ustaca bir ifadeyle kabul etmeyeceğini söylemiş. "Lazım değil" demiş. O esnada kayınpederim yanındaymış. "Yekta Efendi" demiş, "bu hadise aramızda sır olarak kalacak. Bunu kimseye söyleme. Bunu çekerler uzatırlar... Boşu boşuna bizi rahatsız ederler." Bu hadiseyi yalnızca kayınpederim biliyordu. O da bize söylemişti.

Bir diğer hadise daha var. O zaman İstanbul'da bir patrik vardı. Amerika'dan buraya reis-i cumhurun uçağıyla gelmişti. İstanbul'da Fatih'in türbesi açıldığı zaman o da buradaydı. Türbenin kapısı açılırken Rumca bir konuşma yaptı. Nureddin Topçu da Türkçe bir konuşma yaptı. Fazla kalabalık bir merasim değildi. 40 ya da 50 kişi ancak vardı. Bu Patrik geldiğinde İstanbul müftülüğünü ziyaret etmiş. Aradan bir müddet geçtikten sonra o zamanki İstanbul valisi Fahrettin Kerim Gökay: "Efendi hazretleri, bir nezaket ziyareti arzetmez misiniz?" diyor. Ömer Nasuhi Efendi, "O bizim kapımıza gelmekle mükelleftir. Ben onun kapısına gidemem. O bizim kapımızın zimmisidir" diyor. Aradan bir süre geçtikten sonra vali Gökay tekrar arıyor. Bu arada, Fahreddin Kerim Gökay namazını kılardı. Ben bunu biliyorum. Abisi sabah namazı için Fatih Camii'ne cemaate gelirdi. Müteveyyin bir kimseydi. Bunlar Tattardır. Vali Gökay telefonda diyor ki: "Patrik bizi ziyarete gelecek. Siz de teşrif etseniz de bir mülakat hâsıl olsa." Ömer Nasuhi Efendi, "İstanbul valisi olarak zat-ı âfinizi ziyarete gelirim. Lakin resmi müftü kıyafetimle gelmemde bir mahzur var mıdır?" diyor. Bakınız o mütevazı hocafendini neyi düşünüyor... Vali, "Hayhay efendim, tabii ki gelebilirsiniz" diyor. Ömer Nasuhi Efendi, kayınpederime, "Senin cübben güzel, iyi bir cübbe. Sen onu bana ver, sarığımı sararım. O şekilde giderim" diyor. Nihayet görüşme zamanı geldiğinde Fikri Efendi'yi (Aksoy) de yanına alarak valiliğe gidiyor. Valilikteki görevlere "Patrik geldi mi?" diyor. "Hayır gelmedi" diyorlar. "Öyleyse beni şu kenardaki odalardan birine alın. Patrik geldikten sonra bana haber edersiniz" diyor. Patrik gelince kendisine haber veriliyor. Patrik içeri girip oturduktan sonra Ömer Nasuhi Efendi kemalî azamet ve heybetiyle içeri giriyor. Patrik ayağa kalkmak mecburiyetinde kalıyor. Patrikten önce girmesi durumunda bir Müslüman müftü olarak patriğin önünde ayağa kalkma durumuna düşmemek için böyle yapıyor. İşte bizim hocalarımız böyle insanlardı. Bir de şimdiye bakın. Bizim ağalar onların kapısına kadar gidiyorlar ve Ramazan iftarı veriyorlar. Allah aşkına bu nereden çıktı?! Kime ne iftarı veriyorsunuz? İftarla istihza mı ediyoruz? İftar sofrası Allah'ın has kullarının ziyafet-i ilahiye sofrasıdır.

**Ömer Faruk Tokat:** Hocam, Said Hatipoğlu yazdı: Askerler Ömer Nasuhi Efendi'den Menderes'in idamına dair fetva istemişler. "Fetvayı verip vermediğini bilmiyorum ama herhalde vermiş olmalı ki ihtilalciler onu Diyanet İşleri başkanlığıyla ödüllendirdi" diyor.

**Emin Saraç:** Maşallah... Maşallah... Küliyyen yalan. Su-i zan... Deli saçması! Eğer öyle bir şey olsaydı herkesten evvel biz bilirdik. Çünkü kayınpederim Yekta Efendi, Ömer Nasuhi Efendi'nin sırdaşıydı. Öyle bir şey olsaydı mutlaka Yekta Efendi'nin, sonra da benim haberim olurdu. Hayatı boyunca hep izzet içinde yaşamış, makam-mevkiye tenezzül etmemiş bir hocafendiydi böyle bir şey yapar mı?

**M. Fatih Kaya:** Hocam bizlere vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

**Emin Saraç:** Allah çalışmalarınızda muvaffakiyetler ihsan etsin.



## ► Yeni Okulumuz Hayırlı Olsun



Özel İrfan Eğitim Kurumları; Ümraniye Madenler İrfan İlkokulu ve Ortaokulunun resmi açılış törenine Milli Eğitim Bakanımız Prof. Dr. Ömer DİNÇER, İstanbul Valisi Hüseyin Avni MUTLU, İlçe Kaymakamı, Belediye Başkanları, Milli Eğitim Müdürleri ve çok sayıda davetli katıldı.



### **Bakan Dinçer;**

... İlim Yayma Vakfı ve Cemiyeti, bu okulu açmadan önce de ilim irfan yuvasıydılar. Onlar bütün hayatlarını bizlerin eğitimine ve irfan sahibi olmalarına adanmışlardır. Hiçbir zorunlulukları hiçbir menfaatleri olmadığı halde vakfımız ve cemiyetimiz yöneticileri ömürlerini bu ülkenin çocuklarına harcadılar. Doğrusu bir özel sektör kurumu olarak böylesine güzel bir okulu yapmış olmaları, onlar için rekabetli bir avantaj sağlayacaktır. Ama devlet olarak biz de yavaş yavaş bunlara ayak uydurmaya başladık bunu da bilmenizi istiyorum...



### **Vali Mutlu;**

İnsana hizmet noktasında hizmetlerin en güzeli olan, bir eğitim yuvasının açılışını gerçekleştiriyoruz. İnsanlığa ve geleceğimiz olan çocuklarımıza bu konuda emek sarf eden, hizmet veren İlim Yayma Vakfımızı tebrik ediyorum. Vakfımızın bu hizmeti sadece İstanbul'da değil ülkemizin genelinde olduğunu, insana hizmet istikbale hizmet noktasındaki gayretlerini yakinen biliyoruz... Ve bu güzel hizmetlerin bir tanesi de Ümraniye Madenler İrfan Kolejinin açılışıyla gerçekleşmiş oluyor.



İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyet Başkanımız Sayın Yücel Çelikbilek, açılışımızı onurlandıran Milli Eğitim Bakanımız Sayın Ömer Dinçer'e bir hatıra plaketi takdim ettiler.



#### **Yücel Çelikbilek;**

Bizlerin bu ülkenin evlatlarına fark kazandırması lazım. Artık sıradan eğitimler yetmiyor, onlarla bir yere varmak mümkün değil. Bu ülkeyi yönetecek insanlar yetiştirmek bu okulun görevleri arasında. Türkiye'nin değerlerini artırmaya ve kuruluş ilkelerini hayata geçirmeye çalışıyoruz. Yetiştirdiğimiz neslin, ülkesine ve geçmişine sahip çıkması, yüreklerinin dolu olması, ailesini ve ecdadını unutmaması, tarihini bilmesi lazım...



#### **Muttalip Hasdemir;**

İrfan Eğitim Kurumları; "Dünyamızın İrfana ihtiyacı var" deyip inançlı, okuyan, çalışkan, faydalı ve şahsiyetli bir nesil yetiştirmek için on beş yıldır kaliteli eğitim öğretim hizmeti sunma gayreti içerisinde. Okulumuz, hayalimizdeki standartları gerçekleştirdiğimiz fiziki ve ergonomik yapıya sahiptir. "Her öğrencimiz, tek öğrencimizdir", diyerek üç yıldır, dershaneye ihtiyaç bırakmadan sınavlara hazırlanıyoruz. Gol kralı çıkarmak güzeldir. Önemli olan takım halinde şampiyon olabilmektir. Gol kralı çıkaran takımların, küme düşmeleri ne kadar acıklıdır. Çocuklarımız yarınımız değil bu günümüzdür. Bugün ne yapabilirsek odur...





## ANASINIFI VE SINIFLAR

- Sağlıklı, ferah, modern, akıllı sınıflar ve sınıfa özel lavabolar,
- Okul öncesi gelişim özelliklerini karşılayacak " İrfan Eğitim Modeli",
- Dengeleri gözetilmiş huzurlu sınıflar,
- Akademik, yaşam becerileri ve ahlak eğitimi ahengi,
- Yabancı dil gelişimi, öğrenme alanlarının çeşitliliği, bireysel özgünlük,
- Özel tasarlanmış, ergonomik, dolaplı öğrenci sıraları Sınıf ve öğrenci için çok amaçlı dolaplar Öğretmenlere özel masalar,
- Her sınıfa has lavabolar,
- Çocuk psikolojisine uygun rengarenk akıllı sınıflar.



## KÜTÜPHANE

- Hayallerinizdeki standartları bulacağınız güzellikte bir okuma atmosferi,
- Severek okumaya, hayal dünyanızda gezinmeye olanak sağlayan bir ortam,
- Kendinize zaman ayırmaya, kitap okumaya ve düşünmeye doyamayacağınız mekan,
- Okulun her yönüyle en güzel yerinde aydınlık ve sımsıcak bir kütüphane,
- "Hiçbir gemi bizi kitaplardan daha uzağa götüremez" Arzulu ve tutkulu okuyabileceğiniz özenle seçilmiş edebî değeri olan kitaplar.

## BUZPATENİ

Çağımızın güçlüklere karşı göğüs gerebilmek, ayakta kalabilmek için fiziksel eğitim, denge ve estetik çalışmaları yaptığımız beceri merkezi





## ► Kökü Mazide Olan Üniversitemiz

### İSZÜ'de Akademik Yıl Başladı

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi 2012 – 2013 Akademik Yılı'na, Yükseköğretim Kurulu Başkan Vekili Prof. Dr. Yekta Saraç'ın verdiği ilk ders ile başladı.



Üniversitemizin 2012 – 2013 Akademik Yılı Açılış Programı'na, Yükseköğretim Kurulu Başkan Vekili Prof. Dr. Yekta Saraç, Mütevelli Heyeti Başkanımız Prof. Dr. Ramazan Evren, Rektörümüz Prof. Dr. Adem Esen, İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı ve Beykoz Belediye Başkanı Yücel Çelikbilek, Küçükçekmece Kaymakamı Orhan Öztürk, Küçükçekmece Belediye Başkanı Aziz Yeniay, Küçükçekmece İlçe Milli Eğitim Müdürü Adem Koca, akademik ve idari personelimiz, öğrencilerimiz, veliler ve çok sayıda konuk katıldı.

Program, saygı duruşu ve İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başladı. Açılış konuşması için kürsüye gelen Prof. Dr. Adem Esen, akademisyenlere ve öğrencilere başarılı bir akademik yıl geçirmeleri temennisinde bulunarak, "inanıyoruz ki bu çatı altında ülkemize, milletimize ve tüm insanlığa faydalı, gençler yetişecek, ulusal ve uluslararası alanda önemli bilimsel faaliyetler gerçekleştirerek, hem bizim ve hem ülkemizin göğsünü kabartacaklardır. Üniversitemizin amacı, merhum Mehmet Akif Ersoy'un da deyimiyle, 'Marifet ve fazilet sahibi güzel insanlar' yetiştirmektir" diye konuştu. Prof. Dr. Adem Esen'in ardından konuşmalarını yapan Yücel Çelikbilek, Aziz Yeniay ve Orhan Öztürk de yeni akademik yılın hayırlı geçmesini temenni ederek, akademisyenlere ve öğrencilere başarılar diledi.

Daha sonra Yükseköğretim Kurulu Başkan Vekili Prof. Dr. Yekta Saraç, ilk dersi vermek üzere kürsüye geldi. Prof.

Dr. Yekta Saraç, öğrencilere yükseköğretim alanında yapılan yenilikler ve yapılacak çalışmalar hakkında bilgiler verdi. Türkiye'de yükseköğretimin durumuna da değinen Prof. Dr. Yekta Saraç, öğrencilerin başarılı olması için tavsiyelerde bulundu.

Konuşmaların ardından Prof. Dr. Yekta Saraç'a, öğrencilerimiz adına bir çiçek sunuldu. Prof. Dr. Yekta Saraç'a, Prof. Dr. Ramazan Evren tarafından çini tabak ve Prof. Dr. Adem Esen tarafından İstiklal Marşı Murakkası takdim edildi.

### Öğrencilere Oryantasyon Eğitimi Verildi

Öğleden sonra üniversitemiz akademik ve idari personeli tarafından yeni öğrencilerimize yönelik oryantasyon eğitimi gerçekleştirildi. İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi'nde Prof. Dr. Adem Esen, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi'nde Prof. Dr. Ömer İnan, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi'nde Prof. Dr. Yahya Kemal Yoğurtçu, Eğitim Fakültesi'nde Prof. Dr. Hikmet Savcı ve tüm akademisyenler, öğrencilere bilgi vererek, sorularını yanıtladı. Ayrıca Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Bilgi-İşlem Daire Başkanlığı ve Tanıtım ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü de faaliyetleri hakkında öğrencileri bilgilendirdi.





**Dışışleri Bakanı**  
**Ahmet Davutoğlu,**  
**Üniversitemiz**  
**Hakkında Bilgi Aldı**

Üniversitemiz, Eyüp Feshane Kültür Merkezi'nde, Konyalı Sanayici ve İşadamları Derneği (KONSIAD) tarafından düzenlenen, "1'inci KONEXPO Sanayi ve Kültür Etkinliği"ne katıldı. Etkinliđe katılan Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Rektörümüz Prof. Dr. Adem Esen'den üniversitemiz hakkında bilgi alarak standı gezdi.

"İki Başkent'in Buluşması" sloganıyla düzenlenen, Konya'nın kültürünü, ekonomisini ve ticaretini anlatan standların yer aldığı "1'inci KONEXPO Sanayi ve Kültür Etkinliği" 13 - 16 Eylül tarihleri arasında düzenlendi. Üniversitemiz de etkinlikte bir stand ile yer aldı. Etkinliđin son gününde Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Feshane'ye gelerek standları gezdi. Üniversitemizin standını da gezen Ahmet Davutoğlu'na, Prof. Dr. Adem Esen üniversitenin gelişme planları hakkında bilgi verdi.

İlim Yayma Vakfı Konya Yönetim Kurulu Üyesi Hasan Yalçın, Konya Beyşehir Belediye Başkanı İzzet Taşçı, Selçuk Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğretim üyesi Doç. Dr. Abdullah Karaman başta olmak üzere çok sayıda katılımcı ve öğrencilerimiz standımızı ziyaret ederek bilgi aldılar.



**Mimar ve**  
**Mühendisler**  
**Grubu İSZÜ'de**

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi (İSZÜ) Rektörü Prof. Dr. Adem Esen, Mimar ve Mühendisler Grubu (MMG) Genel Başkanı Avni Çebi ve beraberindeki heyeti kabul etti. Görüşmede, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nin tarihi mimari yapısının güzellikleri konuşuldu. Ayrıca yeni kurulan, Kent Çalışmaları ve Yönetimi Yüksek Lisansı Programı'nın sektöre sağlayacağı yarara vurgu yapıldı.

Avni Çebi'nin yanı sıra görüşmeye, MMG Genel Başkan Yardımcıları Ömer Faruk Kültür ve Kadem Ekşi, MMG Etik Kurulu üyesi Ali Reyhan Esen ve Kurucu Yönetim Kurulu üyesi Mehmet işçi katıldı. Görüşmede, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ömer İnan, Mimarlık bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Mehmet Oktay Cansun ile Mimarlık bölümü araştırma görevlisi Serhat Anıktar da yer aldı.

Görüşmede, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Mimarlık bölümünün, sektörle bağlantılı olması için gerekli işbirliklerinin yapılması planlandı. Ayrıca Mimarlık Anabilim Dalı bünyesinde kurulan Kent Çalışmaları ve Yönetimi Yüksek Lisansı Programı'nın sektör ve çalışanlara oldukça yararlı olacağı belirtildi.





ISZÜ

Uluslararası Gıda

Kongresi'ne

katıldı

Istanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Halime Pehlivanoğlu ve Araştırma Görevlileri Görkem Özülkü ile Merve Tomuş, bu yıl İstanbul'da düzenlenen, "23'üncü Uluslararası Gıda Mikrobiyolojisi, Güvenliği ve Hijyeni Kongresi"ne (ICFMH Food Micro 2012) katıldı ve bir sunum yaptı. Görkem Özülkü tarafından yapılan, "Buğday çimi suyu, arpa çimi suyu, boza ve hardalın antimikrobiyal etkisi üzerine bir araştırma" konulu sunum katılımcıların beğenisini kazandı.

Uluslararası Gıda Mikrobiyolojisi ve Hijyeni Komitesi tarafından organize edilen, "23'üncü Uluslararası Gıda Mikrobiyolojisi, Güvenliği ve Hijyeni Kongresi (ICFMH FoodMicro2012)" 3 - 7 Eylül tarihleri arasında İstanbul Grand Cevahir Otel'de gerçekleştirildi. Gıda Mikrobiyolojisi alanında uluslararası düzeyde, iki yılda bir organize edilen ve geçen yıl Danimarka'da yapılan Kongre, Türkiye'nin ev sahipliğinde tamamlandı. Gıda Mikrobiyolojisi alanında dünyanın en seçkin toplantılarından birisi olarak kabul edilen Kongre'ye, uluslararası düzeyde tanınmış çok sayıda bilim insanı, akademisyen, kamu ve özel sektör temsilcileri katıldı.



### Prof. Dr. Adem Esen, IGIAD Heyeti ile Görüştü

İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği (IGIAD) Genel Sekreteri Fatih UYSAN, Eğitim Komisyonu Başkanı Mehmet Bulayır, Eğitim Komisyonu Üyeleri Mehmet Baran ve Mustafa Palas ile IGIAD Yayınları Editörü Yafes Şeker, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Adem Esen ile görüştü.

Girişimciliğin teşvik edilmesi ve iş ahlakının yaygınlaştırılması hususunda çalışmalar yürüten IGIAD ile İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nin belirli konularda işbirliği yapabileceği, görüşmede öne çıktı. Prof. Dr. Adem Esen, iş dünyasına yönelik yüksek lisans programlarının ISZÜ bünyesinde kurulabileceğini söyledi. Ayrıca İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde eğitim alan öğrencilerin, birer girişimi olarak yetiştirilmesi için IGIAD ile ortak çalışmalar yapılabileceği vurgulandı. IGIAD yetkililerinin, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde iş ahlakı ve girişimcilik alanlarında konferanslar vermesi planlandı.



### Rektörler Bir Araya Geldi

Istanbul'daki vakıf üniversiteleri rektörleri kampüsümüzde bir araya gelerek, Rektörümüz Prof. Dr. Adem Esen ile görüştü.

Istanbul Şehir Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ahmet Ademoğlu, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Musa Duman, Bezmialem Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Adnan Yüksel, Medipol Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sabahattin Aydın, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hamit Okur, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İbrahim Kafi Dönmez ve Erzurum Atatürk Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hikmet Koçak, üniversitemizde bir araya geldi.





İSZÜ'lü Girişimci

Öğrencilerimiz

MÜSİAD Uluslararası

İş Fuarındaydı

Üniversitemize Girişimcilik Kulübü'nün öncülüğünde bir araya gelen öğrencilerimiz, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) tarafından organize edilen, "MÜSİAD Uluslararası Fuarı"na katıldı. Yerli ve yabancı 5 bine yakın kişinin katıldığı fuarda öğrencilerimiz, iş hayatına yönelik bilgi sahibi oldular.

MÜSİAD'ın bu yıl 14'üncüsünü düzenlediği uluslararası fuarına, 86 ülkeden 5 bine yakın yerli ve yabancı iş adamı, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve ziyaretçiler katıldı. Geniş bir ziyaretçi kitlesinin olduğu fuarda, geleceğin girişimcileri olarak öğrencilerimiz, şirketlerin faaliyetlerini ve yeni ürünlerini yakından görme imkanı buldular.

Katılımcılar arasında bulunan, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek ile sohbet eden öğrencilerimizin fuar turu bir seyahat firmasının yaptığı umre çekilişinin ardından son buldu.



## ÖNDER'den Üniversitemize Ziyaret

ÖNDER imam Hatip Liseleri Mezunları ve Mensupları Derneği Genel Başkanı Dr. Hüseyin Korkut, Genel Başkan Yardımcısı Fahrettin Postacı ve Genel Sekreter Fatih Serenli, üniversitemizi ziyaret etti.

Rektörümüz Prof. Dr. Adem Esen ile görüşen Hüseyin Korkut, Fahrettin Postacı ve Fatih Serenli, kampüsümüzün güzelliğinden oldukça etkilendi. imam hatip liselerinden mezun olacak öğrencilerin, gelecek yıl öğrenci alacak olan İslami ilimler Fakültesi'ni yoğunlukla tercih edebileceklerini söylediler.



## ► Ürdün'de Mushaf-ı Şerif Sergisi

### Vakfımız Kur'an ve Tefsir Akademisi Ürdün Üniversitesi'nde "Tarih Boyunca Mushaf-ı Şerif" konulu sergi açtı.

İlim Yayma Vakfı Kur'an ve Tefsir Akademisi Ürdün Üniversitesi İslam Kültür Merkezi ile birlikte, 6-11 Kasım 2012 tarihinde, Ürdün'ün başkenti Amman'da "Tarih Boyunca Mushaf-ı Şerif" konulu bir sergi düzenlemiş ve serginin açılışı münasebetiyle iki günlük uluslararası bir sempozyum tertip etmiştir. Ürdün Üniversitesi Rektörlük binasında icra edilen açılışa Ürdün Başkadısı, Ürdün Üniversitesi rektörü ve milletvekilleri yanında çok sayıda dinleyici iştirak etmiştir.

Başta Ürdün olmak üzere, Fas, Suudi Arabistan ve Irak'tan tebliğleriyle katılan uzmanların yanı sıra, Türkiye'den Doç. Dr. Bilal Gökkır "Oryantalistlerin Kur'an Tarihi Çalışmalarına Müslümanlar Tarafından Yapılan Reddiyeler", konulu çalışmasını Yrd. Doç. Dr. Muhammet Abay "Osmanlı'daki Resmu'l-Mushaf Tartışmaları" başlıklı çalışmasını sunmuşlardır. Kur'an ve Tefsir Akademisinin hazırladığı sergi ise İslamın ilk yüzyıllarından itibaren günümüze kadar

gelmiş (Topkapı, Türk İslam Eserleri Müzesi nüshaları, Paris, Londra, Taşkent vs.) ve ayrıca çeşitli yüzyıllarda meşhur hattatlar tarafından yazılmış önemli mushaflar (İbnü'l-Bevvab, Yakut el-Musta'simi, Şeyh Hamdullah, Hafız Osman)'dan oluşan toplam 54 örnek sahifeleri ve açıklamaların yer aldığı sergi öğrenci ve öğretim elemanlarınca ilgiyle takip edilmiştir.

Sergi ve sempozyumun açılışı Kur'an tilavetiyle başlamış; İslam Kültür Merkezi adına Profesör Ahmed Halid Şükri, Akademi adına Yrd. Doç. Dr. Muhammet Abay; Ürdün Üniversitesi adına rektör Profesör Ekhliel Al-Tarawneh selamlama ve açış konuşması yapmışlardır. Daha sonra Başkadı ve Rektör tarafından "Tarih Boyunca Mushaf-ı Şerif" serginin açılışı gerçekleştirilmiştir.

Sergi açılışının ardından sempozyum oturumlarına geçilmiş ve birinci günün birinci oturumunda Irak'tan





Prof. Dr. Ganim Kadduri al-Hamed "Yazma Mushafların Tarih, İlim ve Sanat Bakımından Önemi", Fas'tan Prof. Dr. Abdülhadi Hamitu "Fas Alimlerinin Mushaf Hususundaki Hizmetleri" konulu tebliğlerini sunmuşlardır.

Birinci günün ikinci oturumunda Suudi Arabistan'dan Prof. Dr. Muhammed b. Fevzan el-Omer "İslam Ümmetinin Mushaf Hizmetlerine Dair Örnekler", Türkiye'den Yrd. Doç. Dr. Muhammet Abay "Osmanlı'daki Resmî-Mushaf Tartışmaları" konulu tebliğlerini sunmuşlardır.

Sempozyumun ikinci günü yapılan üçüncü oturumda Türkiye'den Dr. Ziyad Raweshde "Osmanlı Devleti Zamanında Mushaf Yazıcılığı", Ürdün'den Prof. Dr. Muhammed Mecali "Mushaf İmlası ve Kiraatler" konulu tebliğlerini sunmuşlardır.

Dördüncü ve son oturumda Türkiye'den Doç. Dr. Bilal Gökkır "Oryantalistlerin Kur'an Tarihi Çalışmalarına Müslümanlar Tarafından Yapılan Reddiyeler", konulu çalışmasını, Ürdün'den Dr. Muhammed Reşid Reyvan "Modernistler ve Mushaf" konulu tebliğlerini sunmuşlardır.

Program süresince İlim Yayma Vakfı Kur'an ve Tefsir Akademisi İslami İlimler Üniversitesi Rektör ve İslam Sanatları Fakültesi Dekanı ile görüşme gerçekleştirildi. Görüşmede Mushaf konusundaki sergi açma ve ortak çalışmalar yapma konusunda Kur'an ve Tefsir Akademisine Rektör Prof. Dr. Abdunnasır Ebu'l-Basel tarafından öneri sunuldu. Program heyeti ayrıca bir çok sivil toplum kuruluşlarını ziyaret ederek ikili ilişkileri geliştirme ve bilhassa "Tarih Boyunca Mushaf-ı Şerif" sergisinin çeşitli ülke ve kuruluşlarda da tekrarlanması yönünde talepler almıştır.

Hiz. Peygamber dönemine ait olduğu tahmin edilen, üzerine Hümeze Süresi'nin yazılı olduğu varak.



Hiz. Osman'a Nispet Edilen Mushaf.



Hicri 1. Asırda Yazıldığı Sanılan Mushaf.





## Kur'an ve Tefsir Akademisi 5. Yıl Programı Gerçekleştirildi.

Geleneksel hale gelen ve bu yıl beşincisi tertiplenen Vakfımızın Kur'an ve Tefsir Akademisi programı 4-8 Temmuz 2012 tarihleri arasında Vakıf merkezinde gerçekleştirildi. Programın bu yılki ana temasını "Tanzimattan Cumhuriyete Osmanlı Modernleşme Sürecinde Kur'an ve Tefsir Çalışmaları" oluşturuyordu. Bu tema etrafında farklı üniversitelerden, Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan ve TDV İslam Araştırmaları Merkezi'nden (İSAM) 39 akademisyenin katılımıyla 22 tebliğ sunuldu ve bu tebliğlerin genişçe müzakeresi yapıldı.

Akademî'nin açılışı, Doç. Dr. Abdullah Emin Çimen'in Kur'an-ı Kerim tilavetiyle başladı. Daha sonra söz alan Akademi Tertip Heyeti Başkanı Doç. Dr. Bilal Gökçir, bu yılki programda ele alınacak konunun, daha önce iki kez gerçekleştirilen Osmanlı dönemi Kur'an ve Tefsir çalışmaları serisinin üçüncü halkası olduğunu ve başlıkta dile getirilen dönemde Osmanlı'daki Kur'an ve Tefsir çalışmalarının klasik döneme göre farklı bir nitelik taşıdığını ve modernleşmenin başlangıç dönemlerini oluşturması bakımından önem taşıdığını belirtti.

İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı Yücel Çelikbilek de gerek Akademi çalışmalarına gerekse diğer bilimsel faaliyetlere İlim Yayma Vakfı'nın bugüne kadar hep destek olduğunu, bundan sonra da bu desteğininin süreceğini ifade etti.

Açılışa söz alan İstanbul Müftü Yardımcı Ömer Kardeş; Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ali Köse; Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hacı Mehmet Günay; Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet Bedir; FSMÜ Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan ve İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Yusuf Tülün beyler de Osmanlı dönemi-

nin ifade ettiği anlamı vurgulayan konuşmalar yaptılar. Açılış konferansı mahiyetinde konuşma yapan Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. İsmail Kara, programda ele alınan dönem içerisinde cereyan eden fikir tartışmaları üzerinde durdu.

Öğleden sonra tebliğlerin sunulup genişçe müzakerelerinin yapıldığı geleneksel Akademi oturumlarına geçildi. İlk oturumunda Prof. Dr. Celal Kirca, modernleşme sürecinde Batı düşüncesinin Osmanlı aydınlarının Kur'an yorumları üzerindeki etkisini ele aldı ve bu etki doğrultusunda başta eğitim ve askeriye olmak üzere kendilerini yeniden şekillendirdiğini ifade etti. İkinci konuşmacı Doç. Dr. Suat Mertoğlu, Sıratımüstakim/Sebilürreşad mecmuasında yayınlanan tefsirle ilgili makaleler çerçevesinde Osmanlı'nın son dönemindeki sosyopolitik tefsir yaklaşımı ve Kur'an ayetlerinin güncel olaylarla ilişkilendirilmesi meselesi üzerinde durdu.

Perşembe günü gerçekleştirilen programın ikinci oturumunda Ali Benli, son dönemin çok yönlü alimlerinden Çankırılı Sadreddin Efendinin kendi okuduğu eserleri, müelliflerine varan senetleriyle birlikte zikrettiği ve bazı eserler hakkında değerlendirmelerine yer verdiği Miftahu Künûzi's-Sünne adlı eserin tefsir ilmine katkısını ele aldı. Yrd. Doç. Dr. Mahmut Ay ise ilim, fikir ve aksiyon adamı Musa Carullah Bigiyef'in Kur'an ve Tefsir anlayışını ele alarak Bigiyef'in yaşadığı dönemin problemlerine Kur'an'dan çözümler üretmeye çalışması üzerinde durdu.

Programın üçüncü oturumunda Dr. Zafer Koç, gerek ilmi gerek siyasi bir şahsiyet olarak tanınan Şeyhülislam Musa Kazım Efendinin Türkçe olarak yazmaya başlayıp da tamamlayamadığı Safvetü'l-Beyan tefsirini ele alarak







tanıtımını yaptı. Yrd. Doç. Dr. Eyüp Yaka da çok yönlü bir alim olan Muhammed b. Alim el-Aydini el-Güzel-hisari'nin türünün ilk örneği olarak bilinen ve dua ayetlerini tefsir eden risalesinin ilmi değerini ele aldı. Programın dördüncü oturumunda Yrd. Doç. Dr. Ramazan Şahan, Mehmed Akif'in şiirlerinde konu edildiği ayetler ve bunların dönemin olayları ile ilgisi üzerinde durdu. Yrd. Doç. Dr. Harun Ögmüş ise Ziya Paşa ile Muallim Naci'nin terkibi bendlerindeki Kur'anı unsurları tespit etmeye çalıştı.

Cuma günü gerçekleştirilen programın beşinci oturumunda Prof. Dr. Veysel Güllüce, Bediüzzaman Said Nursi'nin tefsirciliğini ele alırken Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre Gördük de onun Muhakemat adlı eserini tefsir usulü açısından değerlendirdi. Yrd. Doç. Dr. Mustafa Güven ise Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Fil suresinde Muhammed Abdüh'a yönelttiği eleştiriler çerçevesinde modern tefsir anlayışı üzerinde durdu.

Cumartesi günü gerçekleştirilen programın altıncı oturumunda Dr. Orhan Özel Elmalılı'nın Hak Dini Kur'an Dili tefsirindeki bilimsel tefsir yaklaşımını ele alarak çeşitli örneklerden hareketle onun yöntem olarak bilimsel tefsire nasıl baktığını tespit etmeye çalıştı. Yrd. Doç. Dr. Ahmet Öz ise Türkçeciliğiyle tanınan Besim Atalay'ın Kur'an mealini tanıttıktan sonra bu eserin meydana getirilmesinin arkasında yatan saikler üzerinde durdu.

Yedinci oturumda ilk olarak İsmail Taş, Hak Dini Kur'an Dili tefsirindeki "Kur'an tercümesi" anlayışı ile 14-15'inci yüzyıllarda yazılan Kur'an tercümelemlerindeki "Kur'an tercümesi" anlayışı arasında mukayese yapmaya çalıştı. Yrd. Doç. Dr. Ali Öztürk ise edebi kişiliği ve Fahreddin Razi'den yaptığı tercümelemlerle tanınan Muallim Naci'nin İhlas suresiyle ilgili risalesinin ilmi kıymetini ele aldı.

Programın sekizinci oturumunda Doç. Dr. Mustafa Tekin, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e doğru ilerleyen modernleşme sürecinde aydınların Kur'an algısı ve yaklaşımı üzerinde görülen değişim üzerinde durdu. Kerim Özmen ise askerî, siyasi ve ilmi şahsiyetiyle maruf olan Ahmed Cevdet Paşa'nın Kur'an'la ilgili eserlerinden hareketle Tefsir ve Kur'an anlayışını ortaya koydu. Recep Arpa ise Tanzimat sonrası dönemde gazete ve dergilerde tefsirle ilgili ilanlarda yer alan bilgilerden hareketle dönemin bazı meselelerine ışık tutmaya çalıştı.

Pazar günü gerçekleştirilen programın dokuzuncu oturumunda Dr. Hakan Uğur, İsmail Fenni Ertuğrul'un İzale-i Şukuk adlı eserinden hareketle oryantalistlerin Kur'an hakkında ortaya attıkları şüpheler ve bunlara verilen cevaplar üzerinde durdu. Yrd. Doç. Dr. Mustafa Şentürk de Zeki Megamiz'e ait olduğu iddia edilen "Türkçe Kur'an-ı Kerim" adlı Kur'an tercümesinin ilmi değeri ve müterciminin şahsiyeti üzerinde durdu. Programın son tebliğinde Dr. Ziyad el-Raveşde Fas ulemasından Tıvani'yi ve Nusretü'l-İslam adlı tefsirini tanıttı ve bu tefsirin dönemin politik olaylarına göndermeler yaptığını ve Osmanlı hilafetine destek verdiğini belirtti.



Beş günlük programın değerlendirilmesi mahiyetinde konuşan Prof. Dr. Abdulhamid Birışık, Prof. Dr. Bedri Gencer ve Prof. Dr. Ahmet Bedir, program süresince sunulan tebliğlerde gördükleri aksaklıklar ve bunların düzeltilmesi hususundaki öneriler yanında daha sonra yapılacak programlarda üzerinde durulması gereken konular hakkındaki tekliflerini sundular.

Beş gün süren Akademi programı Kur'an-ı Kerim tilaveti ve dua ile sona erdi.

## Kur'an ve Tefsir Akademisi'nden Gençlerle Tefsir Çalışması

Yaklaşık 2 yıldır İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir ABD öğretim üyesi Doç. Dr. Bilal Gökkr gözetiminde ve lisans ve lisansüstü öğrencilerin katılımıyla yapılan tefsir çalışması bu yıl da devam etmektedir. Her Pazar günü saat 21.00'de başlayan çalışma ayetler üzerine yapılan tahlil ve tartışmalar ile gerçekleştirilmektedir. Yaklaşık 15 kişilik bir sayıdan oluşan çalışma grubu bu yıl Kur'an'da Aile meselesini ele almaktadır. Türk toplumunda evlilik yaşının ilerlemesi ve aile

yapısındaki çözümler göz önüne alındığında konunun gündeme alınmış olması toplumsal açıdan oldukça önemli gözükmektedir. Önceki dönemde Süre çalışması yapan grup bu dönem konulu tefsir çalışması yaparak gençlerin Kur'an'ı anlama çabasına katkıda bulunmaktadır. Katılımcı profili açısından bakıldığında İlahiyat, mühendislik, iktisat, biyoloji, gibi farklı alanlardan katılım olduğu görülmektedir.



► **Ulu Hakan Abdülhamid Han**

**Yukarıdaki başlık Sultan Abdülhamid Han'ı anlatmak için tabi ki yetmez. Çünkü O, yönetici, lider, baba, eş, dâhi, proje adamı, müceddid, alim, veli, Halife-i Müslimin, daha, daha, daha....**

**O**smanlı Devleti'nin 19. yüzyıldaki sıkıntılı durumdan toparlanabilmesi için zamana ihtiyaç olduğuna inanan Sultan II. Abdülhamid Han, bilhassa savaşlardan kaçınma yoluna gitti. O, savaşlardan zaferle sona erenlerin dahi milleti yorup bitirdiği görüşündeydi. Saltanatı müddetince daima idareli davrandı. Devletin pek çok ihtiyaçlarını hazineden para almak yerine kendi kesesinden karşıladı. Padişah öncelikle devleti ekonomik alanda düştüğü borç bataklığından kurtarmak istiyordu. Alacaklı devletlerin başında İngiltere ve Fransa geliyordu. Rusya da, Berlin Muahedesine göre tazminat alacaklısı durumundaydı. Padişah, 20 Aralık 1881'de yayınlanan Muharrem Kararnamesiyle borçların ödenebilmesi için yeni bir formül buldu. Bu kararnameye göre devletin tütün, damga pulu, tuz, ipek, balık ve sigara tekelleri ile bazı imtiyazlı eyaletlerin maktu vergileri bu iş için kurulan Duyun-i Umumiye teşkilatına bırakılıyordu. Bu suretle İngiltere ve Fransa başta olmak üzere alacaklılar verdikleri borçları muntazam bir şekilde tahsil edebileceklerdi. Bunun karşılığında 278 milyon borcun 161 milyonu, yani yarısından fazlası Türkiye lehine siliniyordu. Alacaklılar alacaklarını belirli şekilde tahsil edebilecekleri için memnundular.

Meselenin bu şekilde halli ve Osmanlı Devleti'nin üzerinden ekonomik baskının kalkması Sultan Abdülhamid'in büyük başarılarından biri oldu. Zira adı geçen memleketlerden Osmanlı hazinesine düzenli gelen bir vergi veya para da yoktu. Bu topraklardan alamadığı vergilerle uğraşma vazifesini borçlu olduğu ülkelere bırakmış aynı zamanda devleti önemli borçlardan da kurtarmıştır. Yani alan memnun veren memnundu ama Osmanlı Devleti ciddi bir borç problemini düşmanlarını da memnun ederek yine onlara yüklemişti.

Osmanlı Devleti'ne hasta adam gözü ile bakıldığı ve paylaşma hesapları yapıldığı bir devrede başa geçen Sultan Abdülhamid Han'ın, devletin idaresini bizzat eline aldığı 1878'den sonraki dış siyaseti dâhiyane bir mahiyet arz etmektedir. Padişah'ın dış siyaseti prensip itibarıyla basit fakat uygulaması bakımından zordu. O, dünyadaki politik gelişmeleri yakından takip etmek üzere sarayda bir çeşit bilgi merkezi kurdu. Osmanlı ülkesiyle ilgili bütün dünyada çıkan yazılar ve dış temsilciliklerden Padişah'a gelen raporlar burada toplanır ve değerlendirilirdi. Abdülhamid Han, zaman zaman önemli gördüğü meselelerde yerli ve yabancı ilim adamlarından dış politika konusunda bilgi alırdı.

Sultan Abdülhamid Hanın İslam dünyasındaki itibarı pek fazlaydı. Doğu Türkistan ve Orta Afrika'daki Sultan-

lıklar bile onun adına hutbe okutup, para bastırıyor ve ona tabi oluyorlardı. Padişah'ın, Almanya İmparatoru ve Prusya Kralı İkinci Wilhelm ile şahsi dostluğu vardı. Avusturya ve Macaristan ile dostluk kurulmuş olup, İtalya ile münasebetler iyiydi. Sırbistan ve Romanya etkisizdi. Karadağ ve Bulgaristan prensleri ise, Padişah'a bağlıydılar. Yanya ve Girit vilayetlerine göz diken ve Osmanlı hududunda tecavüzkar faaliyetlerde bulunan Yunanistan'a ise, 18 Nisan 1897'de harp ilan edildi. Büyük devletler işe karışmadan Yunanistan'ın işini bitirmek isteyen Sultan Abdülhamid, başkumandan Edhem Paşaya yıldırım savaşı istediğini bildirdi. Avrupalıların altı ayda geçilemez dedikleri Tırhala-Çatalca hattını bir kaç günde aşan Osmanlı birlikleri, Dömeke önlerinde Yunan ordusunu büyük bir bozguna uğrattılar. Artık Atina'ya 150 km kalmış ve yol açılmıştı. Ancak Yunanistan'ın Osmanlılar eline geçeceğini anlayan Rusya başta olmak üzere Avrupa devletleri, Sultan Abdülhamid'den harbin durdurulmasını rica ettiler. Babiali 10 milyon altın savaş tazminatı ve işgal edilmiş olan Teselya'nın teslimi karşılığında mütarekeye hazır olduğunu bildirdi. Ancak mütareke sırasında işe karışan Avrupa devletleri tazminatın 4 milyon altına indirilmesini ve Türkiye'nin küçük bazı toprak parçaları ile yetinmesini sağladılar. Böylece Osmanlı Devleti, bütün Hristiyan devletlerin bir araya gelmeleri neticesinde, zaferle çıkmış olduğu bir harbin bile faydasını göremedi. Fakat Yunanlılar önemli ölçüde ezilmiş oldu.

Sultan Abdülhamid Han'ın fevkalade akıllı ve tedbirli siyaseti ile bütün İslam âlemini kendisine bağladığını gören İngilizler, Osmanlı Devleti'nin iyiye gidişini durdurmak ve yıkmak için faaliyetlerini yoğunlaştırdılar. Bir taraftan Padişah aleyhine faaliyette bulunan İttihad ve Terakki Cemiyetini desteklerken, diğer taraftan Arabistan Yanımadası'nda bedevi kabilelerini ve Doğu Anadolu'da Ermenileri Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırttılar. Ermeniler' in, Avrupa devletlerinin dikkatlerini çekmek üzere giriştikleri isyanları anında bastırdı. Hatta bu iş için polis ve jandarmadan ziyade sivil halkı kullandı (1895-1896). Bunun üzerine Ermeniler bir arabaya yerleştirdikleri saatli bomba ile Padişah'ı Cuma namazından çıkışta öldürmek istediler. Fakat Abdülhamid Han, bu suikasttan kurtuldu. Bütün bu faaliyetler onu, tatbik ettiği politikadan zerre kadar döndürmedi.

Anadolu'yu Ermenistan olarak görmek isteyen Fransız yazar Albert Vandal, bu Türk Hakanına "Le Sultan Rouge=Kızıl Sultan" diyerek iftiralara yağdırdı. Ne yazık ki, bu ifadeler Osmanlı ülkesindeki İslamiyet ve Türklük



düşmanları tarafından da aynen Padişah'a karşı kullanıldı. Günümüzde dahi bazı gafiller bu iftiraları eserlerine koyarak genç nesilleri aldatmaktadır.

Sultan Abdülhamid Hanın kabul etmediği ve sonuna kadar direttiği önemli konulardan birisi de Filistin meselesiydi. Siyonistler, Filistin'de bir Yahudi devleti kurulması için Sultan Abdülhamid'e başvurular ve Osmanlı maliyesinin en büyük problemi olan dış borçların bir kalemde silineceğini bildirdiler. Padişah bu teklifi şiddetle reddettiği gibi, Yahudilerin çeşitli yollarla Filistin'e gelip yerleşmelerine engel olacak tedbirleri de aldı.

Sultan II. Abdülhamid Han'ın 33 yıllık döneminde çok önemli toprak kayıpları yaşanmamıştır. Hasta adam olarak nitelendirilen Osmanlı Devleti'nin tekrar şahlanması ve dünyada hatırı sayılır konuma tekrar yükselmesi özellikle deniz gücünde bile dünyaya kafa tutar duruma gelmesi bazı ülkeleri özellikle de İngilizleri ve Yahudileri rahatsız etti. Tabi ki bu ülkeler doğrudan Osmanlı Devleti ile mücadeleye yanaşmadılar. Çünkü Sultan'ın dünya siyasetinde etkin bir rol oynamaya başladığını görüyorlardı. Bundan dolayı Osmanlı'yı özellikle içeriden çözme politikasını devreye sokmuşlardır. Bunun en basit yolu da Sulatan II. Abdülhamid karşılarını desteklemektir. Neticede planlarını uyguladılar ve iç muhalefeti ciddi derecede desteklediler. Artık padişahı nereden vuracaklarını biliyorlardı. Padişah istibdatçı (baskıcı, zira devlet düşmanlarını takip ettiriyordu), antidemokratik, gizli teşkilatlar kuran (ki devleti korumak için hafiye teşkilatı kurmuştur), kızıl sultandı. Yalan haber ve propagandalarla dezenformasyon politikasıyla halkı yanlış bilgilendiriyorlardı. Zira abdestsiz yere bile basmayan padişahı din kitaplarını yaktırmakla suçuyorlardı. Bu yaktırma olayının aslı ise şudur; özellikle son zamanlarda dini kitaplar kasıtlı tahrif edildiği için alimler heyeti tarafından denetlenmeden piyasaya sürülen yanlış kitapları toplatmıştı. Öyle ki bazı fıkıh kitaplarında bile bilerek tahrifat yapılmış, haram yerine helal, mübah yerine mekruh, caiz değildir yerine caiz gibi değişikliklerle din kitapları tahrif edilmeye başlanmıştı. Sultanın emriyle yanlış yazılan bu kitaplar ortadan kaldırılmıştır.

Sultan her türlü bilimsel buluşun destekçisi olmuş, ABD'den Thomas Edison'a ABD'de aldığı maaşın 20 katını teklif etmiş ama Edison gelmemişti. Böyle bir padişah hakkında mesnetsiz suçlamalar yapılarak halk galeyana getirilmek istenmiş ama halk padişahı sevdiği için bunu başarmakta zorlanmışlardı.

İngiltere, kurulmasına yardım edip, el altından desteklediği İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin, Germanofillerin, yani Alman sempatanlarının eline geçtiğini görünce, bir karşı darbe yapıp, idareyi Anglofillere, yani İngiliz sempatanlarına teslim etmek istedi. İttihatçıların Meşrutiyeti korumak üzere İstanbul'a mevziledirdikleri avcı taburlarında isyan çıkarttı. İstanbul karıştı. Kan gövdeyi götürdü. Çevresine itimadı kalmayan padişah, müdahale edemeyip, seyretmekle yetindi. Selânik'te toplanan başı bozuk gönüllüler Hareket Ordusu adıyla İstanbul'a yürüdü. İsyandan padişah mesul tutulup tahttan indirildi.

İsyanın Rumeli'deki yankısı büyük oldu. Hadisenin kim tarafından hazırlandığı belli olmadığı için, Sultan boy hedefi oldu. Üçüncü ordu ile gönüllü Bulgar müfrezesi ve Sırp, Yunan, Yahudi, Arnavut çetecilerden müteşekkil bir ordu kurularak İstanbul'a sevk edildi. Yıldız Sarayının işgali sırasında Sultan Abdülhamid Han kendisine sadık olan Birinci ordu ile Hareket ordusuna karşı konulması

hususunda yapılan teklifleri kabul etmeyerek; "Müslümanların halifesi olduğunu ve Müslümanı Müslümana kırdıramayacağını" söyledi. Eğer ülkenin en mükemmel ordusu olan Birinci Orduya, karşı koyma emri verilseydi, derme çatma olan Hareket ordusu bir anda dağıtılabiliirdi. Padişah'ın emrine boyun eğen askerler silahlarını teslim edince, 25 Nisan günü Hareket Ordusu İstanbul'a hakim oldu. Mahmut Şevket Paşa, sıkıyönetim ilan ederek suçlu suçsuz birçok insanı idam ettirdi. Yüzlerce Balkan çetesiyle saraya girerek kıymetli eşyaları yağmaladı. İttihat ve Terakki hakimiyetini devam ettirmek için İstanbul'da terör havası estirmeye başladı..

Meclis Reisi Gazi Ahmed Muhtar Paşa padişahın tahttan indirilmesi hususunda kanun teklifi verdi. Tarihte görülmemiş bir garabet örneği olarak fetvâ Mecliste oylandı. Mebusların müsbet oy vermekte çekinmesi üzerine kürsüye gelen Talat Bey komitacı kimliği ile mebusları tehdit ederek muhaliflerin ayağa kalkmasını istedi. Kimse ayağa kalkmadı. Sadece İstanbul mebusu Rum Yorgiyadis Efendi kalkıp, "Yazıktır! Günahıdır!" diye bağırınca, "Alçak, hâin, mürtecil" haykırışlarıyla yaka paça Meclisten atıldı. Müslümanların halifesine Meclisteki onca sanklinin değil de, bir Rum'un sahip çıkması ilgi çekici bir durumdur.

27 Nisanda Sultan Abdülhamid Han'a hal'ini tebliğ için Yıldız'a gönderilen heyetin teşekkül tarzı ise, Türk tarihinin en yüz kızartıcı hadiselerinden birisi oldu. Bütün Osmanlı tebaasını temsil etmesi gerektiği iddiası ile teşekkül olunan heyette tek bir Türk yoktu. Bunlar; Yahudi Emanuel Karasso, Arnavut Esat Toptani, Ermeni Aram Efendi ve Padişah'ın uzun seneler yaverliğini yapmış olan katıksız soydan Arif Hikmet Paşa idiler. Padişah, hal' kararını tebliğ gelenlerin kimler olduğunu, mabeyn başkatibi Cevat Bey'e sorup öğrenince; "Bir Türk padişahına, İslam halifesine hal' kararını bildirmek için bir Yahudi, bir Ermeni, bir Arnavut ve bir nankörden başkasını bulamadılar mı?!" demekten kendini alamadı. Böylece İttihatçılar, kendilerine karşı tertiplenen bu isyan sayesinde büyük bir problemi çözerek padişahı tahttan kurtuldular. Yıldız Sarayı tarihte görülmemiş bir yağmaya sahne oldu. Hareket Ordusu zabıt ve erleri saraydaki para, mücevherat ve mefruşatı paylaştı. Bunların listeleri sonradan neşredilmiştir. Sultan Hamid'in bütün mal varlığına el konuldu. Saraydaki kadınlar ve hizmetkârlar sokağa atıldı. Bunlardan bazılarını kabileleri gelip aldı. Bazıları Darülaceze'ye girebilme saadetini buldu. Bazıları bekçi, polis, hamal, kayıkçılar tarafından götürüldü. Bazıları soğuk ve açık şiddetiyle hayatını kaybetti. Bazıları karşılaştıkları felâkete dayanamayıp hayatına son verdi. Bazıları kötü niyetli kimselerce himaye vaadiyle Beyoğlu batakhanelerine sürüklendi. Bu sahneler, tarihimizin en acı sayfalarından biridir. Sultan Aziz'in ailesine de benzer muameleler reva görülmüştü. Nitekim ihtiyarlıardan "Bu millet Sultan Aziz'e yaptıklarının cezasını çekiyor. Sultan Hamid'e daha sıra gelmedi" sözünü çok işittik (Ekinci, 2010).



Sultan II. Abdülhamid'e tahttan indirildiğini tebliğ ederken gösteren tablo...



Sultan Hamid'in tahttan indirilmesi ile dünya Müslümanları güçlü bir hamiden mahrum kaldılar. Bu da İslâm dünyasında geniş bir sömürge imparatorluğu kuran İngiltere, Fransa ve Rusya'ya rahat bir nefes aldırdı. Sultan Hamid'in bir yandan dünyanın süper güçleri, öte yandan Balkan devletleri, beri taraftan da imparatorluk içindeki halklar arasında kurduğu dengeler altüst oldu. Bu kargaşa bugün bile çözülememiştir. 31 Mart Vakası'nın hemen ardından Kanun-ı Esasî'de mühim değişiklikler yapılarak Osmanlı Devleti'nin rejimi tam manasıyla demokratik monarşi hâline getirildi. Padişahın bütün salâhiyetleri elinden alındı. Kısa bir zaman sonra İttihatçılar demokrasiyi askıya alıp kendi diktatörlüklerini kurdular. Böylece Saray'ın istibdadına dayanamayanlar, çok daha ağırına maruz kaldılar. Memleket, peş peşe savaşlar ve toprak kayıpları ile büyük bir felâkete uğradı. Sultan Hamid'in ülkede yürüttüğü bayındırlık, maarif ve sağlık hizmetleri akamete uğradı. Amansız bir partizanlık yanında, komitacılık, yani her şeyi en iyi bilmek ve fikirlerini gerekirse öldürüsiye kabullendirmek iddiası hayatımıza girdi.

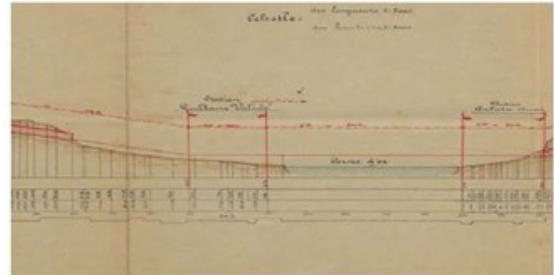
İttihatçılar, Sultan Abdülhamid Han'ı İstanbul'dan çıkararak, kontrol altında tutabilecekleri Selanik'e naklettiler. Bu sırada hiçbir şeyini almasına izin verilmedi. Padişah'a yolculuğunda üç kızı ile oğullarının ikisi refakat etti. Selanik'te Alatinî Köşk'ü kendisine tahsis edildi. Burada çok sıkı bir nezaret içinde acıklı yıllar geçirdi. Gazete okumasına dahi izin verilmedi. Sultan Abdülhamid Han, Selanik'te üç yıldan fazla kaldı. Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'ne harp ilan etmesi üzerine, büyük kabine denilen Gazi Ahmet Muhtar Paşa kabinesi, Sultan Abdülhamid Han'ın Selanik'te muhafazası zorlaşacağından, İstanbul'a nakledilmesini kararlaştırdı. Sultan Reşat Han da bu kararı tasdik etti.

İngilizler ile Fransızların Çanakkale Boğazını zorladıkları günlerdi. Boğaz istihkâmalarının dayanamayacağı ve düşman donanmasının Marmara Denizi'ne geçebileceğinden endişe edildiği için bir tedbir olarak padişahın ve hükümetin Eskişehir'e nakli kararlaştırılmıştı. Durum Abdülhamid Han'a bildirilince; "Ben Fatih'in torunuyum. Hiçbir vakit Bizans İmparatoru Kostantin'den aşağı kalamam. Dedem İstanbul'u alırken, Kostantin askerinin başında savaşa savaşa ölmüştür. Biraderim nereye gidersen gitsin. Fakat o ve hükümet, İstanbul'dan ayrılırlarsa bir daha dönemezler. Bana gelince; ben Beylerbeyi Sarayından ayağımı dışarıya atmam!" diye cevap verdi. Onun bu kararlılığı karşısında hükümet İstanbul'da kaldı. Böylece devletin daha o gün yıkılmasını önlemiş oldu. Abdülhamid Han, Harb-ı Umuminin sonuna yaklaşıldığı 1918 yılının Şubat ayı başında hastalandı. Yetmiş yedi yaşındaydı. Şiddetli bir nezleyle tutulmuş, yaşlılığından dolayı yatağa düşmüştü. 10 Şubat 1918 günü akşamı vefat etti ve Çemberlitaş'taki Sultan Mahmut türbesine defnedildi.

Sultan Abdülhamid'i tahttan indiren paşalar ise sonunda, memleketi düşman çizmeleri altında bırakarak kaçtılar. İlk olarak Enver Paşa, Talat Paşa, Doktor Bahaeddin Şakir, Doktor Nazım, 30 Ekim 1918'de Mondros Antlaşması'nı imzaladıktan sonra, gece yarısı ülkeyi terk ettiler. Talat Paşa, 1921'de kırk dokuz yaşında Berlin'de, Enver Paşa 1922'de kırk yaşında Türkistan'da, Cemal Paşa da 1922'de elli yaşında Tiflis'te öldürüldüler.

Sultan Abdülhamid zamanında: Her vilayette mektepler, hastaneler, yollar, çeşmeler, yapıldı. Viyana'dan başka bir yerde eşî bulunmayan modern bir tıp fakültesi açıldı.

1876'da Mekteb-i Mülkiye'yi yaptırdığı gibi 1879'da da bir müze yaptırdı. 1880'de Hukuk Mektebi ve Divan-ı Muhasebatı (Sayıştay) kurdu. Beyoğlu Kadın Hastanesini yaptırdı. 1881'de Güzel Sanatlar Akademisi, 1883'te Yüksek Ticaret Mektebi, 1884'te Yüksek Mühendis Mektebi ve Yatılı Kız Lisesi açıldı. 1886'da Terkos Suyu'nu İstanbul'a getirtti ve Mülkiye Lisesi'ni açtı. 1887'de Alman İmparatoru İstanbul'a geldiğinde, Sultan Ahmet Meydanı'nda Alman Çeşmesi yapıldı. 1889'da Bursa'da İpekçilik Mektebi'ni yaptırdı. 1891'de Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi ile Kâğıthane'de bir poligon kurdu. 1890'da Bursa demiryolunu ve Aşiret Mektebini yaptırdı. 1891'de Üsküdar Lisesi ve Rüşdiyye Mektepleri' ve yeni postane binası ve Osmanlı Bankası ile rejî binalarını ve Yafa-Kudüs demiryolu ile Ankara demiryolu yaptırdı. Yine 1892'de Hamidiye Kâğıt Fabrikası, Kadıköy Havagazı Fabrikası ve Beyrut Limanı Rıhtımını yaptırdı. 1893'te Osmanlı sigorta şirketi, Küçüksu Barajı ve Manastır-Selanik demiryolu yapıldı. 1894'te Şam-Horan demiryolu ve Eskişehir-Kütahya demiryolu yapıldı. Yine 1894'te Hamidiye Yüksek Ticaret Mektebi ve Galata-Tophane Rıhtımı, Dolmabahçe Saat Kulesi inşa edildi. 1895'te Beyrut-Şam demiryolu, Darülaceze binası, mum fabrikası, Afyon-Konya demiryolu, Sakız Limanı Rıhtımı, şimdiki İstanbul Lisesi binası, İstanbul-Selanik demiryolu yapıldı. Ereğli kömür ocakları çalıştırıldı. 1896'da Tuna Nehrinde Mermir Kapı Kanalını, Kapalıçarşı tamirini yaptırdı. Akıl Hastanesini, 1900'de Medine-i Münevvere'ye kadar telgraf hattı yaptırdı. 1902'de Hamidiye Hicaz demiryolu Zerka'ya kadar işledi. Kâğıthane'deki Hamidiye suyu İstanbul'a getirildi. Yeni balıkthane, Haydarpaşa Rıhtımı, Maden Arama Mektebi, Şam'da Tıbbiye-i Mülkiye yapıldı. Haydarpaşa'da 1903'te Askeri Tıbbiye Mektebi-i Şahanesi, 1904'te Dilsiz ve Sağırlar Mektebi açıldı. 1904'te Bingazi'ye telgraf hattı yapıldı. 1905'te İstanbul-Köstence kablosu döşendi. Haydarpaşa İstasyon Binası yapıldı. Beşiktaş Tepesindeki Yıldız Sarayı ve önündeki camiye yaptırdı. Velhasıl Avrupa'da yapılan yeniliklerin hepsini en modern şekilde yurdumuzda yaptırdı. Ne yazık ki, 1909'da tahttan indirilince, bütün bu ilerlemeler durdu ve memleket kana boyandı. Abdülhamid Han, İstanbul-Eskişehir-Ankara ve Eskişehir-Adana-Bağdad ve Adana-Şam-Medine demiryollarını yaptırdığı zaman, başka memleketlerde bu kadar demiryolu yoktu. Din bilgileri, fen ve edebiyat ile ilgili pek çok kitap bastırdı. Köylere kadar kurslar açtırdı. Parasız kitaplar gönderdi. Harp gücünü kaybetmiş olan eski gemileri Haliç'e çekip Avrupa'da yapılan üstün evsafli kruvazörler, zırhlılar ile donanmayı kuvvetlendirdi.



II. Abdülhamid Han'ın Tüp geçit projesi

Japon İmparatoru Sultan İkinci Abdülhamid Han'a hediyeler göndermiştir. Hünkâr da hediyeyle mukabele edilmesini istemiş ve Musa Dede adında bir ustaya her saat başı ezan okuyan bir robot yapmasını





II. Abdülhamid Han döneminin Boğaz Köprüsü projesi

istemiştir. Bu robotun ismi bile hazır; "Alamet". Sultan Abdülhamid Han asrın teknoloji harikası olan bu robotu, yazılmış özel bir mektup, hediyeler ve nişanlar ile birlikte Ertuğrul Fırkateyni vasıtasıyla Japon İmparatoru'na göndermiştir. Ertuğrul Fırkateyni dönüş yolunda 450 mürettebatıyla birlikte batmıştı.

Japonya imparatoru tarafından İkinci Abdülhamid Han'a gönderilen mektubun tercümesi şu şekildedir;

"Şevketlü, kudretü dostum, yüce ve muhteşem muhibbim Sultan Abdülhamid Han Hazretleri; Azim mülkünüze giden tebaamızın daima hoş bir kabul gördüğünü ve özellikle sevgili Prens (Komatsu) Akihito ve eşi prenses hanımefendinin sizin katınızda gayet güzel bir kabule mazhar olduklarını haber alınca pek memnun ve mesrur oldum. Dolayısıyla samimi ve büyük dostluğumuzun eser ve delilini siz padişah hazretlerine ibraz etmek arzusundayım. Bu manada "Krizantem" nam büyük nişanımızı zatınıza hediye ediyor ve mektupla birlikte gönderilen mezkûr nişanı lütfen kabul buyurmanızı rica ediyorum. Yine bu vesileden istifadeyle azim hürmet ve değişmez muhabbetimin teminatını beyan ederim. Mutsuhito, Tokyo Sarayı, 10.05.1888



Japon İmparatoru'na gönderilen Robotun Temsili Resmi

(Kaynak: <http://www.bugun.com.tr/haber-detay/72272-dunyayi-sasirtan-osmanli-robotu-haberi.aspx>)

### Abdestsiz Yere Basmazdı

Sultan İkinci Abdülhamid Han'ın kişiliğini yansıtan birçok hikâye de anlatılır. Öyle ki Sultan İkinci Abdülhamid Han önemli bir hadise olduğunda gecenin geç saati de olsa kendisine haber verilmesini istemiştir. Gece önemli bir konu hakkında izni gerekiyordu. Öyle ki padişahın imzalı onayını almak üzere gelen görevli, Sultan'ın kapısını çalar ve beklemeye başlar. Dakikalarca bekler ama Hünkâr kapıya çıkmaz. Acaba Emr-i Hak mı oldu da padişah efendimiz kapıya çıkmaz diye düşünmeye başlar. Biraz sonra kapı açılır ve mütebessim bir yüz ifadesiyle; "evladım kusura bakma! Kapıyı ilk vuruşunda uyanmıştım ancak abdestsiz olduğum için gidip abdest aldım. Zira bu saatte önemli bir mevzuu için geldiğini anladım. Çünkü ben abdestsiz şimdide kadar hiçbir devlet evrakına imza atmadım" der. Ayrıca, "biz sünnet ölçüsüne uymazsak ümmet-i Muhammed bundan zarar görür" demiştir. Anlatılır ki Sultan İkinci

Abdülhamid Han, yatağına yakın sürekli bir tuğla taşır ve lavaboya kadar abdestsiz basmamak için tuğlayla teyemmüm alır, sonra gider abdestini alırdı, denir.

### Postane Memurunun Telgrafı

Hakanın merhamet timsali bir insan olarak birçok konu hakkında saraydan çıkmadan haberdar olduğu vurgulanır. Çünkü kendisine her şey haber verilir. Sirkeci postanesinde çalışan bir memurun hanımı doğum yapacak ama doğumun riskli olduğu doktorlarca ifade edilmiştir. Zavallı memurun başka çocukları da var. Bir yandan çocuklarının annesiz kalmasından korkuyor bir yandan da bu doğumun nasıl yapılacağını düşünüp duruyor. Aklına Sultan İkinci Abdülhamid Han geliyor. "Acaba Hünkâr'a haber versem bu konuda yardımcı olur mu?" Zira Sultan İkinci Abdülhamid Han gariban babası olarak da bilinir halk arasında... Ve postaneden bir telgraf çeker. Sultan İkinci Abdülhamid Han her gün gelen yazıları okutur. Bir defasında bütün yazılar bitince; "gelen bütün yazılar okundu mu?" diye sorar. Okuyan şahıstan; "önemli bütün yazılar okundu efendim" cevabını alır. Okunmayan bir yazı olup olmadığını tekrar tekrar sorunca "önemsiz bir telgraf var efendim" cevabını alır Hakan... Sultan İkinci Abdülhamid Han; "sen önemsiz kabul ettiklerini de oku" deyince kendisine bu memurun gönderdiği telgraf okunur. Hünkâr çok duygulanır ve saray doktorlarını memurun evine gönderir. Sultan, gece geç saate kadar uyumaz ve dua eder. Daha sonra doktorların geldiğini duyunca huzuruna çağırır. Doğumun nasıl geçtiği sorulunca, doktorlar; "efendim! doğum bir hayli müşkül geçti ama çocuk sağlıklı bir şekilde doğdu" cevabını alır. Ayrıca "çocuğun ailesi zatınıza çok dua ettiler, bebeğin ismini de "Abdülhamid" koydular efendim" cevabını alır.

### İntihara Yeltenen Görevli

Yine bir gün padişah Beylerbeyi Sarayı'nda sürgün günlerini yaşarken sarayda görevli bir güvenlik memuru borçlarından bıkmış vaziyette; "akşam görevi teslim ettikten sonra kendimi, sarayın önünden boğazın soğuk sularına bırakır, bu derdi bitmez dünyanın sıkıntılarından kurtulurum" diye düşünür. Bu zat tam boğazın sularına kendini bırakacağı sırada yukarıdan sarayın penceresi açılır ve "evladım al bu altınları borçlarını öde. Zira intihar büyük günahdır" deyiverir Sultan İkinci Abdülhamid Han. Padişahın verdiği bir kese altın uzun yıllar bolluk ve bereket içinde hayatını idame ettirir bu şahsın...

### Bir Kılıncı Darbesi

Padişah-ı Osmani Sultan İkinci Abdülhamid Han gece bir gün saraydan hızlı bir biçimde elinde yalın kılıç çıkar ve at arabacısına emrederek hızla saraydan uzaklaşır. Arabacı şaşkındır. Zira gecenin bu saatinde Sultan nereye gider? Hem de elinde kılıncı! Sultan İkinci Abdülhamid Han at arabacısına yolları tarif eder ve arabası mahalle aralarından hızlı bir biçimde yol alır. Bir yandan da "daha hızlı evladım, biraz daha hızlı!" der Sultan... Arabacı neye uğradığını şaşırır ama "nereye gidiyoruz efendim diye sormak haddine mi?". Şuradan sağa sonra şuradan sola, ileriki meydandan tekrar sağa, tekrar sola derken tam bir evin önüne gelir durur araba... Sultan İkinci Abdülhamid Han arabadan şimşek gibi fırlar ve bir evin açık olan dış kapısından içeri girer. Karşısına çıkan delikanlının kılıçla kafasını uçurur. Arabacı şaşkın, neye uğradığını şaşırır. Sonra Hünkâr; "hadi evladım, sür! Gidelim" der. Ama padişahın yüzünde rahatlanmış bir ifade vardır. Padişaha da nedir bu? diye soramaz tabii.





**Sultan II. Abdülhamid Han'a Japon İmparatoru tarafından yazılan Mektup**

Zira Sultan İkinci Abdülhamid Han çok merhametlidir. Kendisine gelen birçok idam cezasını bile, imzalamaz. Ağabeyini öldürülmesi olayında bulunan Mithat Paşayı bile affeder, cebine para koyarak sürgüne gönderir. Ama "padişah bu genci niçin öldürdü ki!" diye de içi içini yer. Aradan günler geçer ama kimseye de bir şey anlatamaz. Bu bir sırdır artık... Günler sonra arabacı arar o evi bulur. İçeride yaşlı bir kadın vardır. Arabacı kadına sorar; "Nineciğim kusura bakma ama geçen oğlunun başının vurulması hadisesine şahitlik ettim. Nedir bunun sebebi? Yoksa aklımı oynatacağım". Kadıncağız olayı nereden bildiğini bile sormaz arabacıya çünkü çok dertlidir. Anlatmaya başlar yaşlı kadın; "Benim bir oğlum vardır. Akşamları çok içki içer. Sarhoş sarhoş eve gelir. Eve gelince de ne yaptığını bilmez. Bir gün yine eve geldi ve bana tecavüze kalkıştı. Ben de Allah-ü tealaya yalvardım ve sevdiği bir kulunu imdadıma yetiştirmesi için çok gözyaşı döktüm, çok dua ettim. Nasıl oldu bilmem ama biri geldi ve oğlumun başını gövdesinden ayırdı. Acaba Hızır aleyhisselam mıydı diye düşündüm. Belli ki sen onun kim olduğunu biliyorsun. Söyle evladım kimdi o yiğit?". Arabacı da; "boş ver nine. O da bende saklı kalsın. Var mı bir ihtiyacın" der ve oradan uzaklaşır. O günden sonra meseleyi Hünkâr yaşarken kimseye anlatmaz.

Böyle bir insandı Sultan İkinci Abdülhamid Han... O kadar çok şey vardır ki Sultan İkinci Abdülhamid Han'ı anlatacak ama düşmanın düşmanlık beslediği muhterem şahsiyetlere bu vatanın yetiştirdiği, bu vatanın ekmeğiyle karnını doyuran eblehlerin de düşmanlık beslemesi incitir esas böyle yüce insanları...

### **Sultan İkinci Abdülhamid Han'ın Fransa'da Bulaşıkçılık Yapan Ailesi**

Bu hikâyemiz de Fransa'daki bulaşık yıkayan, 2. Abdülhamid'in eşi ve kızına aittir. Merhum, Adnan Menderes 1952 yılında NATO toplantısı için Fransa'ya gider. Bir ara Paris büyükelçisini yanına çağırarak; "Osmanoğulları ailesinin Paris'te yaşıyor olması gerek. Bunlar ne yer, ne içer, ne ile geçinir?" diye sorar. Büyükelçinin hanedan hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadığını gören Menderes, büyük bir hayıflanma içerisinde; - "Sana 24 saat mühlet! Ya Osmanlı ailesinin adresi ile ya da istifanla gelirsin" der. Bir müddet sonra büyükelçi adresle gelir. Hanedanın ziyaretine giden Menderes, gördükleri karşısında çok üzülür. Devlet-i Aliye'nin ulu Hakanı Sultan Abdülhamid Han'ın 80 yaşındaki hanımı Şefika Sultan, 60 yaşındaki kızı Ayşe Sultan ve diğer Osmanlı hanımları, Paris yakınlarında bir bulaşıkhanede Fransızların bulaşıklarını yıkamaktadırlar. Menderes gözyaşlarını tutamaz. Şefika Sultan'ın ellerine sarılır ve; "Anne ne olur affet bizi, geç geldik" der. Ayşe sultan sürgünden otuz yıl sonra gördüğü bu vatan evladına; "Sen kimsin"? diye sorar.

Menderes de; "Ben Türkiye Cumhuriyeti'nin başbakanıyım" der. "Ben başbakanım" sözünü duyan koca sultan sevinçten öyle bir çığlık atar ki kalbi duracak gibi olur, bayılır. Menderes Türkiye'ye döner dönmez doğruca devlet erkânıyla görüşme yapar ve der ki; "Osmanlı hanımlarını bulaşık yıkarken gördüm. Onların Türkiye'ye dönmeleri için af kanunu çıkaracağım" der. Devlet erkânından bazı şahıslar; "Adnan Bey sakın yapmayın! Sakın bu konuyu bir daha başka yerde açmayın! Malum gazeteler tahrikiyle bazı kimseler olayı başka taraflara çekebilirler" der. Menderes kararlılığını ortaya koyarak şunları söyler dışarı çıkar; "Analarının ve babalarının Fransa da hizmetçilik yaptığı bir ülkenin başbakanı olmaktan utanç duyuyorum, ya bunu problemi çözerim ya da başbakanlıktan istifa ederim" der. Menderes'in kararlılığı karşısında hanedan hanımlarının yurda dönmelerine izin verilir. Daha sonra Sultan II. Abdülhamid'in hanımı ve kızı yurda döner. Bir sabah erken saatte Sultan II. Abdülhamid'in hanımı ve kızının Teşvikiye'deki evlerinin kapısı çalınır. Kapıyı Abdülhamid'in kızı Ayşe Sultan açar. Gelen kişi Menderes'tir. "Şayet kabul buyurlarsa Valide Sultan'ı görmek isterim" der. Başında tülbent elinde tespihiyle Menderes'i karşılayan Şefika Sultan; "Berhudar olasin evladım, hoş geldiniz..." der. Başbakan da; "Teşekkür ederim Valide hazretleri; hoş bulduk..." demesinden sonra Şefika Sultan; "Beyefendi, niçin önceden haberimiz olmadı? Böyle, hazırlıksız ve gâfil avlandık" der. Menderes de; "Zararı yok efendim. Bendeniz elinizi öperek hayır duanızı almak ve bir ihtiyacınız olup olmadığını öğrenmek için geldim" der. Aynılırken daha sonraları Yassıda da onun da hesabının sorulduğu şişkince bir zarf bırakır. İşte Menderes'in amansız suçlarından birisi budur.

### **KAYNAKÇA**

- Kısakürek, Necip Fazıl "Ulu Hakan Abdülhamid Han", Büyük Doğu Yayınları.
- Osmanoğlu, Ayşe "Babam Sultan Abdülhamid", Selis Kitaplar.
- Yeni Rehber Ansiklopedisi, C:4, s.308-309
- Tarih ve Medeniyet, Ekim 1996.
- <http://www.ekrembugraekinci.com/>
- <http://www.ahmetsimsirgil.com/>



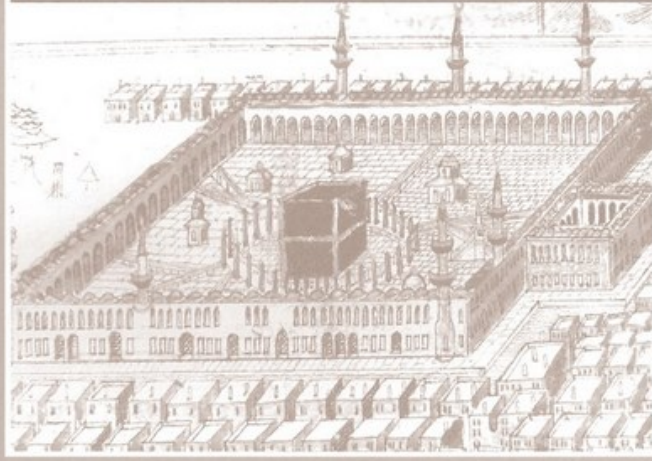
**Yrd. Doç. Dr. Mustafa ŞEKER**  
Yıldız Teknik Üni.  
Eğitim Fakültesi

1977 yılında Osmaniye'de doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Osmaniye'de tamamladı. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi'nde, Yüksek Lisans ve Doktora eğitimini Marmara Üniversitesi'nde tamamladı. Halen Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak devam ediyor. Evli ve 3 çocuk babasıdır.





# Vakıf





## ► Arakan'ı Hatırlamak

Türkiye'de yaşayan Müslümanlar olarak bizim, son iki Ramazan Ayı boyunca dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Müslüman kardeşlerimizin çektikleri sıkıntılardan yardım kampanyaları vesilesiyle haberimiz oluyor. Oysa ne Somali'de ilk defa kıtlık yaşanıyor ne de Güneydoğu Asya'da yaşayan Müslüman halklar ilk defa zulme uğruyor.

Asya kıtasının biraz doğusuna doğru ilerlediğimizde oralar artık "Uzak Doğu" oluyor haritalarda bile. Uzaklık kavramını ve haritaya bakışımızı bile Batı'dan ödünç aldığımızı unutmadan Güneydoğu'daki Müslümanlar hâlbuki bize yakın olmalı. Bunları düşünüp dururken haritadaki perdeleri kaldırdım öncelikle ve daha fazla tanımak istedim şu anda mağdur ve mazlum Güneydoğu Asya'daki kardeşlerimizi. Rohingya'lar yani Arakanlı Müslümanlar çıktı karşımıza ilkin. Daha IX. yüzyılın başında Müslümanlaşan bu coğrafyanın geçirdiği tarihsel sürecin günümüzle pek ilintili olduğunu ve günümüz Arakan'ı anlamamızı kolaylaştıracağı kanaatine vardım. Bunun için kısaca bu tarihsel sürece bakmak isabetli olabilir.

### ARAKAN TARİHİNDE DÖNÜM NOKTALARI

Günümüzde Burma, Birmanya ya da Myanmar olarak bilinen bu ülkenin başkenti olan Arakan, 9. yüzyılın başlarında Müslüman Tüccar ve Dervişler vesilesiyle İslâm ile şereflenir. Burma, Bangladeş'in doğusu ve Çin'in güneyinde yer alan Hindistan ve Tayland'la da sınırı olan bir

bölgedir.

Tarihi M.Ö. 2600'lere kadar giden Arakan çok eski tarihlerde bir Hindu toprağı idi. Ganj nehri deltasıyla da sınırı olan bölgeye Budizm kolayca hâkim olmuştur. Budizm, Hinduizm ve İslam'ın yaşandığı bu bölgeyi 957 yılında Moğollar işgal etmiştir. Moğolların işgal ettiği diğer yerlerde olduğu gibi bu bölgede de kıyımlar yaşanmış ve akabindeki 500 yıl Arakan için neredeyse bir karanlık çağ olmuştur. Ancak zamanla Moğolların asimile olması ve yerel halka karışması Arakanlıların varlığının tehlikeden kurtulmasını sağlayan bir unsur olmuştur.

Budist krallar tarafından yönetilen Arakan, 1404 yılında yine önemli bir kırılma anı yaşamıştır. Tahttan indirilen Arakan kralı Naramaikla, Bengal'e kaçar ve burada Budizm'den uzaklaşarak İslam'ı seçer, ismini de Süleyman Şah olarak değiştirir. 1430 yılında Bengal sultanlarının da yardımıyla tahtına tekrar oturan Süleyman Şah ile birlikte 1430-1530 yılları arasında ki on hükümdar döneminde Arakan, Bengal'in himayesi altında kalır. 1531 yılında tahta oturan Zabuk Şah döneminde altın çağını yaşayan Arakanlılar, Bengallilerden tarih, siyaset ve İslami ilimleri öğrendi. 1638 yılında bu hanedanlığın sona ermesiyle Arakan, Budist kralların hükmü altında gerileme dönemine girer. Uzun bir dönem Moğollar, yerel halk ve Portekizli sömürge güçleri arasında ki çekişmelerden sonra ise Arakan, 1784 yılında Burmalılar tarafından işgal edilir.

Güneydoğu Asya'nın sömürgeci güçler ile tanışması XVI. yüzyılın ikinci yarısına rastlar. Bölgeye öncelikle Portekizliler gelir ve ticari



imtiyazlar olarak bölgede ticaret yapmaya başlarlar. Daha sonra Hollandalılar ve ardından İngiliz sömürge şirketi (Doğu Hindistan Şirketi) burada etkinlik göstermeye başlar. 1784 yılında Arakan'ı topraklarına katan Burmalıların, İngilizler ile 1823'te arası açılır ve aralıklarla devam eden iki yıllık savaşın sonunda İngilizler Burma'yı yener. Böylece 1825'te İngiliz sömürge idaresi Arakan'a hâkim olur. Sömürge idaresi yaklaşık 75 yıl Arakan halkını idare etmekte büyük sorunlar dolayısıyla isyanlar ile karşılaşmaz.

XX. yüzyılın başında ise Burma'da özellikle üniversite öğrencileri arasında yabancı düşmanlığı artmaya başlaması sömürge idaresini endişelendirmeye başlamıştır. Çeşitli konseyler kurarak Hindu ve İngilizleri yurtlarından atmayı hedefleyen bu gruplar, kısa sürede organize olmayı başarırlar. Bu hareketin yanlarına çekmeyi planladığı gruplardan birisi de Arakan'da yaşayan Budistler yani Magh'lardır. Milliyetçi Budistler Magh'ları kendi taraflarına çekmeye çalışırken yüzyıllardır beraber yaşadıkları Rohingyalılara yani Müslümanlara karşı kışkırtırlar. Burma'nın sömürge idaresinden ayrılma isteğine kayıtsız kalmayan İngiltere, Ocak 1932 yılında Londra'da düzenlenen Yuvarlak Masa toplantısına Müslümanlardan delege çağırılmaz ve bütün güç Budistlerde kalır. 1937 yılında İngiliz sömürge idaresinden ayrılan Burma, bir yıl sonra Japonların yanında İkinci Dünya Savaşı'na katıldığını açıklar. Japonların, Burma'daki tüm İngiliz ve Hindistanlı görevlilerin bulunduğu yerleri bombalamasıyla Hintliler ve İngilizler ülkeyi terk eder ve Müslümanlarla Budistler baş başa kalır.

## BUGÜNE NASIL GELİNDİ?

Aşırı milliyetçi Budistlerin; Rohingyalılar ve Maghlar üzerindeki oyunları bu tarihten sonra ortaya daha feci bir bilanço çıkardı.

29 Mart 1942'de Müslümanlara karşı başlatılan saldırılarda bir ayda yüz binden fazla Müslüman öldürüldü ve binlerce Müslüman, yıllardır yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kaldı. İngilizler, Japonların Burma'ya hâkim olma endişesiyle geri dönmeye karar verirler. Böylece İkinci Dünya Savaşı boyunca bölgedeki Japon-İngiliz mücadelesinde Budistler, Japonların yanında; Müslümanlar ise İngilizlerin yanında yer alırlar. II. Dünya savaşının neticelenmesi ile 1945 yılının sonlarına doğru Japonlar Burma'dan atılır ve bölgede yeni bir süreç başlar. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 27 Ocak 1947 yılında yapılan andlaşmaya göre Burma, dört ay içerisinde bir meclis oluşturup bir yıl içinde de bağımsız oldu. Savaş boyunca ve savaşın sonraki bağımsızlık sürecine sadece Budistler dâhil edilirken Müslümanlar ise oyunun dışında kaldı ve onlara verilen hiçbir söz yerine getirilmedi. 1947 yılında yapılan seçimlerde Müslümanların yaşadığı Kuzey Arakan seçim dışı bırakıldı ve ilk Burma anayasasında Müslümanlara hiçbir söz hakkı tanınmadı. 1947 ve 1962 yılları arasında Müslümanlarla hükümet arasındaki çatışmalar aralıklarla devam etti. 1962 yılında ise Burma Ordu Başkomutanı kansız bir darbeye yönetimi ele geçirdi ve bütün yetkileri Devrim Konseyi'nde topladı. Askeri yönetim döneminde Müslümanlar için durum daha da kötüleşti; zira darbeyi yapan General, Müslümanlar hakkında yaptığı ilk konuşmasında onları Hintli olarak tanımlıyordu. Bu tarihten sonra asla yerel bir unsur olarak görülmeyen Müslümanların, Arakan ve tüm Burma'dan çıkarılması adına her türlü zulüm ve baskı yapılmaya başlandı.

## BUGÜN YAŞANANLAR

2010 yılında yapılan genel seçimlerin ardından 2011 yılında Cunta dönemi sona erdi. Oysa Müslümanların kaderi pek değişmedi. Müslümanların vatandaşlığı



kabul edilmediği, lise ve üniversite eğitimi almalarının yasak olduğu, kendilerini savunma haklarının olmadığı, her türlü hakaret ve tecavüze maruz kaldığı, kısacası Müslümanların insan yerine konmadığı Burma'da yönetimler ve yöneticiler değişti, dünya sistemleri değişti; fakat Müslümanlar halen zulme uğramakta.

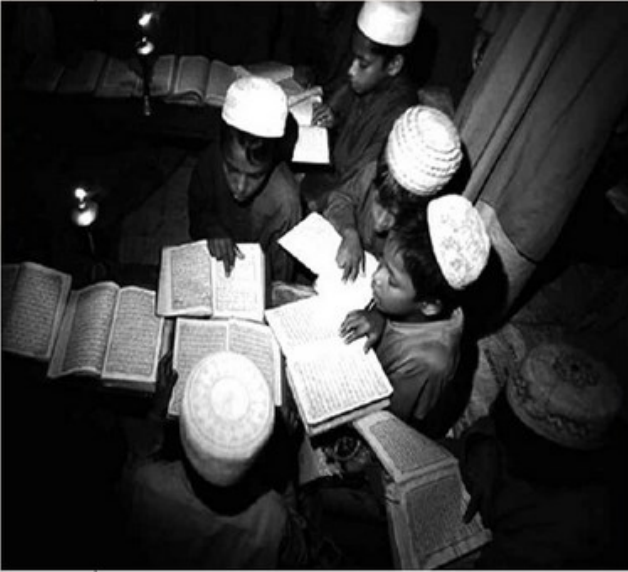
2011 yılında iktidara gelen yeni hükümet döneminde Budist çetelerin silahlandırılması ve askerlerin bu kıyımaya göz yummasıyla yüz on bin Müslüman evsiz kalırken, resmi rakamlara pek yansıtılmasa da binlerce Müslüman da katledildi. Bunların neden yapıldığını ise hükümete destek yürüyüşü yapan Budist rahiplerden biri şöyle anlatıyor: "Bu çatışma aşırı Müslümanlarla bizim insanlarımız arasında. Bu aşırı bir Müslüman devleti kurmak istiyor. Uluslararası hukuka göre resmi kayıt altındaki Müslümanlar kendilerine uygun bir yerde yaşayabilir. Resmi vatandaş olmayanlar ise

tekrar edecek."

Rahibin, "Aşırı Müslüman" diye nitelediği Müslümanlar, her türlü baskıya göğüs germekte olan ve Allah'ın ipini bırakmayan güzel insanlara kalplerimiz daha duyarlı olmalı. Ben anlatamadıysam da çok tanımadığımız, nelere maruz kaldığını bilemediğimiz Arakanlı Müslümanları, mum ışığında "Hafızlık" yapmaya çalışan Arakanlı kardeşimizin fotoğrafı sanırım daha iyi anlatıyor.

Allah yâr ve yardımcıları olsun...

Not: Daha fazla bilgi için bkz. Dr. Muhammed Yunus, Dünden Bugüne Arakan, Ilke Yayınları, 2005, İstanbul.



mülteci kamplarında kalmalılar. Eğer üçüncü bir ülke onları kabul etmek isterse oraya gidebilirler. Eğer bu karışıklığın bitmesi isteniyorsa ve barış isteniyorsa, gerçek çözüm yolu yoksa bu yaşananlar yakın zamanda



## ► Pinti Hamîd Hamîd

Eski Edebiyatımızda "Hisset" in timsali olarak daima "Pinti Hamîd" in ismi geçer. Eski letaif kitaplarında onun hissetine dair muhtelif fıkralara tesâdüf olunduğu gibi, şâirlerimiz de sık sık ondan bahsederler. Edebiyatımızda bu cins tipler pek nadir olduğundan, bu husûsta şimdikiye kadar elimize geçebilen bazı vesikaları bir arada neşretmek istiyoruz. 1102'de Şam'da vefat eden İstanbullu 'Ahmed-i Sükûnî' hezel ve hicv ile maruf bir şairdi; 'Nâbî' Musâhib Paşa kethüdalığından azl edildiği sırada ona bir hicviyye yazmıştır ki, burada 'Pinti Hamîd'den de bahseder. (Safâyi Tezkiresi husûsî kütüphanemizde):

Şöhret-i Pinti Hamîdi mahv kıldı hissetin  
Habbezâ kim mel'anette eyledin tahsîl-i tâm

Oldu nasbınla umûr-ı Asitân'a herc ü merc  
Buldu 'azlinle yine küllî nizâm u intizâm<sup>3</sup>

Kezalik, on birinci asır şairlerinde meşhur Edirneli Güftî'de, hezel-âmiz manzum Tezkire-i Şu'arâ'sında 'İsmetî'den bahs ederken Pinti Hamîd'i zikr etmiştir. (Güftî Tezkiresi, husûsî kütüphanemizde):

Bunun ihsânı bî-bahâne degül  
Vazî'ı lutfî kalenderâne degül

Bundan olmaz mı bu tarîka ba'îd  
Ola mirâs-ı hâr-ı Pinti Hamîd

Ola her va'd-i lutf-ı tâze-zuhûr  
Masraf-ı rûzgâr dûr-â-dûr<sup>4</sup>

Ma'mâfi bunlardan ewel yani onuncu asırda da 'Pinti Hamîd'in edebiyatımızda mar'ûf olduğunu biliyoruz. 941'de İstanbul'da vefat eden şair 'Basîrî' yalnız şiirleriyle değil latifeleri ve nükteleriyle de o devirde büyük bir şöhret kazanmıştı. 'Basîrî' bir gün bazı arkadaşlarıyla beraber şair 'Revânî Beğ<sup>5</sup>'in ziyaretine gider; 'Revânî Beğ' bunlara hiçbir ikrâm da bulunmadığından karınları aç olarak avdete mecbûr olurlar. Bunun üzerine Basîrî şu manzûmeyi tanzîm eder. (Âşık Çelebi Tezkiresi, husûsî kütüphanemizde):

Revânîyle meger Pinti Hamîdün  
Bir arada yaratılmış revânî<sup>6</sup>

Birinin nân-ı vasf-ı 'Lâ-yezûkûn'  
Birinin suyu na't-ı 'Len-terânî'  
Velî Pinti Hamîdün nânı yine  
lki ol denlûdür âb-ı Revânî<sup>7</sup>

Basîrî ile aynı devir adamalarından olup müellifâtının kesri ve tenew'î itibariyle Câmî-i Rûm unvanıyla mar'ûf olan Bursalı şair Lâmi'î Çelebi'nin meşhur ve gayr-i matbu bir letaif mecmuası vardır. Lâmi'î bu mecmuasından Pinti Hamîd'in bir fıkrasını zikrederek, onun İstanbul'un zengin tacirlerinden biri olduğunu kaydeder. Muahirren merhum Faik Reşad Bey tarafından Külliyyât-ı Letâif'e de derc edilen

<sup>1</sup> Notlar ve Vesikalar: Pinti Hamid, [baskı yılı: 1928], 1926, C: 2, s. 415-416.

<sup>2</sup> Metinle ilgili her hangi bir müdahale de bulunulmamış sadece Köprülü'nün kaynak olarak gösterdiği kitapların şuan yayınlanmış olanlarının kaynakçası ve beyitlerin geçtiği kısım verilmiştir.

<sup>3</sup> Pervin Çapan, Tezkire-i Safâyi, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005, s. 283-284.

<sup>4</sup> Kaşif Yılmaz, Güftî-Teşrifâtü's-Şu'arâ, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2001, s. 174.

<sup>5</sup> Revânî'nin Vefa semtinde bir tane mescidi vardı. Şuan kaybolmuş durumdaki mescidin sadece Revânî Çelebi'den ismi kalmıştır. Sokağın ismi bu mescitten gelir.

<sup>6</sup> Revân: Ruh, cân, akmak, yola düşmek. Buradaki anlamı ruh'tur.

<sup>7</sup> Filiz Kılıç, 'Âşık Çelebi Meşâ'irü's-Şu'arâ, İstanbul, Araştırmaları Enstitüsü, 2010, c.1, s. 425.



bu fıkra Pinti Hamîd hakkında destres olabildiğimiz en eski kayıttır. Fıkra hūlasa şundan ibarettir:

“İstanbulun zengin tacirlerinde Pinti Hamîd hasit ve denâet-i tabiyle meşhurdu. Bir gün hastalanır. Kendisiye muamelesi olan tacirlerden biri istifsâr-ı hatıra gelir, bir de kesilmiş tavuk getirir. Pinti Hamîd’in babasından kalma ‘Devlet’ adlı bir cariyesi varmış. Evin her şeyini o görürmüş. Pinti Hamîd kadını çağırır; Şu tavuğun suyuna bir çorba pişir; tavuk dursun, eğer ölmezsem yarın yine çorba yaparsın”, der. Böyle üç beş gün geçer. Tavuk her gün kaynaya kaynaya artık posa halini alır. Nihayet bundan bıkan Devlet bir gün çömlekle beraber tavuğu Pinti Hamîd’in önüne getirip koyar. Der ki: “Efendi, tavuğun işi bitti, kaynamak canına yetti, bir daha kaynarsa parça parça olur, şunu şöylece bitiriver.” Bunu işiten Pinti Hamîd müteessir olur: “Devlet, eğer bu tavuğu dağıtmadan bir daha kaynatabilirsene ve çorbasını bana içirirsen, ölümünden sonra seni azat etmelerini vasiyet ederim”, der. Devlet, efendisine şu cevabı verir: “Sağ ol efendi, lâkin ben âzatlıktan vazgeçtim; sen canın için şu tavuğu âzat et.”

Pinti Hamîd’in hisset ve denâetini gösteren diğer bir fıkraya da Süleyman Faik Efendi meşhur mecmuasında (Dârü’l-Fünûn yazmaları meyanında) kaydetmiştir ki aynen naklediyoruz:

“Kema’i hisset ve denâetle meşhur olan Pinti Hamîd bir gün hasta olup kendisine mu’âlece etmek için bir tabip getirtmiş. Tabip, geldiğinde hastanın hissetini bildiğinden peşin kendisine kırk kuruş verilirse tebâbet ederim diye cevap verdiğinde, Pinti-i mezkûr, “Yarın gel sana cevap vereyim” demiş. Tabip, gittikten sonra mahalle imamını çağırıp sual eder ki: “Ben vefat edersem kaç kuruşla kaldırırsın”. İmam dahi “Yirmi kuruş ile kaldırım” dediğinde, Pinti Hamîd: “Bu surette ölmek tabibe baktırmaktan kârlı oluyor” diyerek tabibi tart eylediği menkûldür.”

Bütûn bu zikrettiğimiz kayıtlar, Pinti Hamîd’in onuncu asırdan evvel İstanbul’da hissetiyle şöhret kazanmış zengin bir tacir olduğu ve menkibelerinin asırlarca unutulmadığını gösteriyor. Müverrih Gelibolulu ‘Âlî’nin Nasîhiyetü’l-Mülûk’ünde (Dârü’l-Fünûn Kütüphanesi yazmaları meyanında) tesadûf ettiğimiz bir fıkra Pinti Hamîd’in Fatih devri adamlarından olduğunu ve hatta Fatih’in kendisinden ara sıra para aldığını sırahten anlatmak suretiyle, bu husustaki sair vesikaları ikmâl etmektedir:

“Bâ-husûs İstanbul Fatih’i merhum Sultan Mehmed Han-ı sa’îd ol zamanın mütemevvili [zengini] Pinti Hamîd’den gâh mu’âvaza [değiş tokuş] yüzünden nice bin altun almak ve gâh leşker-i guzata mu’âveneten [yardım maksadıyla] mutâlebe ile mezbûra def’aten nice bin kese flori salmak vâki’ olurdu.”

İşte edebiyatımızda ‘Hisset timsali’ olarak asırlarca zikredilen ‘Pinti Hamîd’ hakkında elimize geçen vesikalar, şimdilik bunlardan ibârettir.



► **Nurettin Topçu**

Cumhuriyet döneminin kıymetdar fikir adamlarından Nurettin Topçu'yu anlatan bu yazıya başlarken peşinen belirtmek isteriz ki; bu kısacık metinde gaye ne Topçu'nun hayatını anlatmaktır, ne de abartılı methiyelerle onun okurlara öğütlediği idealizmi, şiddetle ve cesur bir dille işaret ettiği gayet tehlikeli ahlak problemlerini ve bunların noksanlığında milletimizi kaçınılmaz bir akıbet olarak bekleyen çöküşleri, yıkılışları gözden kaçırmaktır. Lakin eserleri vasıtasıyla biz okurlarına bir nevi miras bıraktığı fikirlerin fevkalade isabetle doğruluğunu ve basiretinin marifetiyle serdettiği müstakbel parlak bir neslin tedricen hayat sahasında yer tuttuğunu bugün itibarıyla tecrübe ve tasdik edebildiğimizden, kadirşinas evlatların büyüklerine muamelesine benzer bir hâl ile Topçu'ya layık olduğu kıymeti münasip sıfatları kullanarak takdim edeceğiz.

Yurt dışında eğitim almış çağdaşlarından pek çoğunun aksine Topçu, İstanbul'da doğup büyümüş olmasına rağmen Fransa'da doktora yapan ilk Türk sıfatıyla vatanına geri döndüğünde Batı hayranı diğer birçok çağdaşlarının aksine manevi kurtuluşu, memleketimizin ihyasını köklerimizden yeniden keşfetmekte buldu. Geleneği yıkan, ancak şeklini batıya benzetererek yeni bir şemail inşa etmeye cehdetmiş şaşkın münevver

taifesinin aksine eserlerinde İslam tarihinde rönesans yapan Fatih Sultan Mehmed Han gibi devlet adamları, ilim ahlakının mükemmel emsallerinden Yavuz Sultan Selim Han dönemi ulemasından Zembilli Ali Cemali gibi muhterem kimselerden ve Osmanlı'nın yıkılışına Cumhuriyet'in kuruluşuna, bazılarının talihsizlik addedeceği bir ifade ile, şahitlik eden Mehmed Akif gibi hareket adamlarından örneklemelerle tahayyül ettiği nurani geleceğin insani reçetesini yazmıştır.

Topçu söz konusu olduğunda bazı kavramları kullanırken -bizzat kendisinde pek çok defalar tekrar ettiği kavramlar- aynı zamanda onun zihin dünyasındaki manasını da eserlerine müteallik ve istinaden, muğlak bir manaya sebep olmamak için açıklamamız zaruridir. Kahir ekseriyetle lirik bir üslup ile dile getirdiği rönesans hiçbir manasıyla dine cerrahi bir müdahale yaparak darbe indirmek, batı usulü laik modernleşme faraziyesi ile dinin içtimai hayattaki vazifesini en aza indirmek, hurafelerle dolu zayıf düşürmüş yeni bir dini anlayışı milletimize dayatmak manasına gelmemektedir. Aksine sosyal tekamülün durduğu zamanda yeniden ivme kazandırmayı ifade etmiştir. İsyah ahlakı ile kastedilen de meşru sınırlar içerisinde ferdi, toplumu daha makbul mertebelere yükselten



hamlelerdir. Eserleri tarih sırasına uygun olarak incelendiğinde çelişkiler asla görülmemektedir. Hayatını ve kişiliğini tahlil ettiğimizde şahsiyet sahibi insanı tasvir ederken ahlakının yazdıklarına kesinkes mugayyir olmadığını da acizane iltifat ederek iddia edebiliriz. Hayatını hep "kaideler"e uygun ve "mesuliyet"lerini bilerek yaşamıştır. Zamanında talebesi olmuş bugünün büyükleri de dünyevi yaşantıları hangi istikamette olursa olsun, onun İslam ahlakının "hizmet, hürmet ve merhamet" prensiplerini tazim ederek yaşadığını itiraf etmektedirler. Yine Topçu'nun bizzat kaleminden nakledecek olursak "Büyük adam, eserini hayatıyla birleştiren adamdır. Büyük adamların bir başka vasfı da münzevi oluşlarıdır. Üçüncü bir vasfı olarak, büyük adamların devlet ve ikbal kaygılarından uzak durduklarını görüyoruz." Hep tarihi şahsiyetleri örnek göstererek mütevazı davranan Topçu hakikatte bu vasıfları zaten taşıyordu. Ahlakı hiçbir surette iddialarıyla ters düşmüyordu, hayatını modern zaman benzerlerinin aksine yalnız sürdürüyordu, bilgi ve niteliklerine güvenerek makam sahibi olmak için gayret etmiyordu. Öğretmenlik mesleğinin ağır ve idealist olmayı zorunlu kılan vazifelerini şecaatle yüklenmişti.

Biz okurlar da onun kişiliğini ve yıllar yılı bazen ümitvar haykırışlarını bazen da hüzne bulanmış bir hal ile ümitsiz sitemlerini kitaplarında, "Hareket" ve diğer dergilerde yayınlanan yazılarında

görüyoruz. İlk eseri, aynı zamanda doktora tezi olan, "İsyan Ahlakı" Topçu'nun fikir dünyasına bir mukaddime tabir-i diğer ile bir ilk basamaktır. Toplamda yirmi bir ayrı kitap olarak basılan eserlerinden ancak altı tanesi "İsyan Ahlakı, Psikoloji, Sosyoloji, Felsefe, Ahlak, Mantık" ve Doçentlik tezi Bergson Topçu hayattayken basılmışken, "Yarıncı Türkiye" ve "Milliyetçiliğimizin Esasları" 1978 senesinde okurlar ile buluşmuş, ancak diğer bütün eserleri 1997'de neşredilebilmiştir. Hayatta iken basılan eserleri dışında kalan diğer yazıları derlenerek uygun başlıklar ile kitap haline getirilmiştir.

Kanaatimizce, bazı eserlerinin üzerinde dikkatle durulmalıdır. Hususiyetle, Türkiye'nin Maarif Davası, Mehmet Akif ve İslam İnsan Mevlana ve Tasavvuf tekrar tekrar okunmalı, eğitim sahasındaki problemlerimize bu kitaplar ışığında çözümler önerilmelidir. Bu eserlerin ismine burada yer vermemiz tabii ki diğerlerinin kıymetlerinin az olduğunu göstermez. Kültür ve Medeniyet, Ahlak Nizamı, Amerikan Mektupları/Düşünen Adam Aramızda, Büyük Fetih, Millet Mistikleri, İradenin Davası/Devlet ve Demokrasi, Hareket Felsefesi/Varoluş Felsefesi de milletimizin içine düştüğü hengameyi, bir topluluk olarak muzdarip olduğumuz dertlerden kurtuluş yollarını, beliğ bir dille bizlere tavsiye etmiştir. Yine düşünürümüzün romanı "Reha", hikaye kitabı "Taşralı", fikri, evrimi ve dünya tasavvurunu dışarı vurmaktadır.



Üzerinde durmak istediğimiz son bir husus, Topçu'nun tasavvuf ile meşgul olmasının fikirleri üzerindeki tesiridir. Abdülaziz Bekkine'ye intisab eden bir ahlak felsefecisi ve Anadolu milliyetçisi olarak milletimizin yüzyıllar içinde yıpranmasında ilk sebep kabul ettiği İslam ahlakından uzaklaşma meselesini tartışırken sürekli Mevlana'dan ve Yunus Emre'den örnekler sunmuştur. Selçuklular'ın temsil ettiği salt İslam ahlakına dayanan Türklüğü, sonsuzluğa ulaşmaya yönelik hareketi hep bu iki sufinin üzerine inşa etmiştir. Ömrünü talebelerine ve ilme adayan bu hakikat arayıcısı adamı kısa bir yazı ile üstün körü anlatmak mümkün görünmemektedir. Maksadımız yeniden Nurettin TOPÇU ismini hatırlamak, ona gıyabında hürmetlerimizi sunmak ve hayırlı akıbeti için iyilikler niyaz etmektir. Ümid ediyoruz ki eserleri her geçen gün daha fazla okunacak, bu vesile ile sabit kökler halinde yaşayan bizler derinlere kuvvetle kök salmaya, iştiağ ile sonsuzluğa yönelerek dallarımızı semaya dokundurmaya azmedeceğiz.



## ► Şairlerin Mührü: Mahlas

Osmanlı edebiyatında şairlerin şiir yazarken kullandığı olmazsa olmaz haline gelen bir unsur vardır: Mahlas.

Şairlerin bir tür lakabı olan mahlas, asıl anlamıyla "sığınılacak, kurtulacak yer" anlamına gelen halasa (ayrılmak, münferit kalmak)'tan türetilmiştir. Bu durum da şairlerin kendi asıl isimlerinden mücerret bir şekilde ayrılması "mahlas" kullanımını doğurmuştur. Mahlaslar genellikle Arapça ve Farsça kelimelerden seçilerek yapılır ve seçilen ismin sonuna Farsça nisbet eki (î) getirilirdi. Tabii mahlas almak öyle alelade bir şey değildi. Onun da bir takım kaideleri vardı. Mahlas kullanmak konusunda Nedim şöyle der:

Ma'lümdür benim sühânım mahlas istemez

Farkeyler anı şehrimizin nükte-dânları<sup>1</sup>

Mahlas alımında; şairin mizacı, bir isminin kısaltılmışı, ruhî dünyası, mesleği, bulunduğu görev, babasının ismi, memleketi, namı, şöhreti gibi unsurların etkisi vardır. Tüm bu durumlara bakıldığında mahlas alırken nelere dikkat edildiği anlaşılabilir.

### 1. Şairin Mahlasını Seçmesi

Şair yukarıdaki durumları göz önüne alarak mahlasını ya kendisi seçerdi ya da şeyhi veya üstadının mahlas vermesiyle mahlasını almış olurdu. Şüphesiz mahlas seçiminde şairin üzerinde durduğu en önemli nokta kendini diğer şairlerden farklı kılmak olmuştur.

Osmanlı edebiyatı içinde müstesna bir yeri olan Fuzûlî, mahlasındaki farkındalığı nasıl oluşturduğunu ve mahlasını nasıl aldığını Farsça divanın mukaddimesinde açıklamıştır. Fuzûlî, döneminin bütün ilim ve fenlerini kendinde toplamak istediği ve kendi zamanın yegânesi olmak için bu mahlası almıştır. Diğer yandan bu mahlasın halk

arasında edebe uygunsuz olan anlamına geldiğinden de bahsetmiştir. Şair, bahsettiği bu ikinci anlamından dolayı mahlasın başka bir şair tarafından tercih edilmeyeceğini söylemiştir.<sup>2</sup> Nitekim asıl adı Yusuf olan Nâbî de mahlasını alırken Fuzûlî gibi davranmış ve kimsenin tercih etmeyeceği bir mahlası seçmiştir.

Şairlere şeyhleri, hocaları veya üstadlarının mahlas vermesine örnek olarak; asıl adı Es'ad olan Şeyh Galib'in ilk mahlası Esadî'yi ona hocası Hoca Neşet vermiştir. Şair ise daha sonra bu mahlasa Gâlib' i ekleyerek Es'ad Gâlib mahlasını kullanmış, sonradan ise sadece Gâlib mahlasını kullanmıştır.

Asıl adı Ömer olan Nefî'ye, doğduğu kent olan Erzurum'da o zaman defterdar ve aynı zaman da bir şair olan Gelibolulu Âli, ondan zararlı anlamına gelen Zarrî mahlasını yararlı anlamına gelen Nefî mahlasıyla değiştirmesini tavsiye etmiş ve böylece Nefî bu mahlasla meşhur olmuştur.

### 2. Mahlas Seçerken Dış Görünüşün Önemi

Bazı şairlerin dış görünüşleri şairlerin mahlaslarını seçerken onları yönlendirebiliyordu. Örnek olarak, kendisi bir tezkire (biyografi) yazarı olan Latîfî, Şemî hakkında verdiği bilgide onun 'yüzünün renginin, vücudunun, yanağının hep mum gibi' olmasından dolayı mum anlamındaki Şemî (muma ait olan) mahlasını aldığını söylemiştir. Bazen ise bir ayağı topal olduğu için başka bir şair Özrî-i Leng (Topal, aksak Özrî) mahlasını kullanan şair de olmuştur.

### 3. Mahlasla Alay Etme

Mahlas alırken şairlerin mahlaslarına dikkat etmemelerinden dolayı bazen gülünç manzaraların ortaya çıkmasına neden olurdu.

<sup>1</sup> Muhsin Macit, Nedim Divanı, Ankara: Akçağ, 1997, s. 355.

<sup>2</sup> Hasibe Mazioglu, Fuzûlî'nin Farsça Divanı, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1962, s. 11-12.



Örneğin, Sücüdî mahlasını kullanan şairle meslektaşları Sucu iti diye dalga geçmişlerdir. Yine 16. asır şairlerinden Selikî'nin mahlasıyla dönemin ünlü şairi olan ve hakkında Kanunî'nin bir avcı şahini gibi yanından ayırmadığı dedikleri Hayâlî Bey, Selikî'nin mahlasında değiştikler yaparak 's'nin altına nokta 'l' harfini iki kere okutarak Şillikî diye alay etmiştir.

#### **4. Ailenin Mahlas Seçimine Etkisi**

Şairler için mahlas seçerken önemli olan bir diğer husus da onların sahip olduğu meslek grupları veya babalarının meslekleridir. Hadidî mahlasını alırken babası demirci olduğu için demir anlamına gelen hadid kelimesini seçmiş. Necmî ise babası müneccim olduğu için kendisine Necmî (Yıldızlara dair, yıldıza mensup) mahlasını seçmiştir. Ailesinin mensubiyeti gereği İsfendiyaroğlu Kasım Bey'in oğlu olan Rüstem Bey ise Kâsimî mahlasını kullanmıştır. Babası veznedar olduğu için Veznî mahlasını kullanan, babası cerrahlıkta usta olduğu için Tırâşî mahlasını kullanan da vardır. Emîni'nin babası kağıt emini olduğu için bu mahlasları seçmiştir.

#### **5. Kendi Mesleğinin Mahlas Alımına Etkisi**

Mesleğinde ilerleyerek nişancı olan Karamanlı Mehmed Paşa mahlas olarak Nişancı mahlasını almıştır. Mesleği şekerçilik olan Kandî mesleğini şairliğine yansıtarak bu mahlası kullanmıştır. Kandî'nin ilk mahlası Şehdî idi onun mahlasını mesleğinden dolayı değiştirmesini isteyen Fatih dönemi ünlü şair Ahmed Paşa'dır. Şair Şehdî'yi değiştirip Kandî yapmış ve hep bu mahlası kullanmıştır. Asıl mesleği canbazlık olan Zencîri ip üzerinde zincirlerle oynamayı başlattığı için bu mahlası alır. Sesinin güzelliğiyle, ses ve ısıklıla bülbülü taklit ettiği için şaire Bülbül Hasan demişler, o da bu yüzden kendisine Andelîbi (bülbül gibi olan) mahlasını seçmiş. Nakşî ile Nigârî'nin usta birer nakkaş olmalarından dolayı bu mahlasları seçtiğini tezkire yazarları söyler.

#### **6. Kadın Şairler**

Bazı kadın şairler cinsiyetleri hasebiyle mahlaslarını da ona göre seçmişlerdir: Cemîle, Zeyneb, Şeref, Tütî, Ayşe Hubba, Âliye, Fatma Nigâr, Fitnat, İffet, Leylâ vs. diye devam etmektedir.

#### **7. Dinî Durumların Etkisinde Mahlas Seçimi**

Ayrıca şairler mahlas alırken dini unsurların etkili olduğu görülür. Ramazan isimli bir şair yine oruç anlamına gelen Savmî mahlasını almış. Bir başkası, Kâbe'yi birkaç kez tavaf ettiği için Tavâfî mahlasını; asıl adı Âlî olan başka bir şair de Hz. Ali'nin lakabından dolayı Şîrî (aslana ait olan, aslan gibi olan) mahlasını almıştır.

#### **8. Kendi Ruh Halinden ve Mizacından Dolayı Mahlas Seçimi**

Kendisinin alçakgönüllü olduğunu belirtmek için mahlasını ona göre seçen şairler de vardır: Fakîrî, Aczî, Fenâyi, Gedâyî, Hâkî, Mahvî, Garîbî vs.

Üzüntü ve kederlenmenin oluşturduğu kötümserliğe bağlı olarak mahlas alan şairlere örnek olarak: Mâtemî, Cefâyî, Cevrî, Figânî, Derdî, Hüznî, Gammî vs.

#### **9. Şairin Başından Geçen Bir Olayın Mahlas Seçimine Etkisi**

Şairlerin bazen başından geçen olaylar da mahlas almalarında etkidir. Örneğin, kâfir ülkede esir olup sonra kurtulan ve daha sonra Esîrî mahlasını kullanan şair; ilk mahlası Hasbî olup daha sonra hapse düştüğü için çıkınca mahlasını Habsî diye değiştiren şair de vardır.

#### **10. Şairin Memleketinden Dolayı**

Kimi zaman şairlerin mahlas almasında doğduğu kentlerin önemli olduğu da görülür. Asıl adı İmameddin olan ve Bağdat'ın Nesim kasabasında doğduğu için Nesimî mahlasını kullanan şairle asıl adı Nureddin olan Ezherli (Akşehir) olup Ezherî mahlasını kullananlar da vardır.



### 11. Kendi İsmi

Mahlas almayıp isimlerinin ikinci kısmını kullanan şairler de vardır. Örneğin, asıl adı Mahmûd Abdûlbakî olan sultanü'ş-şu'arâ Bâkî sadece isminin ikinci kısmını kullanmış, şair biyografilerini yazan Latîfî de yine isminin ikinci kısmını mahlas olarak kullanarak başka bir ismi mahlas edinmemiştir.

### 12. Mahlas Kullanmayan Şairler

Şairler için "mühür" olan mahlaslarda tabii ki mahlas kullanmayan şairler de vardı. Yalnız bunlar bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar az olup mahlas kullanmayan Kemalpaşazade, Kadî Burhaneddin, Sinan Paşa gibi şairlerdir. Kemalpaşazade'nin mahlas kullanmamasını dönemin edebiyat tenkitçileri tezkireciler onun hakkında mahlassız olmayı (bî-mahlas) mahlas edinmiştir diye yazmışlardır.

Zaman zaman aynı mahlası tercih eden şairler olduğunda onları birbirinden ayırt edebilmek için mahlaslarının başına Evvel getirilir daha sonra gelenlerde de Salis vs diye devam edilirdi.

### 13. Sık Kullanılan Mahlaslar

Ünlü şairlerin mahlasını seçerek ağır bir yük altına giren şairler de vardır. Fakat bu durum dönem içerisindeki edebiyat çevreleri tarafından pek hoş karşılanan bir durum değildir. Dönem içerisinde kendisi gibi büyük bir şair olan Zâtî'nin mahlasını başka bir şair kullandığı için Necâtî Bey tarafından azarlanmıştır. Büyük şairleri örnek almakta genel olarak baktığımız zaman özellikle İran edebiyatından şairlerin mahlasları seçilmiştir. Sırasıyla Sa'dî 18, Hâfız 15, Câmî 6, Enverî 3, Firdevsî 4, Urfî 2, Sâib 6 kere kullanılmıştır. Tabii bu durum o şairlerin ismini direkt olarak almaktan başka ünlü olan şairden daha önce yaşamış veya başka bir sebepten dolayı da almış olabilir. Osmanlı edebiyatında ise Bâkî 11, Nedim 9, Necâtî 3, Hayâlî 9, Gâlib 5 kez diğer şairler tarafından mahlas olarak seçilmiştir.<sup>3</sup>

### 14. Osmanlı Padişahlarının ve Şehzadelerinin Mahlası

II. Murad: Murâdî- Fatih Sultan Mehmed: 'Avnî- II. Beyazîd: 'Adlî- Sultan Cem: Cem-Yavuz Sultan Selim: Selimî- Şehzade Korkut: Harimî- Kanûnî Sultan Süleyman: Muhibbî- Şehzade Beyazîd: Şâhî- II. Selim: Selimî- III. Murad: Murâdî- I. Ahmed: Bahtî- II. Osman (Genç): Farisî- III. Mehmed: 'Adlî- IV. Murad: Murâdî- II. Mustafa: Necib- III. Mustafa: Cihângir- III. Selim: İlhamî- II. Mahmud: 'Adlî gibi mahlasları kullanmışlardır.

Sonuç olarak Osmanlı edebiyatı içerisinde şairlerin asıl isimlerini unutturacak kadar ön plana çıkan mahlasların alınmasında çeşitli sebepler göze çarpmaktadır. Belli bir kaide etrafında oluşturulan mahlas almak, sonraki dönemler içerisinde sadece takma ad olarak kullanılmıştır. Tabii müstear olarak kullanılan bu takma isimlerin neye göre alındığı ise meçhuldür.

<sup>3</sup> Ali Yıldırım, Divan Edebiyatında Mahlas ve Mahlasnâmeler, Ankara, Akçağ, 2006, s. 100.



# ► Bârika

Mütercim: Şeyh Vasfî

**Selim! Hasm-i siyeh-dil çi dâned in hâlet  
Ki ez zuhûr-i llâhîst feth-i leşker-i mâ**

Ey Selim! Askerimizin yaptığı fetihlerin llâhi yardımıyla zuhur ettiğini cahil düşman ne bilir.

**Der reh-i Ka'be-i maksûd be umîd-i visâl  
Ey hoş ân rûz ki tâbût buved mehmil-i mâ**

Kavuşma ümidiyle Kâbe'ye ulaşmak maksadında olduğumuz bu yolda, mahmilimizin tabut olduğu gün ne hoştur.

**Sed hezârân va'de fermûd û neşod yek kavî-i râst  
Yâd deh ey bâd ân şûh-i ferâmûşkâr râ**

Yüz binlerce vaatte bulundu da bir sözü doğru çıkmadı. Ey rüzgar! Unutkan olan o arsıza verdiği vaatleri hatırlat!

**Hahed seherî reft be seyrân şeh-i hûbân  
Ey dîde mehâb âb zen imşeb heme reh râ**

Ey gözl! Bu gece uyuma, bütün yolları gözyaşlarıyla sulayıp temizle. Zira seher vakti, güzeller şâhı gezintiye çıkacak.

**Ruhsâr numûdî be heme halk çû hûrşîd  
Der âlem eger husn-i tû mi bûd perî râ**

Eğer bu âlemde sendeki güzellik peride olsaydı, peri güneş gibi bütün insanlara cemâlini gösterirdi.

**Âteşem der cân girift û bâ çonîn sûz-i derûn  
Nîst coz eşk ânki ber âteş zened âbi merâ**

Canımı aşk ateşi sardı. Bu yanışa ise göz yaşımndan başka serpilecek su yoktur.

**Ger goneh bûd ân ki ruz-i vasl mi kerdem neşât  
Dîdem înek der şeb-i hicrân sezâyî hîş râ**

Kavuşma günü sevincimi belli etmem günah olduysa, işte o ayrılık gecesinde cezâ da bana revâ oldu.

**Ger nâme-i cefâ buved û ger peyâm-i cevîr  
Mâ râ hoşest her çi zi cânâne mi resed**

İster cefa gelsin ister zulüm, canandan her ne gelirse gelsin bize hoştur.



# ► Hz. Ali Efendimiz ve Kumayl Duası

**Dua bizi Rabbimize yakınlaştırıyor. O'ndan istemek. Sadece ve yalnızca O'ndan. "Vermeyi istemeseydi, istemeyi vermezdi" sözüyle, cesaret ve yüz bularak. İstemek. İstemek. İstemek. O, vermeyi seviyor almayı değil.**

Yüce kitabımızdır duasız hiçbir ehemmiyetimizin olmayacağı hususunda bizi uyaran. Yani huzura varmadan ummak ya da beklemek olmayacak. Eller gözlere, gözler yüzlere, yüzler özlere erişince duadan halatlarla yükselecek o ruh ki, o halatı koparmaya hiçbir şey ne cesaret edebilecek ne de güç yetirebilecektir.

İstemek, isteme cesaretini ve yüzünü bulabilmektir bizi duaya yönelten biraz da.

Dua bizi ucu bucağı olmayan semalarla, ummanlar ve çöllerle buluşturuyor. Semada bir kuş, çölde toprak tanesi ve ummanda bir damla kadar hükmümüz yokken, Rabbimizin yeryüzüne halife kıldığı eşrefi mahlukat olarak onun huzuruna el açıp, hesaplara ve kitaplara sığmayan nimetlerinden istiyoruz.

Ellerimizle değil sadece, göğsümüzü ve gönlümüzü de açarak..

İsm-i Âzam'ı şahit tutarak, rahmetine ve merhametine sığınarak soluklanma imkanı aradığımız her günümüzde, yolumuz yine ilmin ve şecaatin kapısına çıkıyor. Yolu Efendimizin mübarek yolu olan âli şahsiyete.

## **Nehcû'l Belağa Bize Ne Anlatır?**

Dua, tavsiye, mektup ve konuşmalarının bir araya getirildiği Nehcû'l Belağa, peygamber aşığı bir sahabe duyarlılığını, İslam sevdalısı

bir mücahit oluşunu ve bilmek-öğrenmek isteği ile inananlara örnek olan bir âlim hassasiyetiyle Hz. Ali efendimizi çıkarıyor önümüze. O İslam'ın seçilmiş bir kılıcı, Allah'a, peygambere ve yüce kitabımıza sarsılmaz bir teslimiyet ile bağlı olan halifelerin dördüncüsü. İmam Ali Efendimiz... Doğduğunda Efendimiz(sav)'in diliyle emzirdiği ve yazın sıcağında oruç tutmaktan keyif alan yiğitlerin sertacı. Onun hayatı hepimizin sığınmasına yetecek en güzel örneklerdendir. Nehcû'l Belağa'sındaki tavsiye, konuşma, mektup ve duaları da bunun en güzel göstergesidir. Seyyid ve Şerif olmak onun ak nesline ve pak kanına akraba olmakla olur. O, en güzel öğretmenin yetiştirdiği Allah'ın aslanı Ali. Fatıma mübareğin eşi, cennet gençlerinin ağabeyleri olan Hasan ve Hüseyin'in babası, cihadın diğer adıdır. Onun cihad aşkıdır çocukları doğduğunda onlara "Harb" ismini koyma sebebi. Amma ki o Efendimize Hz. Harun'un Hz. Musa'ya yakınlığı kadar yakındır ve Efendimiz de bu yakınlıktan o mübarek çocuklara Hz. Harun'un çocuklarının isimlerinin Arapça karşılıkları olan Hasan, Hüseyin ve Muhsin isimlerini verecektir. Hicretin 40. yılı Ramazanındaki şehadetleri, İslam alemi için büyük bir kaosun başlangıcını teşkil edecektir. Öyle ki İmam Hasan Efendimiz kendi halkı tarafından canına kastedilerek yaralı kurtulacak ve bir yanda iktidar hırsıyla savrulan ve kendinden geçen yiğitlerle, öbür yandan Fırat'ın



kenarında susuzlukla mücadele eden İmam Hüseyin efendimiz ismiyle özdeşleşen yerde, Kerbela'da, beraberindeki kadın ve çocuklardan oluşan 72 kişiyle şehid edilecektir. İslam Tarihi'nin yürekler burkan bu ağır vakası Muharrem ayının en acılı aylardan biri olarak kayıtlara geçmesine sebebiyet verecektir.

İslam Tarihi'nde ve Nehcül Belağa gibi eserlerde halifenin ibretlik ve çok zorlu durum ve ortamlarla karşı karşıya kaldığını okuruz. Kişiliğinin büyüklüğünü imtihanının da büyüklüğüyle gösteren bir halife karşılar bizi bu eserde. Tıpkı kendi kavimlerinca zulme uğratılan, şehid edilen peygamberler ve kendisinden önceki halifeler gibi.

İmam Ali efendimizin konuşma, mektup, tavsiye ve dualarından oluşan Nehcül Belağa'da şia etkisi hissedilse de, edebiyatın zirvesine çıktığını, ilmin ve belağatin zirvesinde bir dil gerçekleştirdiğini görürüz. Dönemin Arap şiirini de göz önünde bulunduracak olursak eğer, Hz. Ali efendimizin kullandığı dilin mükemmelliğini daha iyi idrak edebiliriz. Ama o mübareği günümüze getiren üst düzey bir şair oluşu veya şiirle ilgileniyor oluşu değil, göğsündeki iman havzasından Müslümanlara hitabı ve uyarılarıdır. Duaları ve hikmetli sözleri de aynı şekilde birer cümlecik de olsa, çetin meselelerde insanı rahatlatacak ve çok farklı bir bakış açısı ve düşünme yetisi kazandıracak güçtedir.

### **Teslimiyyetin Dile Gelmiş Hali: Kumayl Duası**

Nhecül Belağa'da ismi zikredilen Kumayl bin Ziyad'a öğrettiği rivayet edilen Kumayl Duası da, Hz. Ali efendimizin

mana ile ifadeyi nasıl zirveye taşıdığının en güzel örneklerinden biri olmuştur. Rivayet Hz. Ali efendimizin bu duayı Hızır Aleyhisselamdandan öğrendiği ve sırdaşı Kumayl bin Ziyad'a ezberlettiği şeklindedir. Dua da ismini Kumayl'den almış ve Kumayl Duası olarak bilinmiş. Kumayl Duasının daha çok ehl-i beyt kaynaklarında yer alması, bu duanın Hz. Ali efendimize ait olup olmadığı düşüncesini akıllara getirse de, duanın samimiyeti, büyüklüğü, okudukça daha çok okuma isteği vermesi ve af dilemek için bir dil kurmaya vesile oluşu bu duayı özelleştiren hususlar olmuştur. Hepimiz çok iyi biliriz ki dua etmek kolay bir eylem değildir. Hele ki böylesine içten, teslim olarak, yaptıklarından ve yapacaklarından pişman olup affını dileyerek, uzun soluklu bir dua etmek. Ve nefisten, dünyalık meşgalelerden, riyakarlıktan, boşboğazlıktan, tam bir teslimiyet ve de ümitle her şeyden Rabbimize sığınmak.

Dua edebilmeyi, duaya yönelebilmeyi, cesaret ve yüz bulabilmeyi, bir dua dili kurabilmeyi bize de nasip ve müyesser eyle Allah'ım.

...

Allah'ım! Belanın inmesine sebep olan günahlarımı affet

Allah'ım! İşlediğim bütün günahları ve yaptığım bütün hataları affet.





Allah'ım! Ben sana zikirle yaklaşmak istiyorum ve seninle senden şefaath diliyorum ve cömertliğin hakkına beni kendine yaklaştırmanı ve şükürünü eda etmeyi bana nasip kılmanı ve zikrini bana ilham etmeni istiyorum.

...

Ey Mabudum, Rabbim ve ey Mevlam!

Hangi şeyden dolayı sana şikâyetle bulunayım ve hangisi için ağlayıp sızlayayım?

Azabın elem ve şiddetine mi? Yoksa belanın devamı ve süresinin uzunluğuna mı?

Eğer bana ceza çektirmek için düşmanların yanında yer verirken ve bela ehliyle beni bir araya toplarsan, beni dostların ve velilerinden ayırırsan, azabına tahammül edebilecek olsam bile, senin ayrılığına nasıl dayanabilirim?

Diyelim ki ateşinin hararetine dayandım, ama keremine nazar etmekten mahrum olmama nasıl sabredebeyim?

Yahut affını ümit ettiğim halde ateş nasıl gireyim.

İzzetin hakkına ey Rabbim, sadakatle yemin ediyorum ki:

Eğer konuşmama izin verirken, cehennem ehli arasında, ümitliler gibi sürekli dergâhına yönelip inlerim; medet dileyenler gibi feryat edip yardım dilerim senden ve bir şeyini kaybedenler gibi ağlayıp sızlarım sana ve seni çağırıp "Neredesin Ey Müminlerin Velisi!" der dururum.

...

Hakkın, kudsiyetin, en yüce sıfatın ve ismin hürmetine senden dileğim şudur: Gece ve gündüzden oluşan vakitlerimi zikirle canlandır ve beni kendi hizmetinde tut ve amellerimi kendi indinde

Hz. Ali  
Nehcû'l Belâğa



kabul buyur; öylesine ki, artık bütün amellerim ve zikirlerim tek zikir şekline dönüşsün ve bütün hallerim senin hizmetinde geçsin.

...

Rahmetin hakkına kuru beni ve dilimi zikrine alıştır ve kalbimi, kendi muhabbetine bağlı kıl ve dualarımı iyi bir şekilde kabul etmekle beni minnettar eyle.

Yanılığarımdan geç ve hatalarımı affet; muhakkak ki sen, kullarının sana ibadet etmelerine hükmettin; sana dua etmelerini emredip, kabul etmeyi taahhüt ettin; o halde ey Rabbim! Yüzümü sana çevirdim ve ellerimi sana açtım; izzetin hakkına duamı kabul eyle ve arzularıma ulaştır.

Fazlın ve kereminden ümidimi kesme. Beni insan ve cinlerden oluşan düşmanlarımdan kuru. Ey çabuk razı olan! Duadan başka bir şeye sahip değilim, affet beni; muhakkak ki sen her istediğini yaparsın.



# ► Kültürümüzde Hat Sanatı

Hatt kelimesi Arapça sözlüklerde “çizgi, tüy, uzun ve doğru yol” gibi anlamlar taşır. Terim olarak ise İslamiyet'ten sonra yazının gelişmesiyle başlayan ve gelişen, belli ölçülere göre yazma sanatıdır. En güzel tanımı ise “hat her ne kadar, cismâni âletlerle meydana gelirse de, aslında rûhî bir hendesedir” cümlesiyle yapılmıştır.<sup>1</sup> Buna yakın başka bir tanım ise “hat bedenî duygularla meydana gelirse de o ruhun asâletindendir” şeklindedir.<sup>2</sup> Şekil itibarıyla temeli Arap harflerine dayanan bu sanat, Kur'an-ı Kerim'in ve hadislerin yazıyı öğrenmeyi teşvik etmesinin yanı sıra dünyanın hiçbir alfabesinde görülmeyen çizgisel bir kıvraklığa sahip olan Arap harflerinin kelimenin başında, ortasında ve sonunda farklı şekillerde yazılabilme imkânına sahip olması nedeniyle estetik boyutta gelişerek İslam sanatı hüviyetini kazanmıştır.<sup>3</sup> İslam dünyasında ilk olarak İbn-i Mukle (ö.940) daha sonra İbn-i Bevvab (ö.1022) adları ile bilinen hattâtlar tarafından yazı, güzel yazılma tekniğiyle ele alınmıştır. Amasyalı bir Türk olan ve Musta'sım zamanında Abbasilerin başkenti Bağdat'ta yaşayan Yakut el-Musta'sımî (ö.1298) Aklam-ı Sitte denilen Sülûs, Nesih, Reyhanî, Muhakkak, Tevkî ve Rikâ' adlarıyla bilinen hat çeşitlerini belli esaslara bağlayarak hat sanatının yazılış kaidelerini tespit etmiştir. Onun ortaya koyduğu anlayış kendisinden sonra talebeleri vasıtasıyla İslam dünyasında yaygınlık kazanmıştır.<sup>4</sup>

İslam medeniyetine her alanda hizmet eden Türkler hat sanatını da zirveye taşımışlardır. İslamiyet'in kabulünden sonra Türk hattâtlar da yetişmeye başlamıştır. Daha Selçuklular

devrinden kalan Kuran-ı Kerim'lerde bazı hattâtların isimlerine rastlanmaktadır. Hat sanatının zirvesi çoğu sanatta olduğu gibi şüphesiz Osmanlı Devleti'nde olmuştur. Emevî, Abbasî, Fâtîmî, Eyyûbî, Memluk, Selçuklu, Safevî, Akkoyunlu gibi İslam devlet ve hanedanları devrinde ilgi çekici bir alan olarak görülen hat sanatı, Osmanlılar Devri'nde estetik kudret ve zirvede kalış süresi açısından en üst noktaya ulaşmış, hatta “Türk Hat Sanatı” adıyla anılacak bir kimlik kazanmıştır. Amasyalı olan Şeyh Hamdullah (ö.1520) öğrencisi II. Beyazıt'ın tavsiyesiyle Yakut'un yazılarını yeniden ele alarak, hat sanatında yeni bir çığır açmıştır. Böylece Yakut üslûbu devrini tamamlamış ve İstanbul'a taşınan hat sanatında Şeyh Mektebi hâkim olmuştur. Kendisinden sonra gelen hattâtları tesiri altına almış olan Şeyh Üslûbu, Türk Hat Sanatı Tarihi'nde 150 yılı aşan bir süre etkisini hissettirmiştir. XVII. yüzyılın ikinci yarısında yetişen Hafız Osman (ö.1698) ise Şeyh Hamdullah'ın yazılarını yeni bir süzgeçten geçirerek, kendi zevk anlayışını ve sanat gücünü katarak yeni bir üslûp ortaya koymuştur. Böylece hat tarihinde Şeyh Üslûbu, yerini Hafız Osman Üslûbu'na bırakmıştır. Hafız Osman'dan bir asır sonra gelen İsmail Zühdü (ö.1806) ve kardeşi Mustafa Rakım (ö.1826) ise Hafız Osman'ın yazılarından ilham alarak kendi şivelerini ortaya koymuşlardır. Özellikle Mustafa Rakım Sülûs, Nesih yazılarında olduğu gibi Celî Sülûste de gerek harf gerekse istif mükemmeliyetiyle bütün hat üstatlarının zirvesine çıkmıştır.<sup>5</sup> Osmanlı Devleti'nin hat sanatına yaptığı bu hizmeti, “Kur'an-ı Kerim Mekke'de nazil oldu, Mısır'da

<sup>1</sup> DERMAN M. Uğur, “Hat” DİA

<sup>2</sup> SERİN Muhiddin, Hat Sanatımız, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1982

<sup>3</sup> ULUSAL Zeliha, Hat Sanatı Tarihi ve Medresetü'l-Hattatin, Rize Ü.SBE. Rize, 2008

<sup>4</sup> Hat, Yeni Türk Ansiklopedisi, c. IV, İstanbul, 1985.

okundu, İstanbul'da yazıldı" cümlesi en güzel şekilde ifade etmektedir.

## TÜRK EDEBİYATI'NDA HAT SANATI

Edebi metinlerimizin uzun bir dönem Arap alfabesi ile yazılması hat sanatını edebiyatımız için önemli bir hale getirmektedir. Bazı edebi eserlerin yazıldığı dönemi tahmin edebilmek için nüshanın yazıldığı yazı ve kağıt çeşidi, mürekkep rengi bize yol gösterici olmaktadır. Eserlerin bugüne kadar ulaşmasında hattâtların da çok büyük bir payı olduğu için hattâtlar da oldukça önem taşımaktadır. Hattâtların cehaleti ve yaptıkları yazım hataları metnin doğru anlaşılabilirliğini etkilemektedir. Nitekim Fuzulî, cihanı dolaşan bir sevgiliye benzettiği divanını üç kötü huylu taifeden koruması için Allah'a yalvarmaktadır. Bu kötü huylu üç taifenin en başında kabiliyetsiz kâtipler gelmektedir.

"İlâhi, bu mahbûb-i cihân-peymâyı ve bu şâhid-i râ' nâyı ki, meşşâta-i lutfun ruhsârına zînet virmişdür ve hilye-i tevfi-kün pîrâye-i hüsnin rûtbe-i kemâle yetürmişdür, umûmen ehl-i fesâddan, husûsen üç tâife-i bed-nihâddan hısn-ı himâyetinde masûn ve mahrûs idesin. Biri ol kâtib-i nâ-kâbil ve mümlî-i câhil ki, nâme-i muhâlif tahrîri tîşe-i bünyân-ı maârifdir ve kilik-i küdüret-tesîri mimâr-ı binâ-yı zehârifdir, gah bir nokta ile muhabbet mihnet gösterir ve gah bir harf ile nimeti nakmet okutur."

### Kıta

Kalem olsun eli ol kâtib-i bed-tahrîrin  
Ki fesâd-ı rakamı sûrumuzu şûr eyler  
Gah bir harf sukûtiyle kılur nâdiri nâr  
Gah bir nokta kusûriyle gözü kör eyler<sup>6</sup>

Fuzulî'de görüldüğü gibi şair ve yazarların en çok korktuğu insanların başında hattâtlar gelmektedir. Ayrıca hattâtlar anlama vakıf olmadan sadece gördüklerini yazdıkları ve

bazen doğru yazılmış kelimeleri yanlış yazdıkları için cahillikleriyle de edebiyatımızda yer etmişlerdir.

Şimdi çoktur ketebe sâhibi câhil hattât  
Lâkin esrâr-ı hurûfa kâni vâsıl hattât<sup>7</sup>  
Revânî

Yukarıda "hatt"ın kelime anlamının tüy ve çizgi anlamına da geldiğini zikretmiştik. Bu nedenle sevgilinin yeni çıkmış tüyleri anlamındaki hatt- ı sebz ibâresi pek çok beyitte yer almış, sevgilinin güzelliği ise hattâtların yazdığı yazıya özellikle de mushafa benzetilmiştir. Bu hattâtlar arasında en çok ismi geçen hattât ise efsanevi bir hayatı olan Yâkût-i Musta'simî'dir.

Câm-ı şarâb-ı la'lini handân olur gören  
Esrâr-ı hatt-ı sebzini hayrân olur gören<sup>8</sup>  
Seyyid Vehbî

Lebin üstinde hat gûyâ ki bir nârenc-i zîbâdir.  
Hat-ı Yâkût ile ser-çeşme-i hayvâna yazmışlar<sup>9</sup>  
Es'ad

Divan şiiri, beslendiği kültür ve sanat çevresinin etkisiyle diğer sanatlarla bir iç içelik arz eder. Hat sanatında, güzel ve kusursuz yazı elde etmek ne ise, divan şiirinde de güzeli anlatmak, onun güzelliğini tarif etmek o denli önemlidir. İslam kültürünün etkisinde gelişen eski Türk şiirinin ve eritildikleri potanın ortak olması itibarıyla divan şiirinin hat sanatı ile ortak kelime ve terimleri vardır. Türk - İslam sanatında mühim bir yeri olan hüsn-i hattın bazı terimleri, divan şiirinde çeşitli anlamlara gelecek şekilde kullanılmıştır.

Hat sanatına ait olan "hatt, harf, devât, levh, resm, pergâr, hokka, bazen, dürc, hâme, kalem, kilik, reyhânî, gubâr, rika, sûls, kâtib, evrâk, varak, defter, mushaf, fermân, berât, menşûr, tuğra, mühr, hâtem, la'l, yâkût, kibrit-i ahmer, dūd, zer-endūd, zer, sîm, hâl,

<sup>5</sup> DERMAN M.Uğur, DIA

<sup>6</sup> DOĞAN Muhammet Nur, Fuzulî'nin Poetikası, İstanbul, 2002

<sup>7</sup> ONAY Ahmet Talat, Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü, Ankara 2007

<sup>8</sup> ONAY Ahmet Talat, A.g.e.

<sup>9</sup> ONAY Ahmet Talat, A.g.e.



rih" gibi terimlerin divan şiirinde bazen gerçek bazen de mecaz anlamlarıyla kullanıldığı görülür.

Yoğ iken levh ü hāme Mushaf-i aşkun okurdum ben  
'lzarunda hatt-ı reyhanla yazılan dua hakkı  
Hayālî<sup>10</sup>

## **İBNÜ'L-EMİN'İN SON HATTATLAR İSİMLİ ESERİ**

Osmanlı Devleti'nin son dönemi ve cumhuriyetin ilk yıllarında yaşayan en önemli kültür insanlarımızdan biri olan İbnü'l-Emin Mahmut Kemal İNAL, Osmanlı'da son dönem şair ve sadrazamların hayatının yanı sıra hattatların da hayatını yazmıştır. Yazar, eserinin mukaddimesinde yazının ve yazının bizdeki gelişimi üzerinde kısaca durur. Cumhuriyet sonrası hat sanatının içinde bulunduğu durumu vermesi açısından bu mukaddime önemlidir. Hattâtlara dair yazılan eserler başlığı altında Menâkıb-i Hünerverân, Gülzâr-ı Savâb, Devhatü'l-Küttâb, Tuhfe-i Hattâtîn, Mizânü'l-Hat, Defter-i Pâk-i Erbâb-i Dâniş, Tezkiretü'l-Hattâtîn, Hat ve Hattâtîn, Mir'at-i Hattâtîn, Enderunlu Sanatkarlar ve Hocaları, Eyüblü Hattâtlar gibi hattâtlara dair kitaplar kısaca tanıtılır. Daha sonra yazar Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi'nin Tuhfe-i Hattâtîn isimli eserini tashih ederken bir buçuk asrı aşkın bir süredir bu müddet içinde yetişmiş hattâtları anlatan bir eserin olmadığını gördüğünü söyler ve ulaştığı bilgilerin yitip gitmemesi için bu eseri yazmaya koyulduğunu anlatır.

Sülûs, nesh ve celi hattâtlar başlığı altında alfabetik sırayla 207 hattâtın hayatını anlatır, bazılarının resimlerini ve eserlerinden örnekleri koyar. Aynı şekilde talik hattâtları başlığı altında 58, rika hattâtları başlığı altında ise 30 hattâtı anlatır. Zeyl kısmında

ise daha sonra yetişen hattâtlar eklenmiştir. Eserde bazı hattâtların fotoğrafları ve yazılarından örnekler yer almıştır. Bazı hattâtlar hakkında iki üç sayfa bilgi verilirken bazıları hakkında sadece birkaç satır yazılmıştır. Eserin imlası bugünkü imla kurallarına göre pek çok yanlışlık taşımaktadır.

Kitap Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1970 yılında İstanbul'da Milli Eğitim Basımevinde 2. basım olarak basılmıştır.

<sup>10</sup> KARATAY Halit, Hattat Divan Şairleri, Ankara, 2008

# ► Bilmediğimiz Ney

Dinleyenlerin gönül telini titreten Ney, Neyzenler dergâhına büyük emekler sonucunda ulaşmaktadır. Öncelikle belirli bölgelerden kamışlar seçilir. Seçilen kamışların 9 boğum olması gerekmektedir. Bunun hikmeti insan gırtlığıyla aynı yapıda olmasıdır. Seçilen kamışlar 2 yıl kadar kurumaya bırakılır. İnsanın olgunlaşması gibi kamışların da belirli bir olgunluğa erişmesi gerekmektedir. Olgunlaşan Ney'lerin perdeleri açılır ve üflenecek kısmına başpâresi takılır. Son olarak Ney'in, alt ve üst ucunda koruyucu yüzükler olan parzâneler yerleştirilir. Artık o yanık seslerden oluşan hüzünlü nağmeleri ve Neyzen'in hissiyatını yansıtmaya hazırdır.

Ney, tarihçesi bakımından oldukça eskilere gidebileceğimiz bir enstrümandır. M.Ö 5.000 yılında Sümerler tarafından kullanıldığı tahmin edilmektedir. Günümüzde Amerika Philadelphia Üniversitesi'nin müzesinde sergilenen Ney, 2.800-3.000 yıl öncesine aittir. O dönemlerde dinî merasimlerde kullanıldığı

tahmin edilmektedir.

Türkler Ney'i İslamiyet'in kabulüyle birlikte tanımışlardır. Hoca Ahmet Yesevî, Hacı Bektâş-ı Veli ve Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Ney'in Türk toplum hayatına yerleşmesinde önemli isimlerdendir.

Mutasavvıf, filozof, şâir ve veli olan Hz. Mevlânâ Mesnevisinde Ney'den şu dizelerle bahseder;

"Bişnev ez Ney çün hikâyet mî küned  
"Dinle Ney'den, zirâ o bir şeyler anlatmada

Ez cüdâyihâ şikâyet mî küned  
**Ayrılıklardan şikâyet etmededir.**  
Gez Neyistân tâ merâ bübrîde end  
**Ney der ki: Beni kamışlıktan kopardıklarından beri**

Ez nefirem merd ü zen nâlîde end  
**İniltim kadın - erkek herkesi ağlattı.**  
Sîne hâhem şerha şerha ez firâk  
**Ayrılık bağrımı delik deşik eylesin,**  
Tâ begüyem şerh-i derd-i iştiyâk"  
**Tâ ki aşk derdini anlatabileyim."**



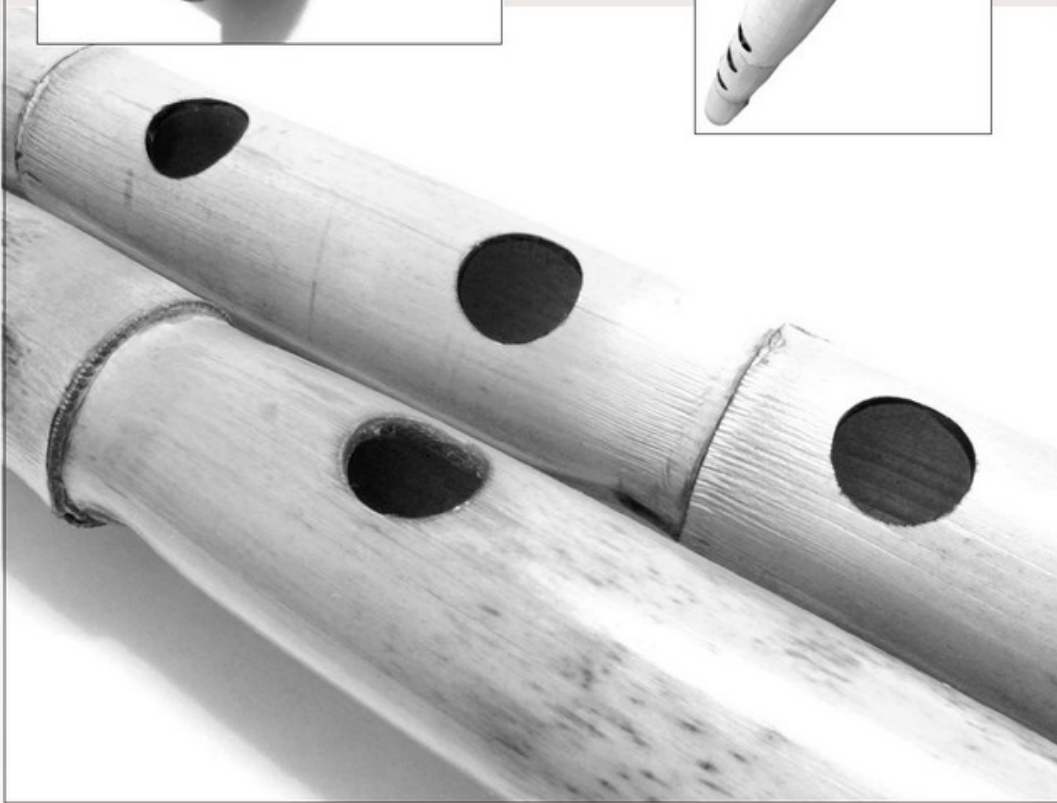


Hız. Mevlânâ'ya göre mûsikî Allah'ın (c.c.) lisanıdır. İnsanlar hangi ırka, hangi etnik gruba, hangi lisana sahip olursalar olsunlar insanlar mûsikî ile aynı duyguları paylaşırlar. Hiçbir sanat insanın ruhuna doğrudan doğruya işleyemez. Mûsikî, gönüllerin kirlerden arınmasını sağladığı gibi, onu dikenlerden de temizler. Mûsikî insana "sonsuz varlık" ı hissettirir.

"Âteş-i işkest ke'ender Ney fütâd  
"Aşk âteşi ki Ney'in içine düşmüştür,  
Cûşîş-i işkest ke'ender mey fütâd "  
Aşk coşkunuğu ki meyin içine  
düşmüştür."

Hız. Mevlânâ'nın felsefesinde Ney, "İnsan-ı Kâmil" i sembolize eder ve aşk derdini anlatmaktadır. Ney öyle bir dosttur ki yüce yaratıcının üflediği nefesle hayat bulur. Geldiği yere özlem duyarcasına delik deşik olan sînesinden çıkan feryâdı ve iniltileriyle insanlara sırlar fısıldar. O sararmış, içi boşalmış ve bağı dağlanarak delikler açılmış Ney insanın ta kendisidir aslında. Bu sebeplerden ötürü Ney, "Nây-ı Şerif" olarak anılmıştır.

Bir çemenden yaratıp Hazret-i Mevlâ nây'ı  
Halka bildirmek için Hazret-i Mevlânâ'yı



## ► İslam Hukukunda Örf ve Adet

Bu yazımızda özet bir şekilde örf ve adetin lügat anlamlarını, kimi Batılı Okullar tarafından yapılan tanımlarını ve daha ağırlıklı olarak İslam Hukuku'ndaki yerini incelemeye çalışacağız.

Öncelikle örf kelimesini tanımak babında lügat incelemesi yapacak olursak örf kelimesinin Arapça (a-r-f) kökünden isim olduğunu ve sözlükte birçok manalara geldiğini görürüz.. Bu anlamlar; iyilik (maruf), ihsan, cömertlik, hediye (atıyye) olarak verilen şey, deniz dalgası, at yelesi, yüksek kumluk, kumluğun yüksek olan sırtı, dağın doruğu, zirvesi, horozibiği, peyderpey veya bir şeyin arka arkaya gelmesi (tevali) gibi anlamlardır. Çoğulu "a'raf" ve "uref"tir. Bir de örf, kanunlarla sınırlanmaksızın, durumun gerektirdiği hüküm ve icraat anlamına gelir.

Örfün kelime anlamının yanında birde toplumda kimi düşünürlerce ifade edilen tanımları vardır. Bu tanımları inceleyelim. El-Mustasfa adlı eserde örf şöyle tarif edilir: "Örf, aklın delaletiyle kişilerde yerleşen ve selim tabiatça benimsenip kabul edilen şeydir". Bu tarife yakın ve benzer tariflerde yapılmıştır. Çeşitli tanımlara göre örf: "herkesin bildiği ve çoğu zaman kendisine uyula gelinen, söz ve fiiller" "toplumun benimsediği, alışageldiği ve hayatında uymak

zorunda olduğu söz veya fiillerdir" "Aklen ve şer'an iyi kabul edilen ve selim akıl sahipleri yanında kötü telakki edilmeyen şeylerdir".

Örfü genel manada sözlükteki anlamının ve konu ile ilgili eserlerde verilen anlamlarını inceledikten sonra hukuki alandaki yerini inceleyecek olursak hukuk açısından örf ve adetin aynı manada olduğunu görürüz. Hukuki manada örfün tanımı ise şu şekildedir; "toplum hayatından doğmuş bulunan ve uzun zamandan beri uygulanması sebebiyle hukukun bağlayıcı sayılan ve yazılı olmayan hukuk kurallarıdır." Burada örf ve adet kurallarının mahkemece benimsenmediği takdirde hukuki anlam ifade etmediği bilgisini söylemek gerekir.

Tarihçi okula göre hukukun temel kaynağını örf ve adet oluşturur. Okulun önde gelen temsilcilerinden Puchta'nın ifadesiyle hukukun kaynağı ulusal bilincin ifadesi olarak beliren ve uygulanan hukuk, örf ve gelenek hukukudur. Görüldüğü üzere tarihçi hukuk okulunda örfün hukuka kaynaklık sınırı oldukça geniştir. Hatta denilebilir ki hukuk bütünüyle örf ve adetten meydana gelmektedir. Sosyolojik hukuk okulunu inceleyecek olursak "olan" ile "olması" gerekenin birbirinden farklı olmadığını görürüz. Sosyolojik hukuk okulu sosyal realite



ile hukuk arasında sürekli köprü bulunması gerektiğini savunur. Tüm bunlardan anlaşıldığı üzere sosyolojik okula göre de örf ve adet geniş bir etki alanına sahiptir.

İslam hukukunun önemli kaynaklarından biri olan örf ve adetler vahiy döneminden başlayarak fikhın tedvin edildiği devre ve sonrasına kadar değişik alanlarda farklı ölçü ve biçimlerde hukuka kaynaklık etmiştir. Kur'an ayetlerinin tedricilik usulüne göre inmesi, bazı konuların örfe bırakılması, Hz. Peygamberin (s.a.v) toplumda yaşayan ve İslam'ın kendi prensiplerine ters düşmeyen selem, mudarebe, araya, kasame vb. uygulamaları geçerli sayması örf ve adetlerin dikkate alındığının göstergesidir.

Mezhep imamları da örf ve adeti hukukun kaynakları arasında kabul etmişlerdir. Örf ile nasların boş bıraktığı alanlarda istihsan ve mesalih'i mürsele gibi diğer prensiplerle birlikte hüküm icra edebilmişlerdir. Hamamlarda yıkanma, menkul malların vakfedilmesi vb. örfe dayanan kurallardır.

İslam hukukunun kendisine has bir sistemi vardır. Bu sistem vahye dayanmaktadır. Muhatabı insanlık olduğu için insanların, vahyin oluşturduğu bu sisteme uygun olan örf ve adetleri kabul edilmiş, uygun olmayanları ise yasaklanmıştır. Faiz yeme, kız çocuklarının öldürülmesi, iki kız kardeşle aynı anda evlenme, kadına miras verilmemesi, Kâbe'nin çıplak tavaf edilmesi gibi. İslam

hukukçuları da bu anlayışı sürdürerek naslara aykırı düşmeyen, örf ve adetleri hüküm kaynağı olarak kabul etmişlerdir. Naslarla çelişen örf ve adetlere kaynak olma değeri tanımamışlardır. Şu fıkıh kaidesi bunu ifade etmektedir. "Mevrid-i nassda içtihadı mesağa yoktur". Yani nassın bulunduğu bir meselede içtihat yapılamaz.

İslam hukukçuları örfün hukuki yönden kaynak olabilmesi için bir takım şartlar öne sürmüşlerdir. Örfün naslara muhalif olmaması, örfün devamlı ve galib olması, örfün tasarruf anında mevcut olması. Örfün aksini gerektiren bir söz ve fiilin bulunmaması halinde örfün hukuki yönden delil teşkil edeceğini söylemişlerdir.

Hukukun toplumla buluşması noktasında önemli bir fonksiyon icra eden örf ve adetler, İslam hukukunda sınırlı bir hüküm kaynağı olarak dikkate alınmış olduğu söylenebilir. İslam hukukçuları örfü, pozitif hukuk anlayışında olduğu gibi ne bütünüyle dikkatlerinden uzak tutmaktadır, ne de tarihçi sosyolojik hukuk okulu düşüncesindeki gibi belirleyici olarak ileri sürmedikleri görülür.

İslam dini insanların örf ve adetlerini olduğu gibi reddetmemiş, insanlara faydası olan aklın ve tab'i selimin güzel gördüğü, naslara ve İslamın temel prensiplerine aykırı olmayan örf ve adetleri ya olduğu gibi kabul etmiş yada eksik taraflarını tamamlayarak en güzel şekilde düzene koymuştur. İnsanlara maddi manevi hiçbir faydası olmayan örf ve adetleri ise yasak-

lamıştır.

Özet olarak, anılan şartları taşıyan İslam'ın umumi prensipleri ile çatışmayan ister genel ister özel örf olsun insanların işlerini kolaylaştırmak, insanlar arasındaki münazaa ve münakaşaları gidermek için örf ile hüküm verilebilir. Genel olan örfler geneli özel olan örfler bulunduğu bölgeyi veya grubu kapsar, kapsadığı alanlarda geçerli olur.



## ► VEFADER

### VEFADER EMİN ADIMLARLA İLERLİYOR

İlim Yayma mezunlarını buluşturmak amacıyla 2005 yılında platform, 2009 yılında dernek olarak kurulan VEFADER, mezunlar arasında sosyal diyalog ve işbirliğini geliştirme amacıyla hizmetlerini her geçen gün arttırmaktadır.

Bugüne kadar gerçekleştirdiği programlarla ses getiren VEFADER, özellikle her yıl mayıs ayının son pazar günü gerçekleştirdiği geleneksel pilav buluşmasıyla anıları yeniden tazeliyor. Nurettin Alan'ın başkanlığını yaptığı derneğin yönetiminde, Ahmet İhsan Şatır, Murat Mücahit Yentür, Mikail Dervişoğlu, Hızır Aslıyüksek, Abdullah Gınbroğlu ve Erol Kam yer alıyor.

### VEFADER'İN FAALİYETLERİ

- Lisans ve yüksek lisans yurdundaki öğrencilerle her yılın başında tanışma toplantıları,
- Hukuk, tıp, mühendislik, sosyal bilimler, eğitim ve ilahiyat ihtisas toplantıları,
- Yurtlarımızda bulunan öğrencilerimize kariyer danışmanlığı desteği,
- Mezunlar ile öğrenciler arasında bağları güçlendirmek amacıyla "Onlar bize emanet, çünkü biz Vefalıyız" parolasıyla 2011'de 20 öğrenci, 2012'de 30 öğrencimize burs desteği,
- Staj desteği, yabancı dil eğitimi ve yurtdışı konularında rehberlik.

### GELENEKSEL PİLAV BULUŞMASI

Her yıl mayıs ayının son pazar günü geleneksel pilav günü buluşması gerçekleştiren VEFADER, 2010 ve 2011 yıllarında bu buluşmaları yurdumuz medrese bahçesinde gerçekleştirdi. 2012 yılındaki ise, ailelerin de iştirakiyle İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nin halkalı kampüsünde gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca her yıl ramazan ayının ilk haftası içerisinde mezunlarımızla birlikte geleneksel iftar programları ve Temmuz ayı içerisinde mezunlarımızla birlikte piknik gerçekleştirilmektedir.

### KAHVALTILI BULUŞMALAR

İstanbul'da bulunan üyeleriyle 1 Ocak 2012 günü yaklaşık 200 kişinin katılımıyla Fatih Topkapı Sosyal Tesisleri'nde kahvaltı programı gerçekleştiren VEFADER, Üç ayda bir küçük gruplar halinde, Fethi Paşa Korusu gibi bir çok tesiste, kahvaltılı buluşmalar da gerçekleştirmiştir.

Ayrıca İstanbul dışında bulunan üyeleriyle kaynaşmak amacıyla, Ankara, Konya ve Kocaeli'de kahvaltı programları gerçekleştirilmiştir.

### VEFA BULUŞMALARI

Akademik çalışmalara da ağırlık veren VEFADER, bu amaçla doktora tezlerinin seminer sunumu şeklinde gerçekleştirilmesine yönelik "Vefa Buluşmaları" gerçekleştiriyor. İki Marmara Üniversitesi genel sekreteri Mahmut Doğan tarafından "Kamu Denetçisi" olarak planlanan seminerlerini diğer konu başlıkları ise; "E-Devlet uygulamaları", "Nükleer Enerji" başlıklarını taşıyor.

### SOSYAL MEDYA ÇALIŞMALARI

Bugüne kadar yaptığı tüm programları, [www.vefagrubu.org](http://www.vefagrubu.org) isimli sitesinde sergileyen VEFADER, faaliyetlerini fotoğraf albümleri şeklinde sitede üyelerinin hizmetine sunmaktadır.

### VİZYONUMUZ

Mezun ve mensuplarımız arasında sevgi ve kardeşliği artırarak geleceğin dünyasını medeniyetimizin referansları ile inşa etmektir. Sevinci ve kederi paylaşmak, aramızda VEFA'yı, sevgiyi ve dostluğu her daim yaşamak ve yaşatmaktır.

### MİSYONUMUZ

Hiç bir ayırım gözetmeksizin, "insanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır" hadisi kutsisi ile milli ve manevi değerlere bağlı, aklın ve bilimin ışığında, ahlak ve fazilet sahibi gençler yetiştiren camiamız gelenekten geleceğe yenilenecek yoluna devam etmektedir.

## VEFADER 2. Olağan Genel Kurul Toplantısını Yaptı



VEFADER'in 2. Olağan Genel Kurul Toplantısı 16 Aralık 2012 pazar günü Çapa Anadolu Öğretmen Lisesi Ahmet Cevdet Paşa Şeref Salonunda gerçekleştirildi. Başkan Nurettin Alan'ın selamlama konuşmasının ardından divan heyeti seçildi.

Genel kurulda divan heyetinin gündem maddelerine göre, Yönetim Kurulu faaliyet raporu ile dernek gelir - gider cetveli okundu ve müzakeresi yapıldı. Yönetim Kurulunun ibrası sonrasında oy birliği ile Nurettin ALAN başkanlığında verilen tek liste seçildi. Yönetim kurulu seçimi sonrasında denetleme kurulunun raporu okundu ve müzakeresi yapılarak denetleme kurulu da oybirliği ile kabul edildi.

Tahmini bütçenin müzakeresi sonrasında dilek ve temenniler bölümüne geçildi. Katılan üyeler arasından İsmet Ağan, Mehmet Yıldız ve Engin Yılmaz kısa birer konuşma yaptı ve mezunların kaynaşmalarına yönelik çalışmaların arttırılmasını talep etti. Genel kurul, yapılan ikram sonrasında topluca çekilen hatıra fotoğrafıyla son buldu.



## ► Şimdi Yeni Şeyler Söylemek Lazım

İlim Yayma Vakfı'nın en güzide kurumlarından biri olan İbn'ül Emin Mahmut Kemal İnâl Yüksek Tahsil Talebe Yurdu 2012-2013 Eğitim Sezonu İzmir'in Çeşme ilçesinde Club Familia Otel'inde başladı. Geleneksel olarak düzenlenen Oda Başkanları Moral ve Motivasyon Kampına bu yıl Kültürel Gezi teması da eklendi. Hem kampın eğitimsel yönü ön plana çıkarken hem de entelektüel birikimin artırılması yönünde geziler yapıldı. Gezilerimizi Bergama Antik Kent, Efes Antik Kent, Alaçatı, Çeşme ve İzmir'e yaptık. Bu eğitim yılında konferanstan çok okuma gruplarına ve ders şeklindeki sohbetlere ağırlık verdik. Bunun yanı sıra 6 Genel Konferans, 9 Lokal Sohbet, 7 İstanbul içi gezisi ve 1 tane de Mesleki gezi gerçekleştirdik. Bu yıl yurdumuza yeni gelen öğrencilerimize Oryantasyon Kampı yaptık. Geleceğin bilim ve ilim insanlarının yetiştirilmeye çalışıldığı yurdumuzda kültürel değerler göz önünde bulundurularak İstanbul dışı başta olmak üzere şehir ve

yurt dışı geziler düzenlenmeye devam ettiğimizi belirtmek isteriz.

İlim Yayma Vakfı Lisan Yurdu münevver insan yetiştirme hedefleri doğrultusunda öğrencilerine Ney, Diksiyon, Osmanlıca, Arapça, Bilgisayar, Temel Elektronik ve Online İngilizce Eğitimi gibi atölye çalışmalarının yanı sıra, öğrencilerine Yüzme etkinliği, Müze gezileri (İslam Bilim ve Teknoloji, Rahmi Koç ve Miniaturk), Saray Gezileri ve TBMM, THY ve Çağlayan Adliyesi gibi mesleki gezilerle buluşturmaya devam ettik.

**Geçtiğimiz eğitim dönemindeki kulüp sayımızı 8'den 11'e yükselttik. Kulüplerimizin gerçekleştirdiği organizasyonlardan bazılarını belirtmek istiyoruz:**

- Yüzme Etkinliği
- Yeni Öğrencilerle Futbol Turnuvası
- Tiyatro Gösterimi
- Sinema Buluşmaları
- Tasavvuf ve Hadis Okumaları
- Temel Elektronik dersleri
- İstanbul Gezileri
- Müze Gezileri

Bu eğitim döneminde Prof. Dr. Faruk Beşer ile haftada Fıkıh Dersleri yaparken, aynı zamanda Nurettin Yıldız ile iki haftada bir Hadis Dersleri gerçekleştirdik. Okuma grupları kurarak Prof. Dr. Bedri Gencer ile haftada bir İslam'da Modernleşme üzerine çalışmalar yaptık. İman esasları üzerine düzenli bir okuma grubu oluşturduk.

Nitelikli geçirilen I. Dönemin ardından II. Dönem için heyecanla ve azimle çalışmalarımıza hız kesmeden devam ediyoruz. Allah yolumuzu açık etsin.



*Fatih - Zeyrek ve çevresi*



*Yığın Kulesi*



*Beyazıt - Laleli ve çevresi*





*Süleymaniye'de  
Yatsı Namazı*



*Eyüp Sultan'da sabah namazı*



*Yeni Katılan Öğrenciler  
Oryantasyon Programı*



*Öğrenci Temsilci Seçimi*



## Şehir dışı gezilerimizden...

Vakfımız güzide öğrencilerini yorucu ders ve sınav dönemleri arasına rahatlatmaları amacıyla sıkıştırdığımız şehir dışı gezilerimizden birkaç kesit.







*Çeşme, Alaçatı / İzmir*



# Lokal Sohbetler ve Konferanslar



# Kampanyaya Davet



## Kış Geldi, Suriye İçin bir Ekmek bir Battaniye

Vakfımız savaş mağduru, komşumuz mazlum Suriye halkına un yardımı yapmaya karar vermiştir. Vakıf kurucularımızla Mütevelli Heyet üyelerimizin ön ayak olduğu yardım programına, siz değerli İlim Yayma mensubu dostlarımızı da katılmaya davet ediyoruz.

**Bağışlar nakdi olarak kabul edilecektir.**

**1 çuval un bedeli 50 TL'dir. Bağış 50 TL ve katları şeklinde olabilir.**

Temin edilecek un, bölgede faaliyet gösteren Deniz Feneri Derneği ile birlikte ihtiyaç sahiplerine en kısa zamanda ulaştırılacaktır.

### BAĞIŞ YÖNTEMLERİ

1. İlim Yayma Vakfı merkezinde makbuz mukabili nakit,
2. [www.iyv.org.tr](http://www.iyv.org.tr) internet sitemizden kredi kartıyla on line bağış,
3. İnternet bankacılığını kullananlar için Albaraka, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Bankasya'nın internet bankacılığı sisteminde bağış linkini tıklayıp İlim Yayma Vakfı'nı seçmek suretiyle,
4. Türkiye Finans Katılım Bankası TR55 0020 6000 5800 3713 5800 02  
Albaraka TR84 0020 3000 0037 6240 0000 01  
Vakıfbank TR50 0001 5001 5800 7265 1520 87  
Bank Asya TR26 0020 8001 5200 1969 8500 10

IBAN Nolu hesaplarımıza EFT veya havale yapabilirsiniz.

Açıklama kısmına SURIYE için yardım şeklinde yazdınız ve telefon numaranızı vermeyi unutmayınız.

Bağışınız için şimdiden teşekkür eder, sağlık ve afiyetler dileriz.



**İLİM YAYMA  
VAKFI**

0212 520 51 40  
[iyv@iyv.org.tr](mailto:iyv@iyv.org.tr)